



REPUBLIKA E SHQIPËRISË
AUTORITETI I KOMUNIKIMEVE ELEKTRONIKE DHE POSTARE
-Këshilli Drejtues-

V E N D I M

Nr.2699, datë 1.12.2016

Për

“Miratimin për këshillim publik të Dokumentit: Analizë e tregut të shërbimeve celulare: tregjet me shumicë të terminimit të thirrjeve në rrjetet individuale celulare– Këshillim Publik”

Këshilli Drejtues (KD) i Autoritetit të Komunikimeve Elektronike dhe Postare (AKEP), i përbërë nga:

1. Z. Piro	Xhixho	Kryetar
2. Z. Alban	Karapici	Anëtar
3. Zj. Anila	Denaj	Anëtar
4. Zj. Ketrin	Topçiu	Anëtar
5. Zj. Klarina	Allushi	Anëtar

dhe sekretare Znj.Marsida Drushku, në mbledhjen e datës 1.12.2016, sipas procedurës së përcaktuar në ligjin nr. 9918 datë 19.05.2008 “Për Komunikimet Elektronike në Republikën e Shqipërisë”, i ndryshuar, dhe Rregullore e Brendshme e AKEP, miratuar me Vendimin Nr.2506, datë 30.10.2014 të Këshillit Drejtues të AKEP, shqyrtoi çështjen me objekt:

“Miratimin për këshillim publik të Dokumentit: Analizë e tregut të shërbimeve celulare: tregjet me shumicë të terminimit të thirrjeve në rrjetet individuale celulare– Këshillim Publik”

Dokumentacioni i Grupit të Punës përbëhet nga:

- Projekt vendimi
- Relacioni Shoqërues i projekt vendimit
- Dokumenti: *“Analizë e tregut të shërbimeve celulare: tregjet me shumicë të terminimit të thirrjeve në rrjetet individuale celulare– Këshillim Publik”*

BAZA LIGJORE:

1. Neni 31 e në vijim i Kreut VI të ligjit nr. 9918, datë 19. 05. 2008 “Për Komunikimet Elektronike në Republikën e Shqipërisë” i ndryshuar (*ligji nr. 9918*);
2. Rregullore Nr.9 “Për Analizën e Tregut”, miratuar me VKD nr.747, date 17.07.2009, e ndryshuar;
3. Udhëzues për Procedurat e Keshillimit me Publikun miratuar me VKD nr.1183, datë 10.03.2010.

K Ë SHILL I D R E J T U E S:

Nga shqyrtimi i materialit shkresor, diskutimeve në mbledhje mbi çështjen, si dhe duke iu referuar bazës ligjore të sipërcituar :

V Ë R E N:

1. Dokumentacioni i paraqitur nga Grupi i Punës, përbëhet nga:
 - a) Projekt-vendimi i KD i formatuar dhe arsyetuar sipas përcaktimeve të parashikuara në nenin 106 e në vijim të ligjit nr. 8485;
 - b) Dokumenti “*Analizë e tregut të shërbimeve celulare: tregjet me shumicë të terminimit të thirrjeve në rrjetet individuale celulare– Këshillim Publik*”, i cili përmban analizën e tregut për FNT për tregjet perkatese, si dhe detyrimet e propozuara per FNT të gjetur në tregjet e analizuara;
 - c) Relacioni shpjegues për Projektvendimin e KD dhe dokumentin e Analizës së tregut;
2. Dokumenti: “*Analizë e tregut të shërbimeve celulare: tregjet me shumicë të terminimit të thirrjeve në rrjetet individuale celulare– Këshillim Publik*”, është një dokument rregullator shumë i rëndësishëm dhe masat rregulluese që do të merren në varësi të gjetjeve për FNT pas procesit të këshillimit publik, kanë një ndikim të rëndësishëm në tregun e komunikimeve elektronike në Shqipëri.

P Ë R K Ë T O A R S Y E:

Duke marrë në konsideratë rëndësinë e miratimit të dokumentit të cituar me lart, bazuar në pikën 1 të nenin 114, dhe pikën 1 të nenit 115 të ligjit nr. 9918, i ndryshuar,

V E N D O S:

1. Të miratojë nxjerrjen për këshillim publik të dokumentit “*Analizë e tregut të shërbimeve celulare: tregjet me shumicë të terminimit të thirrjeve në rrjetet individuale celulare– Këshillim Publik*”, sipas dokumentit bashkëlidhur;
2. Proçedura e këshillimit publik për dokumentin e analizës së tregut si dhe masave rregulluese të propozuara për FNT, të cilat janë pjesë e dokumentit të analizës, të kryhet në periudhën 7.12.2016-7.02.2017.
3. Ky Vendim dhe Dokumenti “*Analizë e tregut të shërbimeve celulare: tregjet me shumicë të terminimit të thirrjeve në rrjetet individuale celulare– Këshillim Publik*”, të publikohen në faqen e internetit www.akep.al.

Ky vendim hyn në fuqi në datën e miratimit të tij.

K R Y E T A R

Piro XHIXHO

ANËTARË:

1. Alban KARAPICI
2. Anila DENAJ
3. Ketrin TOPÇIU
4. Klarina ALLUSHI



AUTORITETI I KOMUNIKIMEVE ELEKTRONIKE DHE POSTARE

ANALIZE

E

TREGUT

TE SHERBIMEVE CELULARE

**Tregjet me shumice te terminimit te thirrjeve ne rrjete publike
telefonike individuale te levizshme**

Dokument për Këshillim Publik

Dhjetor, 2016

(MIRATUAR ME VKD NR.2699, DATE 1.12.2016)

INDEKSI I PERMBAJTJES

I. PERMBLEDHJE	4
II.HYRJE	10
II.1 KUADRI LIGJOR DHE RREGULLATOR PER PERCAKTIMIN E SIPERMARRESVE ME FNT	10
<i>Objektivat e Ligjit dhe kuadri rregullator</i>	10
<i>Procesi i Këshillimit Publik</i>	11
<i>Analiza e tregut nga autoriteti rregullator dhe bashkepunimi me Autoritetin e Konkurences</i>	12
<i>Perkufizimi i tregut perkates</i>	13
<i>Fuqia e Ndjeshme ne Treg dhe masat rregulluese</i>	15
II.2 ANALIZA E TREGUT CELULAR 2014	16
III. TREGU ME PAKICE I SHERBIMEVE CELULARE	21
III.1. OFRUESIT E RRJETEVE/SHERBIMEVE CELULARE	21
III.2 PERDORIMI I SHERBIMEVE CELULARE	26
<i>Ecuria e numrit te perdoruesve celularë</i>	26
<i>Struktura e perdoruesve</i>	29
<i>Sherbime te reja (3G/4G)</i>	30
III.3. TRAFIKU TELEFONIK DHE STRUKTURA E THIRRJEVE	32
III.4 PËRDORIMI MESATAR MUJOR I SHËRBIMEVE CELULARE	34
III.5. TARIFAT CELULARE	36
<i>ARPM dhe ARPU</i>	36
<i>Tarifat e thirrjeve on-net/off-net</i>	38
<i>Tarifat per sherbimet e aksesit broadband</i>	43
<i>Tarifat me Parapagim v Kontrate (paspagim)</i>	44
<i>Tarifat standarde per njesi komunikimi (pay as you go)</i>	45
<i>Tarifat e sherbimeve roaming nderkombetar</i>	47
III.6. PERFORMANCA FINANCIARE E KOMPANIVE CELULARE	51
<i>Të ardhurat</i>	51
<i>Fitimet</i>	53
<i>Investimet</i>	53
III.7. PJESET E TREGUT	57
III.8. TENDENCA NDERKOMBETARE TE TREGJEVE CELULARE	60
<i>Propozimi i KE per ndryshimin e kuadrit rregullator</i>	60
<i>Efekti i OTT dhe sherbimet e integruara ne paketa (bundles)</i>	61
<i>Struktura e tregut ne vende te BE dhe rajonit SEE</i>	62
<i>Tendenca e ARPU ne vende te BE dhe Shqiperi</i>	63
III.9. PERFUNDIM PER TREGUN ME PAKICE TE SHERBIMEVE CELULARE	64
IV. TERMINIMI I THIRRJEVE NË RRJETET CELULARE	67
IV.1. PERKUFIZIMI I TREGUT TE TERMINIMIT TE THIRRJEVE NE RRJETET CELULARE	67
IV.2. ANALIZA PER FUQI TE NDJESHME NE TREG	69
IV.3. MASAT RREGULLUESE	74
V. PERFUNDIM	77
ANEKS 1. PYETJET E KESHILLIMIT PUBLIK	81

INDEKSI I TABELAVE DHE FIGURAVE

TABELA III.1. SPEKTRI I FREKUENCAVE TE ALOKUARA OPERATOREVE CELULARE (NENTOR 2016) ..	23
TABELA III.2: TREGUES KRYESORË TË VOLUMIT TË SHËRBIMEVE CELULARE 2011-2015	24
FIGURA III.1: NUMRI I PËRDORUESVE CELULARË AKTIVË DHE KARTA SIM 2010-2015.....	26
FIGURA III.2. NUMRI I PËRDORUESVE CELULARË SIPAS KARTAVE SIM 2000-2015	27
FIGURA III.3: NUMRI I PËRDORUESVE CELULARË AKTIVE 2010-2015	27
FIGURA III.4: NUMRI I PËRDORUESVE CELULARË AKTIVE TIV_2014-TIII_2016.....	28
FIGURA III.5: NORMA E PENETRIMIT TE SHERBIMEVE CELULARE SHQIPERI 2015 V BE 2014.....	28
TABELA III.3: STRUKTURA E PËRDORUESVE CELULARË KONTRATË/PARAPAGIM (2015).....	29
FIGURA III.6: STRUKTURA E PËRDORUESVE AKTIVË 2010-2016_QIII.....	30
FIGURA III.7 NUMRI I PËRDORUESVE AKTIVE TË AKSESIT BROADBAND NGA RRJETE CELULARE ...	31
FIGURA III.8: STRUKTURA E THIRRJEVE DALESE CELULARE SIPAS DESTINACIONIT	32
FIGURE III.9 STRUKTURA E THIRRJEVE CELULARE (JANAR 2014-SHTATOR 2016)	33
FIGURA III.10: ECURIA E SASISË SË TRAFIKUT ON-NET DHE OFF-NET JANAR 2014-DHJETOR 2015.....	34
TABELA III.4: PËRDORIMI MESATAR I SHËRBIMEVE CELULARE 2008-2013.....	35
TABELA III.5: ECURIA E ARPM DHE ARPU 2010-2015	37
FIGURA III.11. ARPU NË VENDET E BE DHE SHQIPËRI (2014/2015)	37
FIGURE III.12 ECURIA E ARPU DHE THIRRJE PER PERDORUES	38
TABELA III.6. NDRYSHIMET NË TARIFAT E THIRRJEVE ME PARAPAGIM (VODAFONE CLUB)	39
TABELA III.7: SHEMBUJ TE NDRYSHIMEVE TE OFERTAVE MUJORE TE VODAFONE (2014-2016)	39
TABELA III.8. SHEMBUJ TE NDRYSHIMEVE TE OFERTAVE TE VODAFONE (2014-2016)	40
TABELA III.9. NDRYSHIME NË PLANE TARIFORE ME KONTRATË VODAFONE ALBANIA	40
TABELA III.10. PAKETA STANDARTE DITORE.....	41
TABELA III.11. PAKETA STANDARTE 28/30 DITORE 800 LEKE	41
FIGURA III.13. INSTRUMENT KRAHASIMI ON-LINE I TARIFAVE TE TELEKOM ALBANIA	42
TABELA III.12. TARIFA ME PARAPAGIM V KONTRATE VODAFONE	44
TABELA III.13. TARIFA ME PARAPAGIM V KONTRATE TELEKOM ALBANIA	44
TABELA III.14.TARIFAT PER NJESI TE SHËRBIMEVE PËR PERDORUESIT ME PARAPAGIM	45
TABELA III.15.TARIFAT PER NJESI TE SHËRBIMEVE PËR PERDORUESIT ME KONTRATE	45
TABELA III.16. TARIFA TE ROAMINGUT NDERKOMBETARE.....	47
TABELA III.18. TARIFA TE ROAMINGUT NDERKOMBETARE JASHTE OFERTAVE/PAKETAVE	49
FIGURA III.14: TE ARDHURAT TOTALE TE OPERATOREVE CELULARE 2004-2015	51
FIGURA III.15: TE ARDHURAT NGA SHERBIMET ME PAKICE 2011-2015.....	52
FIGURA III.16: TE ARDHURAT NGA SHERBIMET ME SHUMICE 2011-2015	52
FIGURA III.17: ECURIA E FITIMEVE NETO TE SIPERMARRESVE TE RRJETEVE CELULARE (2010-2015) .	53
FIGURA III.18: ECURIA E INVESTIMEVE TE SIPERMARRESVE NE RRJETE CELULARE (2010-2015).....	54
FIGURA III.19: ARPU RETAIL SIPAS OPERATOREVE 2011-2015.....	55
FIGURA III.20: ARPU TOTAL SIPAS OPERATOREVE 2011-2015.....	55
TABELA III.19. PJESET E TREGUT TE OPERATOREVE CELULARE 2010-QIII_2016	57
TABELA III.16: PJESET E TREGUT NE PAJTIMITARE NE VENDET E BE (2015/2016)	62
FIGURA III.21: TENDENCA E ARPU NE BE DHE SHQIPERI 2010-2015.....	64
FIGURA IV.1: TARIFAT Ë TERMINIMIT NË VENDET E BE DHE RAJONIT DHE SHQIPËRI (2008-2016).....	72

I. PERMBLEDHJE

Ky dokument permban analizen e tregut me shumice te terminimit te thirrjeve ne rrjetet celulare si dhe te tregut me pakice te sherbimeve celulare. Dokumenti permban nje rishikim te perfundimeve te analizes se fundit te tregut celular te kryer ne vitin 2014 dhe masave rregulluese perkatese per FNT. Dokumenti i analizes se tregut trajton zhvillimet historike ne treg dhe pritshmerite e AKEP per te ardhmen e afert dhe te mesme dhe masat rregulluese perkatese per FNT ne tregjet perkates te analizuar.

Ligji nr.9918, date 19.05.2008 "Per Komunikimet Elektronike ne Republiken e Shqiperise", i ndryshuar, ne nenin 1 te tij, percakton se qellimi i ligjit eshte qe nËpËrmjet parimit tË asnjane sise teknologjike tË promovojË konkurrencË dhe infrastrukturË efiçente nË komunikimet elektronike dhe tË garantojË sherbimet e duhura dhe tË pËrshtatshme nË territorin e RepublikËs sË ShqipËrisË. Ligji Nr.9918 parashikon ne Nenin 35 te tij detyrimin per zhvillimin e procedures se keshillimit me palet e interesit per analizen e tregut duke percaktuar edhe kohezgjatjen minimale te periudhes se keshillimit publik prej 60 ditesh. Njekohesisht neni 36 percakton se AKEP vendos, ndryshon mban ose heq detyrime per FNT pas keshillimit me palet e interesuara.

Ne baze te percaktimeve te Ligjit 9918, ky dokument nxirret per keshillim publik me palet e interesuara per nje periudhe 2 mujore nga data e publikimit ne faqen web te AKEP. Ky dokument i nxjerre per keshillim publik permban:

- perkufizimin e tregjeve perkatese te analizuar
- analize e konkurrences ne tregjet perkates dhe vleresimin nese ka operatore me fuqi te ndjeshme ne treg (FNT)
- masat rregulluese te propozuara per sipermarresit e vleresuar me FNT

Ne lidhje me masen rregulluese te kontrollit te tarifave te sipermarresve te propozuar per status me FNT, AKEP do te zhvilloje nje proces te vecante keshillimi publik, ne perputhje me percaktimet e nenit 57 e ne vijim te Ligjit 9918, per te percaktuar metoden e kontrollit te tarifave te sipermarresve me FNT ne keto tregje perkates. Ky proces keshillimi publik per rregullimin e tarifave te sipermarresit/sipermarresve me FNT zakonisht eshte kryer ne te njejten kohe me keshillimin per dokumentin e analizes se tregut dhe masave rregulluese per FNT. Megjithate, AKEP edhe me pare ka kryer procese te vecanta keshillimi publik ne lidhje me specifikime te masave rregullatore si rregullimi i tarifave, orientimi ne kosto etj., te cilat nuk kane prekur perfundimet e analizave te tregut dhe masat rregulluese, por vetem metoda/specifikime te masave rregulluese.

Dokumenti i analizes eshte strukturuar si me poshte:

- Kapitulli I, Permbledhje, permban nje pershkrim dhe permbledhje te gjetjeve kryesore te dokumentit te analizes;
- Kapitulli II, Hyrje, pershkruan bazen ligjore dhe nen-ligjore per analizen e tregut dhe perfundimet e analizes se meparshme te tregut celulare ne vitin 2014;

- Kapitulli III përmban zhvillimet në tregun me pakicë dhe analizë e konkurrencës së këtij tregu;
- Në Kapitullin IV kryhet Analiza e tregut të terminimit të thirrjeve për përkufizimin e tregjeve përkatëse, FNT dhe masat rregulluese për FNT
- Kapitulli V përmban perfundimet kryesore
- Aneks 1 përmban pyetjet e keshillimit publik për këtë dokument.

Bazuar në percaktimet e Ligjit 9918 dhe Rregullores së Analizës së Tregut, AKEP në përgatitjen e dokumentit ka marrë në konsideratë dhe rekomandimet dhe Udhezimet e Komisionit Europian (KE) dhe BEREC (Grupi i Rregullatoreve Europiane), si dhe ka bërë krahasime të zhvillimeve të tregut celular në Shqipëri me zhvillimet dhe tregues të tregut në vendet e BE.

Analiza e fundit e tregut celular u krye në vitin 2014, dhe AKEP në përfundim të procedurës me Vendimet nr.2522-2526, miratoi dokumentin final të analizës së tregut dhe percaktoi këto sipërmarresitë e rrjetëve celulare me FNT (fuqi e Ndjeshme në Treg) për terminimin e thirrjeve në rrjetet individuale celulare si dhe masat rregulluese përkatëse për statusin e FNT. Bazuar në rekomandimet e Autoritetit të Konkurrencës dhe problematiken e evidentuar të diskriminimit në tarifën e thirrjeve brenda dhe jashtë rrjetit celular (on-net/off-net), AKEP në masat rregulluese për FNT përfshiu dhe detyrimin për mos-diskriminim në tarifën e thirrjeve on-net dhe off-net.

Ky dokument analize trajton se pari zhvillimet e ndodhura në tregun me pakicë të shërbimeve celulare në terma të përdorimit të shërbimeve, ecurisë së strukturës së thirrjeve celulare, tarifave të shërbimeve celulare për përdoruesit, treguesve kryesorë financiarë të sipërmarresve dhe pjesët e tregut. Në këto zhvillime AKEP ka përfshirë dhe efektin e zbatimit të masës rregulluese të mos-diskriminimit në strukturën e thirrjeve dhe tarifave celulare. Zhvillimet dhe tendencat e tregut me pakicë celular në Shqipëri krahasohen dhe me zhvillime dhe tendencat e tregut celular në vendet e BE dhe me gjere.

Zhvillimet dhe tendencat e tregut me pakicë të shërbimeve celulare

Numri i përdoruesve celularë aktivë në fund të vitit 2015 arriti në 3.4 milion, krahasuar me 3.36 milionë në fund të vitit 2014, një rritje vjetore kjo e moderuar prej 1.2%. Kjo normë ndryshon sipas operatorëve dhe ka vlera pozitive dhe negative, për Telekom Albania dhe Plus është rënëse me 2.8% dhe 15.8 % dhe për Vodafone dhe Altelecom është rritëse me 4 % dhe 12.2%.

Struktura e përdoruesve celulare sipas mënyrës së pagimit për shërbimet, me parapagim dhe me paspagim) është e fokusuar në përdoruesit me parapagim. Pas një reduktimi të këtij raporti në vitet 2011-2012, në dy vitet e fundit ky raport është rritur përsëri duke arritur në 93% në vitin 2015, dhe në 95% në T-III 2016. Ndryshimi i strukturës së përdoruesve celularë vlerësohet të ketë ardhur nga politikat tarifore të operatorëve celularë. Prezenca e ofertave tarifore shumë atraktive për përdoruesit me parapagim si dhe eliminimi i grupeve të mbyllura për përdoruesit me kontratë kanë ndikuar në reduktimin e peshës së përdoruesve me paspagim.

Një ndër zhvillimet më të rëndësishme gjatë 2 viteve të fundit ishte fillimi i ofrimit të shërbimeve celulare në rrjetet e gjeneratës së katërt (4G) duke përdorur teknologjinë LTE (Long Term Evolution) në vitin 2015 nga Vodafone, Telekom Albania dhe Altelecom. Kjo u mundësua nga heqja e kufizimeve teknologjike për përdorimin e spektrit në frekuencat alokuara për të këto operatorët celulare si dhe alokimi i brezave të rinj të frekuencave gjatë këtyre viteve.

ARPM dhe ARPU kanë vazhduar tendencë rënëse dhe për vitin 2015 vlerat e tyre janë reduktuar me 10% dhe 6% respektivisht. Në vitin 2015 një përdorues celular ka paguar mesatarisht 2.83 lek/minutë (me TVSH) për thirrjet telefonike dhe ka shpenzuar mesatarisht 513 lek/muaj (me TVSH) për shërbime celulare.

Niveli i këtyre treguesve në Shqipëri është shumë më i ulët se niveli mesatar në vendet e BE dhe ndër më të ulët në rajon. ARPM për Shqipëri ishte në nivelin rreth 1.9 eurocent në 2014 dhe rreth 1.7 eurocent në 2015. ARPU në vitin 2015 në Shqipëri ishte 36.7 euro/vit, që është 23% më e ulët se Letonia me nivelin më të ulët në BE me 47 euro. Niveli mesatar i ARPU në BE në 2013 ishte 162.6 euro apo rreth 4.4 herë më e lartë se ARPU e Shqipërisë në 2015.

Zbatimi i detyrimeve të mos-diskriminimit në tarifatat e thirrjeve on-net/off-net të përcaktuara me Vendimet e Analizës së tregut 2014 kanë sjelle ndryshime të rëndësishme në planet tarifore të operatorëve celularë:

- përfshirjen e sasive të barabarta të minutave brenda rrjetit dhe drejt rrjeteve celulare apo të thirrjeve brenda dhe jashtë rrjetit (pa dallim destinacioni) në pagesat fikse të planeve tarifore me kontratë dhe me parapagim,
- reduktim të ndjeshëm të numrit të ofertave të përkohshme promovionale dhe rritje të numrit të paketave standarde me përfitime më të mëdha për përdoruesit celularë.

Këto ndryshime nga të katër operatorët celularë kanë çuar në rritje të përfitimeve të përdoruesve fundorë, pasi sasia e minutave të përfshira në pagesat fikse është e mjaftueshme dhe duke filluar nga pagesa shumë të ulëta fikse. Ofertat/paketat tarifore mund të mos kenë më thirrje 'pa limit' brenda rrjetit/grupit, por ato kanë sasi të konsiderueshme thirrjesh (qindra deri në mijëra minuta brenda dhe jashtë rrjetit) sa që praktikisht në shumë raste mund të konsiderohen pa limit. Pra përdoruesit celularë me të njëjtën kosto (pagesë) kanë përfituar sasi të konsiderueshme thirrjesh jashtë rrjetit celular (drejt rrjeteve të tjera celulare). Efektet e këtyre ndryshimeve janë vënë re në sasinë e thirrjeve dhe strukturën e thirrjeve të përdoruesve të katër operatorëve celularë.

Nga të dhënat e ecurisë së strukturës së thirrjeve të përdoruesve celularë sipas destinacionit të thirrjeve në periudhën Janar 2014-Shtator 2016 vihen re ndryshime të mëdha në strukturën e thirrjeve dhe tendencat e rritjes së peshës së thirrjeve off-net (drejt rrjeteve të tjera celulare kombëtare) dhe reduktimit të peshës së thirrjeve brenda rrjetit (on-net). Peshat e thirrjeve off-net është rritur nga 5% në Janar 2014 në 39% në Shtator 2016. Në të njëjtën periudhë peshat e thirrjeve on-net është reduktuar nga 90% në Janar 2014 në 58% në Shtator 2016. Ndryshimet më të ndjeshme të strukturës së thirrjeve janë vënë re në Korrik 2015 e në vijim, që përkon me afatin e fillimit të aplikimit të detyrimit të mos-diskriminimit në rrjetet e katër operatorëve celularë.

Të katër operatorët celularë kanë pasur ndryshime të ndjeshme në strukturën e thirrjeve dalëse të përdoruesve të tyre. Raporti i thirrjeve on-net/off-net të operatorit më të madh celular, Vodafone Albania, ka ndryshuar nga 97% v 3% në Janar 2014 në 70% v 30% në Shtator 2016. Për Telekom Albania ky raport ka pësuar ndryshime edhe më të mëdha: nga 96% v 4% në Janar 2014 në 59% v 41% në Shtator 2016.

Të ardhurat e operatorëve celularë në 2015 patën një rritje të moderuar prej 1%, nga 32.7 miliard lek në 2014 në 33.1 miliard lek në 2015. Rritjen më të madhe e pati Plus me rreth 20%, dhe një rritje të moderuar prej 1% e pati Telekom Albania. Albtelecom ka qëndruar në nivelin e një viti më parë, ndersa Vodafone pati një rënie me 1%. Pjesët e tregut në të ardhura kanë pësuar ndryshime të vogla, Vodafone ka pësuar një rënie prej 1 pikë përqindje dhe Plus ka rritje me po 1 pikë përqindje.

Megjithë ndryshimet e ndjeshme në tarifat dhe trafikun off-net dhe on-net, si dhe reduktimet e ndjeshme të tarifave të terminimit, të imponuara nga masat rregulluese të AKEP, pjesët e tregut të operatorëve nuk kanë pësuar ndryshime të ndjeshme në këto dy vite. Plus vihet re se ka humbur pjesë tregu në disa tregues si numër përdoruesish dhe Vodafone vazhdon të ketë pjesën më të madhe të tregut për shumicën e treguesve. Pjesët e tregut të Vodafone janë rreth nivelit 50% për shumë tregues, përveç segmentit të përdoruesve me kontratë, që ka një përqendrim më të ulët se të gjithë treguesit e tjerë.

Axhenda digjitale e KE dhe propozimet e fundit për rishkrimin e kuadrit rregullator të komunikimeve elektronike vënë në dukje nevojën për investime shtesë në rrjete fikse me fibra optike si dhe në rrjetet celulare duke alokuar frekuenca në brezin 700 MHz për këto rrjete, për të mundësuar zhvillimin e rrjeteve celulare 5G, të cilat do të rrisin mbulimin dhe shpejtësinë e aksesit në rrjete broadband.

Rritja e përdorimit dhe cilësisë së shërbimit të aksesit broadband në rrjetet celulare 3G/4G ka çuar në rritjen e përdorimit të shërbimeve të aplikacioneve OTT (Over The Top). Zhvillimet e aksesit broadband në rrjete celulare, telefonave smart, OTT kanë çuar në rritje të zëvendësueshmërisë së shërbimeve zanore dhe SMS nga rrjete celulare me shërbime nga këto aplikacione si dhe kërkesë më të lartë për kapacitete transmetimi të dhenash në rrjetet celulare dhe rrjedhimisht në investime më të mëdha nga operatorët e rrjeteve celulare në 4G dhe më vonë dhe në 5G. Efektet zëvendësuese kanë filluar të ndihen këto vite të fundit edhe në Shqipëri për shkak të rritjes së ndjeshme të përdorimit dhe cilësisë së aksesit broadband të mundësuar nga rrjetet 3G dhe sidomos 4G dhe nga rritja e përdorimit të aparateve celulare smart.

AKEP vlerëson se ky faktor con në rritje të konkurrencës potenciale në tregun celular me pakicë si dhe njëkohësisht në nevojë për investime më të mëdha në rrjete broadband celular për të përballuar kërkesën në rritje për këto shërbime, përfshirë mundësimin e aksesit në brezat 800 MHz për 4G dhe më vonë dhe 700 MHz për 5G.

Ecuria e tregut me pakicë në këto dy vite tregon për rritje të konkurrencës dhe përfitimeve të përdoruesve nga shërbimet celulare. AKEP pret që këto përfitime të vijojnë të rriten edhe në vitet në vijim dhe të rritet përdorimi i shërbimeve të reja të aksesit broadband nëpërmjet 4G.

Analiza e tregut të terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare

Në analizën e faktorëve të marrë në konsideratë për fuqinë e ndjeshme në tregjet perkatëse, rezultojnë se nuk ka ndryshime nga analizat e mëparshme të tregut dhe se në të ardhmen e afert nuk pritet që të ndodhin ndryshime që të çojnë në ndryshim të kritereve për FNT:

- Secili prej operatorëve Telekom Albania, Vodafone Albania, Albtelecom (Eagle Mobile) dhe Plus Communication zoteron 100 % të tregut të terminimit të thirrjeve në rrjetet e tyre;

- Operatoret celulare nuk perballen me kercenimin e hyrjes ne tregjet e tyre te terminimit te operatoreve te tjere, qe do te ishin te afte te kryenin edhe terminimin e thirrjeve ne keto rrjete;
- Operatoret celulare ndeshen me fuqi te ulet kundervepruese nga operatoret e tjere te telefonise se levizshme dhe te telefonise fikse;
- Ne mungese te nderhyrjes rregullatore, cdo operator celular do te jete ne gjendje t'ju impononte operatoreve vendas tarifa te larta per terminimin e thirrjeve ne rrjetin celular qe zoteron.
- Kriteret e marra ne shqyrtim nuk kane ndryshuar dhe nuk pritet te ndryshojne te pakten ne nje periudhe afatmesme 2-3 vjecare, ne menyre qe te eliminojne aftesine ndikuese te operatoreve ne tregjet perkates te terminimit te thirrjeve.

Duke marre ne konsiderate faktoret (argumentat) e mesiper, AKEP vlereson se kater operatoret celulare permbushin kriteret per fuqi te ndjeshme ne tregjet perkatese te terminimit te thirrjeve zanore ne rrjetet e tyre celulare:

- *Sipermarresi Telekom Albania sh.a permbush kriteret perFNT ne tregun e terminimit te thirrjeve ne rrjetin celular Telekom Albania.*
- *Sipermarresi Vodafone Albania sh.a permbush kriteret perFNT ne tregun e terminimit te thirrjeve ne rrjetin celular Vodafone Albania.*
- *Sipermarresi Albtelecom sh.a permbush kriteret perFNT ne tregun e terminimit te thirrjeve ne rrjetin celular Albtelecom.*
- *Sipermarresi Plus Communication sh.a permbush kriteret per FNT ne tregun e terminimit te thirrjeve ne rrjetin celular Plus Communication.*

Percaktimi me FNT i operatoreve te rrjeteve celulare (MNO) aktive ne treg eshte tashme nje praktike e konsoliduar rregullatore europiane. Referuar dokumentave rregullatore te KE-se, dhe se fundmi edhe dokumentit te BEREC *BoR (16) 159, 'BEREC Report Regulatory Accounting in Practice 2016' 6 October 2016*, rezulton se te gjithë operatoret e rrjeteve celulare aktive ne treg jane percaktuar si operatore me FNT per terminimin e thirrjeve zanore ne rrjetet e tyre, dhe ne disa vende edhe MVNO-te jane percaktuar me FNT per kete sherbim.

Masat rregulluese për FNT në terminim

AKEP bazuar ne gjetjet e analizes se vitit 2014 nepermjet Vendimeve 2522-2526, date 14.11.2014, te ndryshuara me Vendimin 2542, date 13.03.2015, ka percaktuar masat rregullatore ndaj operatoreve me FNT ne tregun e terminimit te thirrjeve, ne reference te Ligjit 9918 dhe kuadrit rregullator, qe ne permbledhje jane:

1. Detyrimi i Mosdiskriminimit (neni 39)
2. Detyrimi i transparencës (Neni 40)
3. Detyrimi për akses dhe interkoneksion dhe përdorimi i përbashkët i faciliteteve të rrjetit (Neni 42)
4. Detyrimi për kontroll të tarifave (Neni 45)

AKEP propozon qe te kater operatoret te vazhdojne te kene te njejtat detyrime per FNT ne terminimin e thirrjeve.

Detyrimi i mos-diskriminimit per FNT ne terminimin e thirrjeve, do te vijojte te zbatohet sipas percaktimeve te kryera ne analizen e meparshme dhe perfshin edhe detyrimin e mos-diskriminimit ne tarifate me pakice te thirrjeve on-net/off-net. AKEP gjykon se vazhdimi i zbatimit te kesaj mase eshte i nevojshem, pasi pavaresisht ndryshimeve te ndjeshme ne strukturen e thirrjeve celulare, te evidentuara ne kete dokument, ne mungese te ketij detyrimi operatoret celulare do te kishin stimulim e rikthimit ne praktikate tarifore te meparshme. Kjo theksohet akoma me shume nga fakti se megjithate ndryshimet e vena re ne strukturen e thirrjeve dhe rritjen e ndjeshme te thirrjeve off-net, pjeset e tregut ne treguesit kryesore nuk kane pesuar ndryshime te ndjeshme.

AKEP gjykon se masa e rregullimit (kontrollit) te tarifave te terminimit te kater operateve me FNT eshte e nevojshme, pasi ne mungese te saj secili operator, qe eshte monopolist ne ofrimin e terminimit te thirrjeve ne rrjetin e vet, do kishte stimulim per te aplikuar tarifa te larta terminimi ne dem te konkurrences dhe interesave te konsumatoreve.

Sic eshte theksuar me siper, ky dokument nxirret ne keshillim publik ne lidhje me perfundimet e AKEP per perkufizimin e tregjeve, FNT dhe masat rregulluese te propozuara per FNT. Ne lidhje me metoden e kontrollit te tarifave se terminimit te sipermarresve te propozuar per status me FNT, si dhe nivelet perkatese te tyre, AKEP do te zhvilloje nje proces te vecante keshillimi publik, ne perputhje me percaktimet e nenit 57 e ne vijim te Ligjit 9918. Ky proces do te kryhet se shpejti dhe paralelisht me keshimin publik te ketij dokumenti ne javet ne vijim.

Nga analiza rezulton se tregu me pakice celular ka sjelle rritje te perfitimeve te perdoruesve fundore nga konsumi i sherbimeve celulare ne terma te rritjes se perdorimit te sherbimeve celulare sidomos te dhena (Internet) ne rrjetet 3G/4G, tarifa me te lira dhe pa diskriminim ne thirrjet brenda dhe jashte rrjetit, rritje te krahasueshmerise/transparences se tarifave, si dhe me shume zgjedhje ne paketa sipas cmimit, sasise dhe afatit te perdorimit te paketave ne sektorin me parapagim. AKEP pret qe keto perfitime te vijojne te rriten edhe ne vitet ne vijim dhe te rritet perdorimi i sherbimeve te reja te aksesit broadband nepermjet rrjeteve 4G.

Masat e marra ne nivel me shumice per terminimin e thirrjeve vleresohet se kane pasur efekt pozitiv ne treg dhe vazhdimi i zbatimit te tyre, se bashku me masat e tjera rregulluese per operateret celulare, vleresohet te jene te mjaftueshme per te adresuar problematikat e mundshme qe mund te shfaqen ne tregun me pakice.

Ne lidhje me problematiken e diferencave te medha ne tarifate per njesi komunikimi dhe paketave/ofertave, AKEP vlereson se megjithese tarifimi per njesi komunikimi pa aktivizuar ofertat/paketat aplikohet per sasi te vogla komunikimi, ai ka nevojte per adresim. AKEP eshte duke vleresuar menytrat e mundshme te adresimit te ketij problemi jashte statusit me FNT, pasi tregu me pakice celular nuk eshte treg i justifikushem per nderhyrje ex-ante. Nje alternative per adresimin e ketij problemi mund te jete rregullimi i tarifave per njesi komunikimi (thirrje/SMS kombetare, Internet) qe jane jashte paketave/ofertave, duke percaktuar cmime tavan (maksimale) si pjese e Sherbimit Universal.

II.Hyrje

Ky dokument i nxjerre per keshillim publik permban analizen e tregut me shumice te terminimit te thirrjeve ne rrjetet celulare si dhe te tregut me pakice te sherbimeve celulare. Dokumenti permban nje rishikim te perfundimeve te analizes se tregut celular te kryer ne vitin 2014 dhe masave rregulluese perkatese per FNT. Ne kete kapitull AKEP ka perfshire nje pershkrim te kuadrit ligjor dhe nen-ligjor per analizen e tregut si dhe te procesite te anlizes se tregut ne vitin 2014.

II.1 Kuadri ligjor dhe rregullator per percaktimin e sipermarresve me FNT

Ky seksion permban informacion ne lidhje me kuadrin ligjor dhe nen-ligjor per analizen e tregut, rolin e analizes se tregut dhe masave rregulluese, konceptin e dominances/FNT dhe lidhjet midis rregullimit ex-ante nga rregullatori sektorial dhe atij ex-post nga autoriteti i konkurrences.

Objektivat e Ligjit dhe kuadri rregullator

Ligji nr.9918, date 19.05.2008 "Per Komunikimet Elektronike ne Republiken e Shqiperise", i ndryshuar, (ne vijim Ligji 9918), ne nenin 1 te tij, percakton se qellimi i ligjit eshte qe nepermjet parimit te asnjanesise teknologjike te promovojë konkurrencën dhe infrastrukturë efçente në komunikimet elektronike dhe të garantojë shërbimet e duhura dhe të përshtatshme në territorin e Republikës së Shqipërisë.

Neni 7 i Ligjit 9918, Objektivat Rregullatore, percakton midis te tjerave se AKEP nxit konkurrencën efçente për sigurimin e rrjeteve dhe të shërbimeve të komunikimeve elektronike, facilitetet shoqëruese dhe shërbimet e tjera për t'u krijuar mundësinë çdo kategorie përdoruesish të shërbimeve të komunikimeve elektronike, përfshirë edhe përdoruesit me aftësi të kufizuara, të kenë përfitime maksimale nga aksesit në shërbimet e komunikimeve elektronike, në kuptimin e zgjedhjes së çmimit dhe cilësisë.

Kapitulli VI, Rregullimi i Konkurrences, permban percaktimet per rregullimin e konkurrences ne tregun e komunikimeve elektronike, dhe perfshin ndermjet te tjerave detyrimin e AKEP per kryerjen e analizes se tregut per vleresimin e konkurrences efektive dhe percaktimin e sipermarresve me fuqi te ndjeshme ne treg. Kreu VI, permban gjithashtu kriteret e perdorura nga AKEP per vleresimin e fuqise se ndjeshme ne treg, detyrimet/masat rregulluese ne rast te gjetjes se FNT.

Pika 4 e nenit 31, parashikon detyrimin per nje rregullore per analizen e tregjeve dhe percaktimin e FNT. AKEP me vendimin Nr.747, date 17.07.2009, ka miratuar Rregulloren per Analizen e Tregjeve (ne vijim referuara si Rregullorja), dhe me Vendimin nr.2342, date 31.07.2013 ka miratuar amendime te kesaj Rregulloreje. Rregullorja percakton midis te tjerave nje liste prej 7 tregje per t'u analizuar nga AKEP per FNT, si dhe detyrimin per te kryer testin e tre kriterëve per tregjet qe nuk jane pjese e listes se tregjeve te rregullores ose e Rekomandimit ne fuqi te Komisionit European per tregjet perkatese te dyshuara per nderhyrje ex-ante ne sektorin e komunikimeve elektronike. Lista e tregjeve te perfshira ne rregullore eshte sipas rekomandimit te

KE te vitit 2007, ndersa rekomandimi i fundit ne fuqi i KE eshte Rekomandimi 2014/710/EC i dates 9 Tetor 2014.

Ligji 9918 eshte ne linje me direktivat e KE te vitit 2003 dhe 2009 dhe metodologjia e analizes se tregjeve e percaktuar ne Ligj dhe ne Rregullore, percakton se AKEP duhet te marre ne konsiderate rekomandimet e Komisionit Europian dhe BEREC. Disa nga Rekomandimet dhe udhezimet e KE dhe BEREC (me pare ERG) te marra ne konsiderate nga AKEP ne pergatijen e ketij dokumenti jane si më poshtë:

- Udhëzimi i komisionit (europian) për analizën e tregut dhe vlerësimin e FNT (2002/C 165/03) sipas kuadrit rregullator për komunikimet elektronike, rrjetet dhe shërbimet të komunikimit elektronik (ne vijim referuar si Udhëzimi i KE)¹
- Dokumenti i rishikuar i ERG² per Qendrim te perbashket ne qasjen ndaj masave rregullatore te duhura ne kuadrin rregullator te komunikimeve elektronike.
- Rekomandimi i Komisionit, datë 9 Tetor 2014 për produktet dhe shërbimet përkatëse brenda sektorit të komunikimeve elektronike të rregulluara ex ante në përputhje me Direktivën 2002/21/EC të Parlamentit Europian dhe të Këshillit në një kuadër të përgjithshëm rregullator për rrjetet dhe shërbimet e komunikimit elektronik (2014/710/EC)
- Rekomandimi i Komisionit, datë 7 Maj 2009 për trajtimin rregullator të tarifave të terminimit në rrjete celulare dhe fikse në BE.
- Dokumenta te tjere te KE dhe BEREC sipas shenimeve perkatese.

Procesi i Këshillimit Publik

Ligji Nr.9918, parashikon në Nenin 35 të tij, procedurën e këshillimit me palet e interesit për analizën e tregut duke vendosur si afat një periudhe kohore prej 60 ditesh. Njekohësisht neni 36 përcakton se AKEP vendos, ndryshon, mban ose heq detyrime për FNT pas këshillimit me palët e interesuara. Ky dokument publikohet në faqen e Internetit të AKEP dhe palet e interesuara mund të dërgojnë komente në lidhje me përfundimet dhe propozimet e AKEP duke iu referuar pyetjeve të këshillimit publik ne Aneks 1 si dhe për cdo aspekt tjetër të lidhur me këtë dokument.

Dokumenti permban perkufizimin e tregut perkates, analizen per FNT dhe masat rregulluese te propozuara per FNT si mos-diskriminimi, transparenca, etj, perfshire detyrimin e kontrollit te tarifave. Pra dokumenti i analizes se tregut i nxjerre ne keshillim publik permban pervec te tjerave propozimet e AKEP per masat rregulluese/detyrimet per FNT, te cilat do te jene pjese e vendimit/vendimeve perkatese per FNT dhe masat rregulluese ne fund te procesit te analizes se tregut pas keshillimit publik.

¹ Official Journal of the European Communities C 165/7: “Commission guidelines on market analysis and the assessment of significant market power under the Community regulatory framework for electronic communications networks and services (2002/C 165/03)”

²ERG (06) 33 “Revised ERG Common Position on the approach to Appropriate remedies in the ECNS regulatory framework” Final Version May 2006.

Dokumenti përmban gjithashtu detaje dhe specifikime të detyrimeve për FNT, përveç metodës dhe specifikimeve për kontrollin e tarifave. Në lidhje me detyrimin/masën rregulluese të kontrollit të tarifave të sipërmarrësve të propozuar për status me FNT, AKEP do të zhvillojë një proces të vecantë keshillimi publik, në përputhje me përcaktimet e nenit 57 dhe në vijim të Ligjit 9918, për të përcaktuar metodën e kontrollit të tarifave të sipërmarrësve me FNT në këto tregje përkatëse, si dhe specifikime të këtij detyrimi. Ky proces keshillimi publik për rregullimin e tarifave të sipërmarrësve/sipërmarrësve me FNT zakonisht është kryer në të njëjtën kohë me keshillimin për dokumentin e analizës së tregut dhe masave rregulluese për FNT. Megjithatë, AKEP edhe më parë ka kryer procese të vecanta keshillimi publik në lidhje me specifikime të masave rregullatore si rregullimi i tarifave, orientimi në kosto etj., të cilat nuk kanë prekur përfundimet e analizave të tregut dhe masat rregulluese, por vetëm metoda/specifikime të masave rregulluese.

Procesi i vecantë i keshillimi publik për masën rregulluese të kontrollit të tarifave, nuk kryhet për të përcaktuar nëse do vendoset ose jo masa e rregulluese e kontrollit të tarifave (kjo është pjesë e analizës së tregut), por për të përcaktuar metodën dhe specifikimet e rregullimit të tarifave. Kjo qasje është në përputhje me nenin 57 të Ligjit 9918 si dhe nenin 2, paragrafi 2 i Rregullores për Analizën e Tregut:

*Dokumenti i analizës së tregut përmban përkufizimin e detajuar të tregut përkatëse, dimensionin e produktit/shërbimit dhe gjeografik, testin e tre kritereve sipas pikës 4 të nenit 3 (nëse kjo është e nevojshme), analizën për FNT dhe detyrimet rregullatore për FNT. **Specifikimi i detyrimeve të vecanta rregullatore mund të kryhet me akte të tjera të AKEP.***

Analiza e tregut nga autoriteti rregullator dhe bashkëpunimi me Autoritetin e Konkurrencës

Sipas Nenit 38 të Ligjit Nr.9918, AKEP-i duhet të bashkëpunojë me Autoritetin e Konkurrencës. Gjithashtu AKEP dhe Autoriteti i Konkurrencës (AK) kanë nënshkruar një Memorandum Mirëkuptimi me datë 29.08.2007, ku midis të tjerave “Neni 6”, parashikon bashkëpunimin midis dy autoriteteve për përkufizimin e tregut, përcaktimin e dominancës/FNT, masave rregulluese etj. Ky dokument paralelisht i dërgohet edhe AK për dhenien e komenteve përkatëse.

Sic përcaktohet në aktet ligjore dhe nën-ligjore të komunikimeve elektronike në Shqipëri dhe dokumentat e KE dhe BEREC, roli i analizës së tregut është të përcaktojë nëse tregu/tregjet përkatëse të analizuar janë apo tentojnë të shkojnë drejt konkurrencës efektive dhe në rast se jo përcaktimin e operatorit/operatorëve me FNT dhe masat rregulluese në tregun/tregjet përkatëse që çojnë në konkurrencë efektive. Analiza e tregut bazohet fillimisht në një listë të tregjeve përkatëse që janë të justifikueshëm/dyshuar për ndërhyrje ex-ante, dhe bazuar në parimet/kriteret e përcaktuara për gjetjen e dominancës sipas parimeve të legjislativës për konkurrencën përcaktohet operatori/operatorët me FNT në treg. Megjithatë analiza e tregut rregullatorit sektorial bazohet në parimet e konkurrencës, roli i saj është i ndryshëm nga analizat e AK për dominancë dhe abuzim me dominancën. Analiza e tregut e rregullatorit sektorial bazohet në të kaluarën, por vlerëson dhe perspektivën e tregut dhe mundësitë për FNT në të ardhmen dhe merr

masa ne rast se vlersohet se do kete dominance ne te ardhmen, pra nderhyrje ex-ante per te eliminuar problemet qe mund te ndodhin ne treg nga dominanca. Ndersa, AK ne rastet e vlersimit te abuzimit me dominancen merr ne konsiderate sjelljen dhe demin qe mund te kete shkaktuar dominanca e nje operatori ne treg ne te kaluaren. Pra problemet qe mund te kene ndodhur nga sjellja abuzive ne nje treg te caktuar ne te kaluaren, adresohen nga ligji dhe nderhyrjet e AK.

Udhezimi i KE per analizen e tregjeve paraqet ne menyre me te detajuar ngjashmerite dhe ndryshimet midis analizave te kryera nga rregullatori i komunikimeve elektronike ne lidhje me perkufizimin e tregut perkates dhe dominances dhe ato te kryera nga autoriteti i konkurrences per abuzim me dominance apo vleresime te bashkimeve te kompanive. Ne paragrafet 30³ dhe 31⁴ te ketij udhezimi KE citon nder te tjera se percaktimi me FNT i nje sipermarresi ne rregullimin ex-ante nuk nenkupton automatikisht se ai eshte me pozite dominuese apo qe ka abuzuar me poziten dominuese sipas legjislacionit te konkurrences, si dhe ne praktike mund te ndodhe qe dy autoritetet (rregullatore dhe i konkurrences) te kryejne procedura paralele per te adresuar probleme te ndryshme ne tregjet perkates. Megjithate, KE thekson se ne te tilla raste detyrimet ex-ante te rregullatorit per FNT synojne te permbushin objektivat e direktivave (ligjit) ndersa masat e autoritetit te konkurrences synojne te sanksionojne marreveshje ose sjellje abuzive te cilat kufizojne ose shtremberojne konkurrencen.

Perkufizimi i tregut perkates

Ne kuader te analizave te kryera nga nje rregullator per qellime te analizave se konkurrences efektive dhe percaktimit te sipermarresit/sipermarresve me FNT, analiza e nje tregu perkates fillon me shqyrtimin e produkteve dhe sherbimeve qe konsiderohen te jene pjese e te njejtit treg.

Sic eshte cituar ne Analizat e tregut te meparshme AKEP ne lidhje me perkufizimin e tregut perkates, perdor perkufizimin e dhene ne nenin 3, pika 7 te Ligjit nr.9121, date 28.7.2003 “Per Mbrojtjen e Konkurrences” i ndryshuar:

³ *The designation of an undertaking as having SMP in a market identified for the purpose of ex-ante regulation does not automatically imply that this undertaking is also dominant for the purpose of Article 82 EC Treaty or similar national provisions. Moreover, the SMP designation has no bearing on whether that undertaking has committed an abuse of a dominant position within the meaning of Article 82 of the EC Treaty or national competition laws. It merely implies that, from a structural perspective, and in the short to medium term, the operator has and will have, on the relevant market identified, sufficient market power to behave to an appreciable extent independently of competitors, customers, and ultimately consumers, and this, solely for purposes of Article 14 of the framework Directive.*

⁴ *In practice, it cannot be excluded that parallel procedures under ex-ante regulation and competition law may arise with respect to different kinds of problems in relevant markets (15). Competition authorities may therefore carry out their own market analysis and impose appropriate competition law remedies alongside any sector specific measures applied by NRAs. However, it must be noted that such simultaneous application of remedies by different regulators would address different problems in such markets. Ex-ante obligations imposed by NRAs on undertakings with SMP aim to fulfil the specific objectives set out in the relevant directives, whereas competition law remedies aim to sanction agreements or abusive behaviour which restrict or distort competition in the relevant market.*

Treg perkates- jane produktet qe vleresohen si te zevendesueshme nga konsumatorët ose klientët e tyre, per sa u perket karakteristikave, çmimit dhe funksionit te tyre dhe qe ofrohen ose kerkohen nga ndermarrjet ne nje zone gjeografike me kushte te njejta konkurrence, zone kjo e cila veçohet nga zonat e tjera kufizuese.

Ky perkufizim i Ligjit nr.9121, date 28.7.2003 “Per Mbrojtjen e Konkurrences” i ndryshuar, eshte i ngjashem dhe ne linje me perkufizimin e dhene ne Udhezimin e KE, pika 44⁵, udhezim i perdorur nga AKEP (ERT) ne te gjitha analizat e meparshme. Per kete arsye si dhe duke qene se udhezimi i KE, eshte pjese e dokumentave te KE te referuara ne Rregullore per analizen e tregut, AKEP ne kete Analize perdor te njejten metodologji per percaktimin e produkteve/sherbimeve qe jane pjese e te njejtit treg perkates, si dhe ne Analizat e tjera te tregut, sic eshte shtjelluar dhe ne paragrafet ne vijim.

Perkufizimi i tregut per nje produkt/sherbim merr parasysh efektin e zevendesueshmerise se produktit/sherbimit (ne anen e kerkeses dhe ofertes), si edhe dimensionin gjeografik. Nje instrument ndihmes qe perdoret per identifikimin e tregjeve eshte parimi i monopolistit hipotetik.

Parimi i monopolistit hipotetik

Nje produkt konsiderohet te perbeje nje treg me vete nese “monopolisti” (hipotetik) qe ofron produktin mund te rrise çmimin e ketij produkti per nje periudhe kohe jo tranzitore dhe te mos kete renie ne shitje deri ne nivelin qe kjo te jete jo- fitimprures. Pra, rritja e çmimit duhet te jete fitimprures dhe e qendrueshme-monopolisti te kete aftesine te mbaje çmimin mbi nivelin konkurrues.

Testi i monopolistit hipotetik kryhet per te analizuar produktet/sherbimet te cilat mund te bejne pjese ne te njejtin treg duke marre ne konsiderate efektin e zevendesueshmerise se produkteve ne anen e kerkeses dhe/ose ofertes. Nese monopolisti perballet me kufizime nga ana e kerkeses-konsumatorët do te zhvendosen drejt konsumit te nje produkti tjetër, qe do ishte zevendesues dhe, nga ana e ofruesve- ofrues te tjere do te futeshin ne kete treg per te ofruar produktin me çmim dhe perfitim te larte, atehere produktet e tjera qe jane zevendesues te ngushte te produktit te analizuar duhet te perfshihen ne kete treg.

Zevendesimi ne anen e kerkeses

Nese nje subjekt, qe eshte monopol ne ofrimin e nje produkti/sherbimi, do te rriste çmimin e ketij produkti, çfare mundesish kane konsumatorët te zevendesojne perdorimin e ketij produkti me nje tjetër ?

Produkti/sherbimi qe analizohet krahasohet me produkte te tjere, nese ato mund te zevendesohen nga ana e konsumatorit. Nese konsumatorët mund te zevendesojne produktin e ofruar nga

⁵ According to settled case-law, the relevant product/service market comprises all those products or services that are sufficiently interchangeable or substitutable, not only in terms of their objective characteristics, by virtue of which they are particularly suitable for satisfying the constant needs of consumers, their prices or their intended use, but also in terms of the conditions of competition and/or the structure of supply and demand on the market in question (32). Products or services which are only to a small, or relative degree interchangeable with each other do not form part of the same market (33). NRAs should thus commence the exercise of defining the relevant product or service market by grouping together products or services that are used by consumers for the same purposes (end use).

monopolisti hipotetik me nje produkt apo produkte te tjera, keto te fundit duhet te perfshihen ne perkufizimin e tregut perkates.

Zevendesimi ne anen e ofertes

Nese monopolisti hipotetik do te rriste çmimin e produktit/sherbimit per nje periudhe kohe jo tranzitore, a do te kishte presion nga ofrues te tjere te mundshem te ketij sherbimi? Operatore te tjere, te cilet nuk e ofrojne sherbimin ne fjale, mund te zhvendosin burimet e tyre ne drejtim te ofrimit te ketij sherbimi.

Ne zevendesimin ne anen e ofertes duhet te merren parasysh vetem operatoret, te cilet mund te zhvendosin burimet e tyre drejt ofrimit te sherbimit te marre ne konsiderate, per nje kohe te shkurter dhe pa kosto te larta te pakthyeshme. Pra, operatore te rinj qe nuk jane ne treg nuk mund te merren parasysh, pasi reagimi i tyre ndaj nje rritjeje te çmimit te produktit nuk do te ishte i shpejte (ne periudhe afatshkurter) por do te kerkonte kohe per investime kapitale qe kerkojne nje periudhe afatgjate. Ofruesit e mundshem jane operatore qe ofrojne sherbime te tjera dhe lehtesisht per nje periudhe kohe te shkurter mund te prodhojne edhe produktin, çmimi i te cilit eshte rritur.

Efekti i operatoreve te rinj ne treg, qe duhet te kryejne investime kapitale, merret ne konsiderate vetem ne analizen e fuqise se ndjeshme ne treg, pra te konkurrences se mundshme qe keta operatore mund te ushtrojne.

Nje faktor tjetër qe merret ne konsiderate ne perkufizimin e tregut perkates eshte nese ekzistojne kufizime te perbashketa ne tarifim (common pricing constraints) midis klienteve, sherbimeve apo zonave te ndryshme. Kjo do te thote qe operatori te mos jete i pavarur ne tarifimin e sherbimeve te ndryshme: s'ka mundesi te rrise çmimin e nje sherbimi pa reduktuar çmimin e nje sherbimi tjetër, i cili ne vetevete nuk eshte zevendesues per sherbimin tjetër.

Fuqia e Ndjeshme ne Treg dhe masat rregulluese

Pekufizimi i FNT eshte dhene ne nenin 33 te ligjit:

Një sipërmarrës vlerësohet me fuqi të ndjeshme në treg nëse, i vetëm, apo së bashku me të tjerë, zotëron një pozitë të tillë ekonomike, që i mundëson një zgjerim të ndjeshëm, pavarësisht nga konkurrentët, klientët apo përdoruesit fundorë.

Ky perkufizimi eshte pothuajse i njejte me perkufizimin e Direktives Kuader te KE 2002, neni 14⁶ (EC 2002 Framework Directive).

Neni 33 i Ligjit percakton gjithashtu kriteret kryesore qe duhet merren ne konsiderate per analizen per FNT, duke bere nje ndarje per rastet kur ne treg dyshohet per nje sipermarres me FNT, qe do te thote dominance individuale, dhe per raste kur dyshohet per me shume se nje sipermarres me FNT apo dominance e bashkuar. Perkufizimi i dominances se bashkuar i dhene ne nenin 33 eshte si vijon:

⁶ 'an undertaking shall be deemed to have significant market power if, either individually or jointly with others, it enjoys a position equivalent to dominance, that is to say a position of economic strength affording it the power to behave to an appreciable extent independently of competitors customers and ultimately consumers'

Dy ose më shumë sipërmarrës vlerësohen se kanë një pozitë zotëruese nëse edhe në mungesë të lidhjeve strukturore apo të lidhjeve të tjera, veprojnë në treg në një strukturë dhe mënyrë të tillë, e cilatë çon në një sjellje të bashkërenduar, në mënyrë të pavarur nga konkurrentët, klientët ose përdoruesit.

Per percaktimin e FNT, dominace individuale apo e bashkuar, sic theksohet dhe ne pikat 79 dhe 98 te Udhëzimit te KE, kriteret e perdorur duhen marre te gjithë ne konsiderate dhe ne kombinim me njeri tjetrin dhe jo ne menyre te vecante per secilin kriter me vete, pasi evidenca e kriterëve te vecante mund te mos jete percaktuese e FNT.

Analiza per FNT eshte nje analize e cila merr ne konsiderate zhvillimet e kaluara dhe njekohesisht tendencen per te ardhmen (forëard looking), pasi mungesa e konkurrencës ne te kaluaren nuk do te thote qe nje treg nuk ka tendence per te qene ne konkurrence ne te ardhmen. Ne kete menyre Analiza krahas shqyrtimit te kriterëve per vleresimin e konkurrencës efektive ne treg ne te kaluaren, ben vleresin se si pritet te evoluojë tregu ne te ardhmen. Analiza kryhet per te shqyrtuar nese nje treg perkates vlerësohet te jete ne konkurrence efektive ne nje periudhe te pakten 2 vjecare, dhe mungesa e konkurrencës efektive ne nje treg perkates te justifikueshem per nderhyrje ex-ante eshte e barazvlefshme me ekzistencen e fuqisë se ndjeshme ne treg, prej nje ose me shume sipërmarrësish.

Ekzistenca e FNT do te thote qe ne treg ka probleme te cilat identifkohen dhe ne baze te problemeve te evidentuara, propozohet marrja masave rregulluese apo detyrimeve per tu zbatuar nga sipërmarrësi/sipërmarrësit me FNT. AKEP ne baze te nenit 34, ka detyrimin qe ne rast te gjetjes se FNT ne nje treg perkates te vendose nje disa apo te gjitha detyrimet e cilesuara ne nenet 39-45 dhe neni 56 te Ligjit. Vendosja e detyrimeve/masave rregulluese per FNT duhet te marre ne konsiderate objektivat rregullatore te percaktuar ne Ligj.

Nese nga analiza arrihet ne perfundimin se tregu perkates eshte ne konkurrence efektive, pra nuk ka FNT, atehere AKEP nuk vendos detyrime dhe ne rast se ndaj sipërmarrësve jane vendosur detyrime (per shkak te statusit te meparshem me FNT) atehere AKEP i heq keto detyrime duke percaktuar dhe nje afat kohor jo me te gjate se 6 muaj per berjen efektive te tyre. Ky percaktim aplikohet edhe per tregjet e analizuara, por qe nuk permbushin testin e tre kriterëve per nevojen per nderhyrje ex-ante.

II.2 Analiza e tregut celular 2014

AKEP bazuar në Ligjin 9918 (nenet 31 e në vijim, të Kreut VI mbi Rregullimin e konkurrencës), Rregulloren për Analizën e Tregut⁷, gjatë vitit 2014 kreu procedurën e analizës së tregut celular, në përfundim të së cilës u miratuan vendimet e mëposhtëme:

1. Vendimi nr. 2522, datë 06.11.2014, për *“Miratimin e Dokumentit: Analizë e tregut celular: tregjet me shumicë të terminimit dhe tregu me pakice të shërbimeve publike në rrjetet e telefonisë së sipërmarrësit Vodafone Albania Sh.a., me Fuqi të Ndjeshme në Treg për terminimin e thirrjeve në rrjetin publik telefonik të lëvizshëm Vodafone Albania dhe vendosjen e masave rregulluese”*

⁷“Rregullore per Analizen e Tregut” miratuar me Vendimin nr. 747, datë 17.07.2009, të Keshillit Drejtues të AKEP, ndryshuar me VKD nr.2342, datë 31.07.2013.

2. Vendimi nr. 2524, datë 06.11.2014 për “Përcaktimin e sipërmarrësit Vodafone Albania Sh.a., me Fuqi të Ndjeshme në Treg për terminimin e thirrjeve në rrjetin publik telefonik të lëvizshëm Vodafone Albania dhe vendosjen e masave rregulluese”
3. Vendimi nr. 2524, datë 06.11.2014 për “Përcaktimin e sipërmarrësit Plus Communication Sh.a., me Fuqi të Ndjeshme në Treg për terminimin e thirrjeve në rrjetin publik telefonik të lëvizshëm Plus Communication dhe vendosjen e masave rregulluese”
4. Vendimi nr. 2525, datë 06.11.2014 për “Përcaktimin e sipërmarrësit Albanian Mobile Communications⁸ Sh.a., me Fuqi të Ndjeshme në Treg për terminimin e thirrjeve në rrjetin publik telefonik të lëvizshëm Albanian Mobile Communications dhe vendosjen e masave rregulluese”
5. Vendimi nr. 2526, datë 06.11.2014 për “Përcaktimin e sipërmarrësit Altelecom Sh.a., me Fuqi të Ndjeshme në Treg për terminimin e thirrjeve në rrjetin publik telefonik të lëvizshëm Altelecom dhe vendosjen e masave rregulluese”

Dokumenti dhe vendimet e cituara u morën në përfundim të procesit të këshillimit publik, sipas përcaktimeve të Ligjit nr. 9918 datë 19.05.2008 “Për komunikimet elektronike në Republikën e Shqipërisë” i ndryshuar. Ne lidhje me detyrimet për FNT, AKEP vendosi që të katër operatorët të vazhdojnë të kenë detyrimet e përcaktuara në ligjin 9918:

- Mosdiskriminimi (neni 39),
- Transparenca (neni 40),
- Dhenie Akses dhe Interkoneksion dhe përdorimi i përbashkët i faciliteteve të rrjetit (neni 42),
- Kontrolli i tarifave dhe sistemi i mbajtjes së llogarive (neni 45)
- Ndarja e llogarive⁹ (neni 41)

Ne lidhje me rregullimin e tarifave, AKEP përcaktoi që:

- Tarifa e terminimit të Vodafone, AMC dhe EM të reduktohet me 1.12.2014, në nivelin 1.48 lek/minute, që përben tarifën mesatare benchmark për vendet anëtare dhe kandidatet në BE që kanë aplikuar LRIC të pastër në 2013 (të përcaktuar në dokumentin e miratuar më 13.03.2014);
- Tarifa e terminimit në rrjetin Plus Communication të qendrojë 6.52 lek/minute deri në një vendim tjetër të AKEP.

AKEP në analizen e tregut në 2014 ri-konfirmoi përfundimin, se tregu me pakicë celulare nuk është me treg i justifikueshëm/dyshuar për nderhyrje ex-ante duke u bazuar në një sërë faktorësh të lidhur jo vetëm me rekomandimet e KE dhe BEREC dhe përvojave në Evropë, por edhe në zhvillimet pozitive të këtij segmenti të sektorit të komunikimeve elektronike në Shqipëri si rrjedhojë e rritjes së ndjeshme të konkurrencës nga hyrjet e reja në treg në 2008-2010 dhe rregullimeve të AKEP në nivel me shumicë (2006 e në vijim) dhe me pakicë (2008-2009), të cilat sipas treguesve kryesorë të sektorit kanë çuar në rritje të ndjeshme të përfitimeve të përdoruesve fundorë të shërbimeve celulare: shërbime tradicionale (thirrje dhe SMS) dhe shërbime të aksesit broadband në Internet 3G/4G.

Bazuar në rekomandimet e AK nëpërmjet Vendimit nr.303, datë 16.01.2014, si dhe problematiken e evidentuar të diskriminimit të tarifave të thirrjeve on-net/off-net, AKEP në analizën 2014 i kushtoi vëmendje të veçantë ndikimit të këtij fenomeni në konkurrencën afat-gjate

⁸ Sot Telekom Albania sh.a

⁹ Vetëm për Vodafone, Telekom Albani dhe Altelecom

ne tregun celular duke vendosur masa shtese rregulluese ne lidhje me detyrimin e mos-diskriminimit. AKEP vendosi nder te tjera qe secili sipermarrës rrjeti celular ndalohet të aplikojë tarifa në nivel me pakicë që kanë efekt diskriminues për sipërmarrësit e rrjeteve të tjera celulare kombëtare:

- 1) *tarifat e thirrjeve drejt rrjeteve të tjera celulare kombëtare nuk duhet të jenë më të larta se tarifat e thirrjeve brenda rrjetit;*
- 2) *Sasia e minutave brenda rrjetit të përfshira në oferta/pagesë fikse të paketave tarifore nuk duhet të jetë më e madhe se sasia e minutave drejt rrjeteve të tjera celulare kombëtare;*
- 3) *Përcaktimet e pikave 1 dhe 2 më sipër aplikohen për të gjitha paketat tarifore standarte, ofertat, shportat, opsionet dhe skontot të ofruara për pajtimtarët;*

Vendimet e datës 6.11.2014 të AKEP parashikonin që detyrimet e mësipërme, se bashku me disa masa shtese ne lidhje me afatin e ofertave/promocioneve te operatoreve celulare, të jenë detyruese për operatorët celulare duke filluar aplikimin e tyre nga data 1.01.2015.

Bazuar në të drejtën e ankimit të akteve administrative të parashikuar në Ligjin Nr. 8584, datë 12.05.1999 të Kodit të Procedurave Administrative, i ndryshuar (Neni 137), të katër sipërmarrësit e rrjeteve celulare, Albanian Mobile Communications (sot Telekom Albania) sh.a., Albtelecom sh.a., Vodafone Albania sh.a dhe Plus Communication sh.a , të prekur direkt dhe indirekt nga Vendimet e datës 6.11.2014, brenda afatit 30 ditor të parashikuar në Kodin e Procedurave Administrative, depozituan në AKEP, ankime administrative për Vendimet nr. 2522-2526, datë 06.11.2014.

AKEP bazuar në përcaktimet e Kodit të Procedurave Administrative, si dhe praktikave te meparshme te shqyrtimit te ankimeve administrative, kreu shqyrtimin e të katër ankimeve administrative, duke miruar vendimet e mëposhtme me date 13.03.2015:

- Vendim nr.2542, datë 13.03.2015, për “Disa shtesa dhe ndryshime në Vendimet e Këshillit Drejtues të AKEP me nr. 2522, 2523, 2524, 2525 dhe 2526, datë 6.11.2014”. Ky Vendim, përbën shqyrtimin e përbashkët të katër ankimeve administrative dhe modifikimin e akteve të ankimuar nga sipërmarrësit.
- Vendim nr.2543, datë 13.03.2015, për “Shqyrtimin e ankimit administrativ të sipërmarrësit Vodafone Albania sh.a për Vendimet e Këshillit Drejtues të AKEP me nr.2522, 2523 dhe 2524 datë 6.11.2014”
- Vendim nr.2544, datë 13.03.2015, për “Shqyrtimin e ankimit administrativ të sipërmarrësit Albtelecom sh.a për Vendimet e Këshillit Drejtues të AKEP me nr. 2522, 2524 dhe 2526 datë 6.11.2014
- Vendim nr.2545, datë 13.03.2015, për “Shqyrtimin e ankimit administrativ të sipërmarrësit Albanian Mobile Communications sh.a për Vendimet e Këshillit Drejtues të AKEP me nr.2522 dhe 2525, datë 6.11.2014”
- Vendim nr.2546, datë 13.03.2015, për “Shqyrtimin e ankimit administrativ të sipërmarrësit Plus Communication sh.a për Vendimet e Këshillit Drejtues të AKEP me nr.2522 dhe 2524, datë 6.11.2014”

Nepermjet ketyre vendimeve, AKEP vendosi ndryshimin e vendimeve te dates 6.11.2014, ku me kryesoret ishin:

- Përcaktimi i një glide-path (reduktim të përshkallëzuar) në kohë të tarifës së terminimit të Plus, duke arritur simetrine me tarifën e terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare të tre operatoreve të tjera në nivelin 1.48 lek/minute me 1.01.2016;
- Përcaktimin si afat të fillimit të zbatimit të detyrimeve për mos-diskriminimin në tarifën e thirrjeve on-net/off-net, në afatet e mëposhtme:
 - data 1.07.2015: për programet tarifore, ofertat, opsionet etj., për përdoruesit me parapagim dhe përdoruesit e rinj me kontratë, përfshirë rinovimet e kontratave ekzistuese që kryhen pas kësaj date,
 - data 1.01.2016: për të gjitha programet e tjera tarifore të aplikuara për përdoruesit aktualë me kontratë (kontrata me programe tarifore standarde dhe të personalizuar/specifike).
- Heqjen e detyrimit për ndarjen e llogarive të operatoreve celulare

AKEP ka bërë arsyetimin për ndryshimet e mesiperme në Vendimin nr.2542, datë 13.03.2015, ku me kryesoret janë:

- Përcaktimin e një glide-path reduktimi të përshkallëzuar të tarifës së terminimit në rrjetin Plus si edhe në të gjitha vendimet e tjera të AKEP lidhur me orinntimin në kosto të tarifave të terminimit në rrjetet celulare dhe në përputhje me rekomandimet e BEREC/ERG për afate të caktuara me limit për asimetrinë;
- Implementimi efektiv i detyrimeve të mos-diskriminimit në tarifën e thirrjeve on-net/off-net është i lidhur ngushtesisht me reduktimin dhe eliminimin në asimetrinë e tarifave të terminimit, pasi e kundërta krijon probleme serioze për këto masa rregulluese në interes të konkurrencës në treg dhe përfitimeve të përdoruesve fundorë në teresi.

AKEP në vijim të përcaktimeve në pjesën arsyetuese të Vendimit 2542/2015 dhe përcaktimeve ligjore për monitorim të situatës në treg, bazuar në vlerësimin e rrethanave konkrete në treg, me VKD 2664, datë 14.01.2016, njoftoi operatorët për një pezullim 90 ditor në lidhje me fillimin e aplikimit të simetrisë me datë 1.01.2016.

AKEP me Vendim nr.2676, datë 14.04.2016, miratoi mbylljen e procesit të filluar me VKD 2664 dhe miratimin e rezultateve, duke vendosur datën 1 Prill 2016 si datë për vendosjen e simetrisë së MTR për të gjithë operatorët.

Proceset gjyqësore

Sipërmarresi Plus Communication sh.a ankimoi në rrugë gjyqësore Vendimin nr.2542, datë 13.03.2015 duke kërkuar shfuqizimin e ndryshimeve të kryera nepermjet ketij vendimeve për tarifën e terminimit të thirrjeve në rrjetin Plus dhe afatin e fillimit të aplikimit të detyrimit të mos-diskriminimit në tarifën e thirrjeve on-net dhe off-net.

Gjykata Administrative e Shkallës së Parë Tiranë me Vendimin nr.1567 datë 1.04.2016 ka pranuar kërkesë padine e Plus Communication. Gjykata Administrative e Apelit Tiranë me Vendimin Nr.2459 datë 9.09.2016, ka lënë në fuqi vendimin të Gjykatës Administrative të Shkallës së Parë, Tiranë.

AKEP ka depozituar në Gjykatën e Lartë recurs në lidhje me Vendimin Nr.2459 datë 9.09.2016 të Gjykatës Administrative e Apelit Tiranë dhe është në pritje të sqarimeve nga Gjykata e Lartë.

Vodafone, Telekom Albania dhe Albtelecom ankimuan Vendimin 2664/2016 dhe Gjykata Administrative e Shkallës së Parë Tiranë me Vendimin Nr.80-2016-4342, datë 26.09.2016, pranoi kerkese padine e tre operatoreve. AKEP ka apeluar kete vendim ne Gjykatën Administrative te Apelit Tiranë dhe eshte ne pritje te vendimit te kesaj gjykate.

Plus Communication ankimoi ne rruge gjyqesore Vendimin 2676/2016 dhe Gjykata Administrative e Shkallës së Parë Tiranë me Vendimin nr. 80-2016-5079, datë 31/10/2016, pranoi kerkese padine e Plus. AKEP ka apeluar kete vendim ne Gjykatën Administrative te Apelit Tiranë dhe eshte ne pritje te vendimit te kesaj gjykate.

Sic mund te vihet re proceset gjyqesore kane krijuar dhe nje konfuzion ne lidhje me tarifat qe duhet te aplikohen per terminimin e thirrjeve ne rrjetin Plus, nga data 1.04.2015 e ne vijim. AKEP nuk ka te drejte te kryeje interpretim te vendimeve te gjyqesorit dhe ka orientuar palet ne gjetjen e zgjidhjeve sipas percaktimeve te ligjeve perkatese.

Analiza e AKEP ne kete dokument ne lidhje impaktin e masave rregullatore ne tregun me pakice celular i referohet zbatimit te detyrimeve te percaktuara sa me siper, duke qene se detyrimet per mos-dikriminimin ne tarifat on-net/off-net jane lidhur dhe me reduktimin dhe eliminimin e asimetrise ne tarifat e terminimit te thirrjeve midis operatoreve. Njekohesisht nga arsyetimi i vendimeve te gjykatave, vihet re se ceshtjet e diskutueshme lidhen me proceduren e ankimeve administrative dhe te drejten e ndryshimit te masave rregulluese/specifikave te tyre me keto procedura dhe te tjera te ndjekura nga AKEP ne vijim te analizes se tregut celulare ne vitin 2014.

III. TREGU ME PAKICE I SHERBIMEVE CELULARE

Analiza ne kete kapitull vijon me nje panorame te tregut celular dhe zhvillimeve te tij ne terma te ofruesve, perdoruesve te sherbimeve celulare dhe perfitimeve te tyre per perdorimin dhe tarifat, konkurrencen ne treg etj. Analiza permban edhe krahasim te disa treguesve kryesore te tregut ne Shqiperi me vende te tjera, BE dhe rajon. Analiza fokusohet gjithashtu ne impaktin qe kane pasur masat rregullatore per terminimin e thirrjeve te vendosura nga analiza e fundit ne tregun me pakice celular. Ne kapitullin V, AKEP paraqet konkluzionet e analizes se tregut me pakice dhe pritshmerite per kete treg ne vitet ne vijim ne presence te masave rregulluese te propozuara per tregun me shumice te terminimit te thirrjeve ne rrjetet celulare (kapitulli IV).

III.1. Ofruesit e rrjeteve/shërbimeve celulare

Bazuar ne Ligjin 9918, sipërmarresit qe ofrojne rrjete dhe sherbimeve celulare jane te regjistruar se pari ne Regjistrin e Autorizimeve te Pergjithshme per keto sherbime, dhe ne rast te nevojës se perdorimit burimeve te fundme te ralla si frekuenca dhe numeracion per te ofruar keto sherbime, pajisen me autorizim individual per keto burime te fundme, sipas procedurave te ligjore dhe nenligjore. Në sektorin e rrjeteve dhe sherbimeve celulare ushtrojnë veprimatrinë e tyre si sipërmarrës ofrues te sherbimeve/rrjeteve celulare:

- Telekom Albania sh.a (me pare Albanian Mobile Communications sh.a)
- Vodafone Albania sh.a
- Albtelecom sh.a
- Plus Communication sh.a

Operatori Albanian Mobile Communications (AMC) është licensuar si operator publik kombëtar i telefonise celulare ne vitin 1996 dhe ka funksionuar si kompani shtetërore deri ne Shtator te vitit 2000, kur u krye privatizimi i 85 per qind te aksioneve¹⁰, pjese e cila u ble nga Cosmote Group¹¹, operatori celular ne Greqi, e cila eshte vete pjese e grupit OTE, operatorit incumbent në Greqi. Ministria e Ekonomise Tregtise dhe Energjetikes zoteroi rreth 12.6% të aksioneve të Telekom Albania Sh.a, deri ne vitin 2008, kur u krye dhe shitja e kesaj pjese Cosmote Group. Afersisht 2.4% te aksioneve zoterohehin nga aksionere te vegjel (punonjes te AMC ne kohen e privatizimit) te cilat me pas jane blere nga Cosmote Group. Deutsche Telekom është aksioneri më i madhe i OTE. Në Korrik 2015, Albanian Mobile Communications ndryshoi emrin në Telekom Albania.

Operatori Vodafone Albania është licensuar si operatori i dytë kombëtar i sherbimit celular në Shqiperi më 9 Qershor 2001. Aksioneret e Vodafone Albania jane Vodafone Europe B.V¹². dhe

¹⁰ Kontrata e shitjes se aksioneve te Telekom Albania, eshte ratifikuar ne Kuvendin e Republikes se Shqiperise me Ligjin nr. 8660, date 18.09.2000.

¹¹ Cosmote Mobile Telecommunications S.A. zoteron 99.76 % të Telekom Albania, sipas informacionit te marre në www.qkr.gov.al në datën 13/07/2016

¹² Sipas informacionit te marrë në www.qkr.gov.al në datën 13/07/2016

Vodafone Panafon International Holding B.V, te cilët zoterojne secili 50 përqind te aksioneve. Në 3 Gusht 2001 Vodafone Albania filloi ofrimin e shërbimeve të saj GSM në Shqipëri.

Operatori Albtelcom është licensuar si operatori i tretë kombëtar i shërbimit celular në Shqipëri me 1 Mars 2004. Licenca i është dhënë Albtelcom si pjesë e paketës së privatizimit të kësaj kompanie, proces i cili përfundoi në vitin 2007. Operatori Eagle Mobile filloi ofrimin e shërbimeve celulare në Mars 2008 nën emrin . Eagle Mobile sh.a ka funksionuar si kompani me vehtë me 100% pronësi të Albtelcom sh.a deri me 31.01.2013, duke u përthithur me pas nga Albtelcom sh.a.¹³ Pas bashkimit të dy kompanive shërbimet celulare ofrohen nga Albtelcom sh.a, duke vazhduar njëkohësisht edhe përdorimin e emrit Eagle Mobile. Albtelcom sh.a ka si aksioner kryesor Cetel¹⁴ Telekom Iletisim Sanayi Ve Ticaret me 76% të aksioneve.

Operatori Plus Communication (me parë Mobile 4 Al) është operatori i katërt celular, të cilit i'u akordua autorizimi individual nga AKEP me datë 26.06.2009. Autorizimi individual iu dha konsorciumit të përfaqësuar nga Poste Telekomunikacioni i Kosovës (PTK) në bazë të Ligjit nr.10118, datë 23.04.2009 “Për dhënien e së drejtës së përdorimit, për 15 vjet, në brezin e frekuencave E-GSM dhe GSM 1800, bashkimit të ofertuesve, përfaqësuar nga Postë Telekomunikacioni i Kosovës Sh.a., sipas procedurës “Tender i hapur ndërkombëtar”, i datës 20.02.2009”. Plus Communication filloi ofrimin e shërbimeve të telefonisë së levizshme në fund të muajit Nentor 2010.

Licensat/autorizimet fillestare të operatoreve të rrjeteve celulare kanë qenë për përdorim të brezave 900 dhe 1800 MHz dhe ofrim të shërbimeve celulare në standardin GSM me afat 15 vjet nga dhënia e tyre. Prej vitit 2010 AKEP ka kryer një numër të konsiderueshëm procedurash konkurruese¹⁵ për të alokuar sasi spektri edhe në brezat 1900/2100 MHz (për përdorim të frekuencave sipas standardit UMTS-shërbime 3G) dhe 2500/2600 MHz (për përdorim të frekuencave sipas standardit LTE-4G). Në vitin 2015 AKEP finalizoi procesin e heqjes së kufizimeve teknologjike në përdorimin e brezave të frekuencave të operatoreve të rrjeteve celulare, duke mundësuar përdorimin e të gjithë spektrit në dispozicion të operatoreve celulare për shërbime të gjenerates së katërt (4G) apo standardi LTE. E drejta e përdorimit të spektrit pa kufizim teknologjik dhe shfrytëzimi i spektrit pa kufizime filloi nga data 01.09.2015. Shërbimet bazuar në standardet GSM (2G) dhe UMTS (3G) ofrohen nga të katër operatorët, ndërsa në standardin LTE (4G), ofrohen nga Vodafone Albania, Telekom Albania dhe Albtelcom (Eagle Mobile).

Me mbarimin e afateve të autorizimeve individuale për brezat 900/1800 MHz të Telekom Albania dhe Vodafone Albania të leshuara si licenca në vitet 2000 dhe 2001, AKEP në vitet 2015

¹³Përthithja e Eagle Mobile sh.a nga Albtelcom sh.a.sipas legjislacionit në fuqi është miratuar paraprakisht nga Autoriteti i Konkurrencës dhe AKEP me VKD nr. .2270, datë 13.02.2013, ka miratuar kalimin e të gjitha të drejtave dhe detyrimeve të caktuara me parë Eagle Mobile sh.a. tek sipërmarresi Albtelcom sh.a.

¹⁴ Sipas informacionit të marrë në www.qkr.gov.al në datën 13/07/2016

¹⁵ Procedurat janë kryer sipas akteve ligjore dhe nen-ligjore në fuqi, dhe ato kanë qenë konkurruese dhe të gjithë operatorët celulare kanë pasur të drejtë pjesëmarrje. Në disa procedura janë përjashtuar nga pjesëmarrja operatorët që kanë pasur tashmë të drejtë përdorimi në brezin e alokuar dhe/ose operatori që nuk ka pasur të drejtë me parë ka pasur përparësi në fitimin e të drejtës.

dhe 2016, pas procedurave perkatese ligjore, miratoi rinovimin e ketyre Autorizimeve Individuale per nje kohezgjatje tjeter prej 15 vitesh.

Tabela e meposhtme paraqet nje permbledhje te sasise se spektrit ne dispozicion te secilit operator celulare sipas brezave te frekuencave dhe afatet e autorizimeve individuale perkatese.

TABELA III.1. SPEKTRI I FREKUENCAVE TE ALOKUARA OPERATOREVE CELULARE (NENTOR 2016) ¹⁶

Sipermarres	Brezi i frekuencave	Sasia e Spektrit	Teknologjia	Kohezgjatja e Autorizimit Individual
Vodafone Albania	900 MHz	2x1.2 MHz	FDD	Qershor (Korrik) 2015– Qershor (Korrik) 2030
		2x7.8 MHz		Qershor 2016 – Qershor 2031
	1800 MHz	2x 9 MHz	FDD	Qershor 2016 – Qershor 2031
		2x 14.4 MHz	FDD	Prill 2015 – Prill 2030
	1900/2100 MHz	2x15 MHz	FDD	Dhjetor 2010 - Dhjetor 2025
		2x5 MHz	FDD	Nentor 2014- Nentor 2029
	1900 MHz	1x5 MHz	TDD	Dhjetor 2010 - Dhjetor 2025
2500/2600 MHz	2x40 MHz	FDD	Maj 2015 – Maj 2030	
Telekom Albania	900 MHz	2x 8 MHz	FDD	Gusht 2014 – Gusht 2028
	1800 MHz	2x 9 MHz	FDD	Gusht 2014 – Gusht 2028
		2x 12 MHz	FDD	Prill 2015 – Prill 2030
	1900/2100 MHz	2x14.8 MHz	FDD	Shtator 2011 - Shtator 2026
	1900 MHz	1x5 MHz	TDD	Shtator 2011 - Shtator 2026
	2500/2600 MHz	2x20 MHz	FDD	Maj 2015 – Maj 2030
Albtelecom	900 MHz	2x 8 MHz	FDD	Mars 2004 –Mars 2019
	1800 MHz	2x 9 MHz	FDD	Mars 2004-Mars 2019
		2x 12 MHz	FDD	Prill 2015 – Prill 2030
	1900/2100 MHz	2x14.8 MHz	FDD	Nentor 2012 - Nentor 2027
	1900 MHz	1x5 MHz	TDD	Nentor 2012 - Nentor 2027
	2500/2600 MHz	2x20 MHz	FDD	Maj 2016 – Maj 2031

¹⁶ Tabela perfshin vetem spektrin e alokuar ne brezat 900, 1800, 1900/ 2100 dhe 2500/2600 MHz te cilat jane specifike per perdorim nga rrjetet celulare.

PLUS	900 MHz	2x 8 MHz	FDD	Qershor 2009 - Qershor 2024
	1800 MHz	2x 8.8 MHz	FDD	Qershor 2009 - Qershor 2024
	1900/2100 MHz	2x10 MHz	FDD	Prill 2016 – Prill 2031

Tregues kryesore të përdorimit të shërbimeve celulare¹⁷

Numri i përdoruesve aktive të telefonisë celulare (pajtimtarë që kanë përdorur shërbime celulare në 3 muajt e fundit) në fund të vitit 2015 arriti në 3.4 milion. Kjo përbën një rritje vjetore me 1% për të katër operatorët, ndërkohë që numri i përdoruesve të telefonisë së lëvizshme sipas kartave SIM, pati reduktim me 3%, duke arritur në 4.74 milion krahasuar me 4.88 milion në fund të vitit 2014. Norma e penetrimit (përdorues për 100 banorë) në 2015 ishte 120% sipas përdoruesve aktivë dhe 167% sipas kartave SIM. Numri i pajtimtarëve celularë që përdorin shërbimet e aksesit broadband (3G/4G) në 2015 arriti në rreth 2 milion, duke u rritur me 30%, në krahasim me një vit më parë: numri pajtimtarëve me akses broadband 3G/4G me karta USB/modem u reduktua me 25%, ndërsa numri i pajtimtarëve me akses broadband 3G/4G nga aparatet celulare u rrit me 38%. Tabela e mëposhtë paraqet disa tregues kryesorë të volumit të shërbimeve celulare për vitet 2011-2015 dhe normën e ndryshimit vjetor të tyre.

TABELA III.2: TREGUES KRYESORË TË VOLUMIT TË SHËRBIMEVE CELULARE 2011-2015

	2011	2012	2013	2014	2015	Ndryshimi 2015/2014
Numri i përdoruesve aktive	3,108,087	3,537,285	3,685,983	3,359,654	3,400,955	1%
Numri i përdoruesve sipas kartave SIM aktive	5,236,349	5,619,607	5,282,350	4,881,666	4,736,175	-3%
Numri i pajtimtarëve që përdorin akses në internet me GPRS/EDGE	1,205,040	1,380,584	713,559	1,426,696	1,187,793	-17%
Numri pajtimtarëve me akses në Internet broadband UMTS/LTE në total:	283,249	649,713	1,231,259	1,576,877	2,049,072	30%
- nepermjet aparatit të telefonit celular	248,756	594,308	1,119,892	1,378,820	1,900,592	38%
- nepermjet USB modem (jo aparate celulare)	34,493	55,405	111,367	198,057	148,480	-25%
Thirrje telefonike dalesete gjeneruara nga përdoruesit (minuta)	4,874,847,563	6,053,089,264	6,769,300,966	7,301,024,035	7,381,147,348	1%
Numri mesazheve SMS të gjeneruara	713,946,022	1,382,610,330	1,689,200,882	1,826,346,190	1,598,702,865	-12%
Volumi total i të dhenave të transmetuara me GPRS/UMTS/LTE (Gbyte)	340,107	796,000	2,529,549	6,269,940	12,740,073	103%
Thirrje hyrese nga rrjete të tjera (Terminim thirrjesh)-minuta	977,313,997	1,046,035,623	990,247,214	1,061,412,059	1,808,593,748	70%
-thirrje hyrese kombetare (fiks dhe celulare të tjere)	265,191,371	290,628,294	335,122,643	596,861,301	1,388,340,601	133%
-thirrje hyrese nderkombetare	712,120,660	755,407,329	655,124,571	464,550,758	420,253,147	-10%

¹⁷ Ecuria e treguesve kryesorë të tregut celular paraqitet më e detajuar në Kapitullin ___ të këtij dokumenti.

Nga të dhënat e tabelës vihet re se në periudhën 2011-2015 ka rritje të ndjeshme të përdorimit të shërbimeve të aksesit broadband si në numër përdoruesish të këtyre shërbimeve dhe në volumin e të dhënave. Ndërkohë përdorimi i shërbimeve tradicionale të rrjeteve celulare ka tendencë rënëse ose rritje shumë më të vogël se ato të aksesit broadband. Në vitin 2015 vihet re një rritje e ndjeshme e trafikut hyrës kombëtar në rrjetet celulare (efekti i masës rregulluese të mos-diskriminimit në thirrjet on-net/off-net) dhe përdorimit të shërbimeve të aksesit broadband (efekti i fillimit të ofrimit të shërbimeve 4G).

Ne vijim AKEP ka bërë një analizë me të detajuar të zhvillimeve të tregut celular me pakicë në Shqipëri duke krahasuar me zhvillimet ndërkombëtare si dhe pritshmerite për zhvillimin e këtij tregu në të ardhmen e afërt.

Perkufizimi i tregut perkates

Bazuar në perfundimet e analizave të mëparshme të tregut celular të kryera nga AKEP si dhe në perfundimet e arritura në analiza/vlerësime të autoriteteve të ndryshme rregullatore dhe të konkurrencës, përfshirë KE, tregu me pakicë celular konsiderohet të përfshijë të gjitha shërbimet celulare, për përdorues me parapagim dhe me paspagim, si dhe dimensionin gjeografik është kombëtar. Për sa i përket perfundimeve të AKEP në Analizën e tregut fiks 2015 në lidhje me efektin zëvendësues të shërbimeve të telefonisë fikse me ato celulare, vlen të theksohet se ky efekt është i njëanshem, dhe se shërbimet e telefonisë fikse apo rrjeteve fikse nuk konsiderohen si zëvendësues të shërbimeve të ofruara nga rrjete celulare. Bazuar në këtë perfundim analizë e tregut celular me pakicë përfshin si shërbimet tradicionale të telefonisë dhe mesazheve SMS dhe ato të aksesit broadband në Internet nga rrjete celulare. Gjithsesi analiza fokusohet edhe në segmente të vecanta të përdoruesve/shërbimeve si ato me paspagim dhe parapagim.

III.2 Perdorimi i Sherbimeve celulare

Ecuria e numrit te përdoruesve celularë

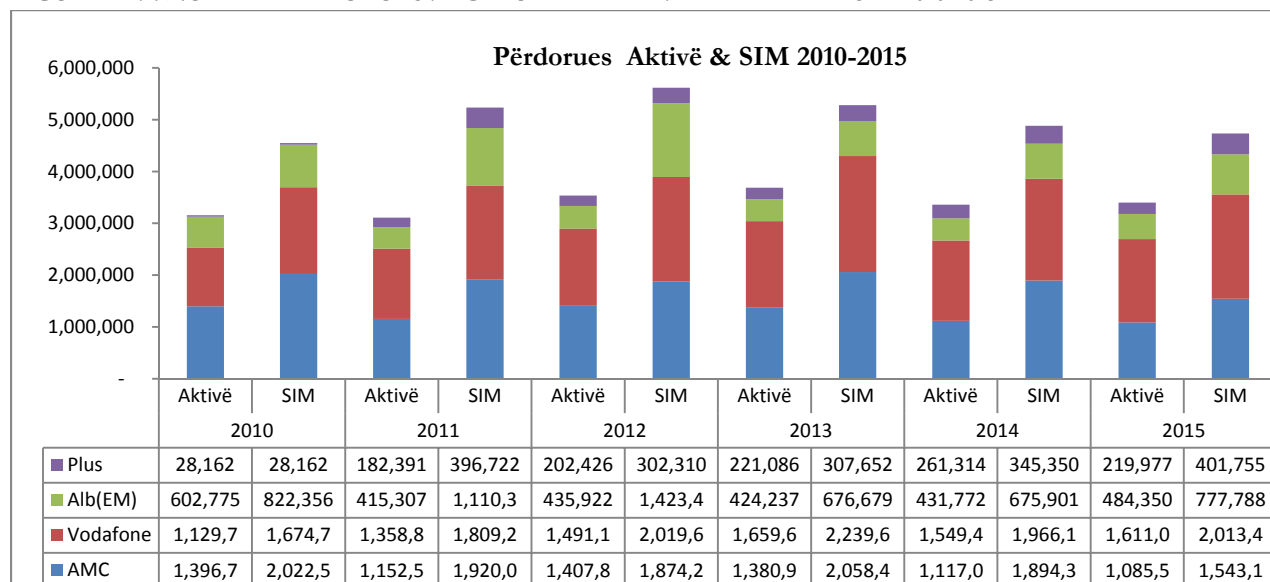
AKEP në publikimet e viteve të fundit ka raportuar numrin e përdoruesve celularë sipas dy mënyrave.

- Numri i përdoruesve sipas kartave ‘SIM’, i referohet numrit të kartave SIM që janë aktive¹⁸ në rrjet celular në fund të periudhës së raportimit;
- Numri i përdoruesve aktivë, i referohet përdorues të kartave SIM që kanë përdorur shërbime celulare në 3 muajt e fundit;

Në referenca të tjera në këtë dokument, AKEP i referohet kryesisht numrit të përdoruesve celularë sipas “përdoruesve aktive”, por ndërkohë në disa raste jepen edhe tregues bazuar në numrin e përdoruesve celularë sipas kartave ‘SIM’. Të dhënat për numrin e përdoruesve celularë për karta SIM janë të disponueshme që prej vitit 1996, ndërsa sipas treguesit për përdorues aktivë, që prej vitit 2010.

Numri i përdoruesve celularë aktivë në fund të vitit 2015 arriti në 3.4 milion, krahasuar me 3.36 milionë në fund të vitit 2014, një rritje vjetore kjo e moderuar prej 1.2%. Kjo normë ndryshon sipas operatorëve dhe ka vlera pozitive dhe negative, për Telekom Albania dhe Plus është rënësë me 2.8% dhe 15.8 % dhe për Vodafone dhe Altelecom është rritëse me 4 % dhe 12.2%.

FIGURA III.1: NUMRI I PËRDORUESVE CELULARË AKTIVË DHE KARTA SIM 2010-2015



Në fund të vitit 2015, numri i përdoruesve të telefonisë së lëvizshme sipas kartave SIM, arriti në 4.74 milion krahasuar me 4.88 milion në fund të vitit 2014. Ndryshimi përbën një rënie vjetore prej 3%, dhe ai varion sipas operatorëve: Telekom Albania ka pësuar rënie me 18.5%, Vodafone, Altelecom dhe Plus kanë rritje me 2.4, 15.1 dhe 16.3 %. Në vitin 2013 Altelecom(EM) pati një reduktim të madh të këtij treguesi, për shkak të ndryshimit të mënyrës së raportimit të numrit të

¹⁸Secili operator ka politikat e veta se kur një kartë SIM (me parapagim) është aktive (që mund të kryejë komunikim) në varësi të kohës së rimbushjes apo përdorimit të fundit të saj.

kartave SIM nga vetë Albtelcom¹⁹. Figura III.2 paraqet ecurinë e numrit të përdoruesve celularë sipas kartave SIM në periudhën 2000-2015, Figura III.3, paraqet numrin e përdoruesve aktive në periudhën 2010-2015. Proporcioni i përdoruesve aktive ndaj kartave SIM aktive është në nivel 72% për të katër operatorët së bashku, duke variuar nga 55% për Plus në 80% për Vodafone. Ndryshimin më të madh të këtij proporcioni e ka Plus, nga 76% në fund të 2014 në 55% në fund të 2015 dhe Telekom Albania, por me krah të kundërt, nga 59% në fund të vitit 2014 në 70% në fund të vitit 2015. Në lidhje me këtë tregues dy operatorët e tjerë kanë pasur levizje të moderuara me nga 1 dhe 2 pikë përqindje ndryshim.

FIGURA III.2. NUMRI I PËRDORUESVE CELULARË SIPAS KARTAVE SIM 2000-2015

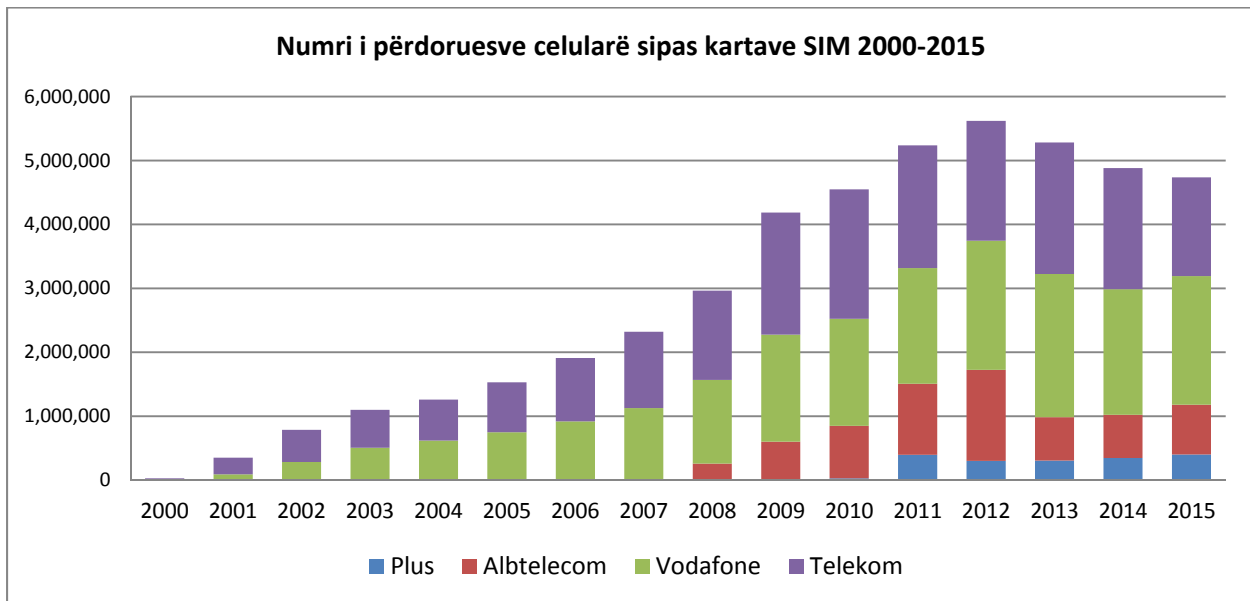
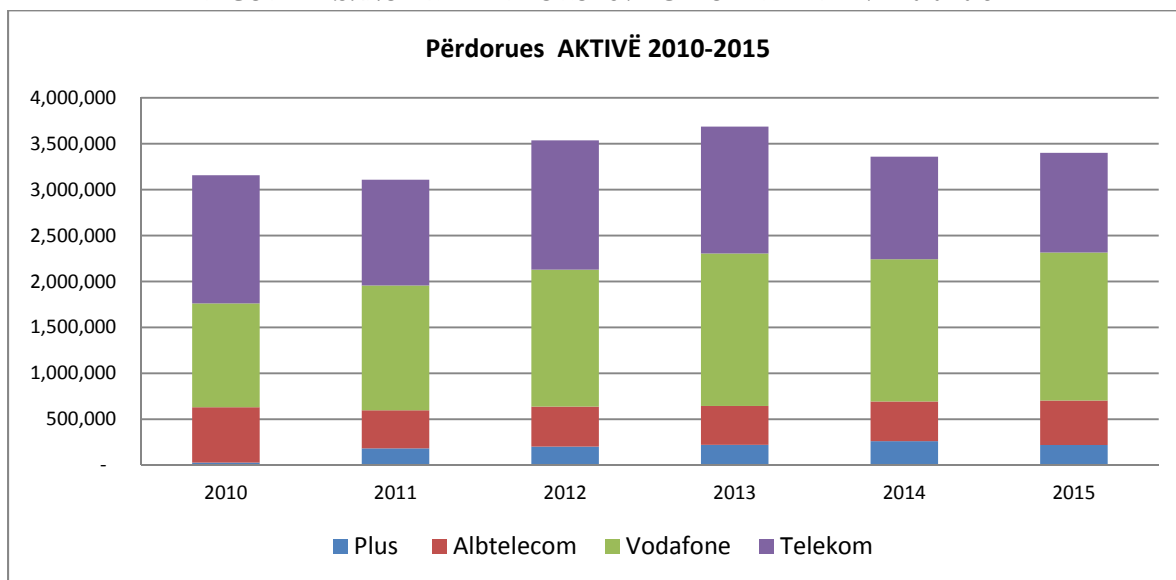


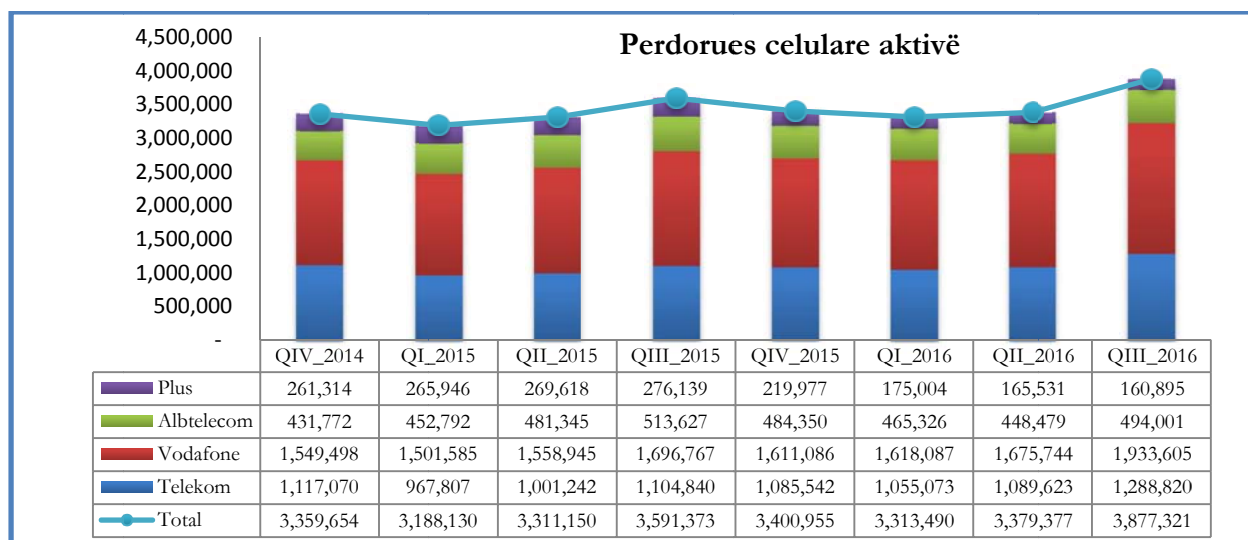
FIGURA III.3: NUMRI I PËRDORUESVE CELULARË AKTIVE 2010-2015



¹⁹ EM deri në fund të vitit 2012 ka raportuar për këtë tregues vlerën kumulative të kartave SIM të shitura që prej fillimit të aktivitetit të tij deri në fund të periudhës përkatëse, ndërsa duke filluar nga gjashtëmuaji i parë 2013, EM ka rivlerësuar numrin e pajtimtarëve duke i'u referuar vetëm kartave SIM aktive në fund të periudhës përkatëse.

Treguesit me te fundit te Tremujorit te III 2016, tregojne se numri i perdorusve celulare ka pasur rritje me 8% te perdorusve active dhe me 5.4% sipas kartave SIM ne krahasim me Tremujorin III 2015. Serite kohore tremujore evdentojne rritje me te madhe ne Tremujorin e III-te qe perkon me pikun te vizitoreve (turiste dhe emigrante) ne Shqiperi.

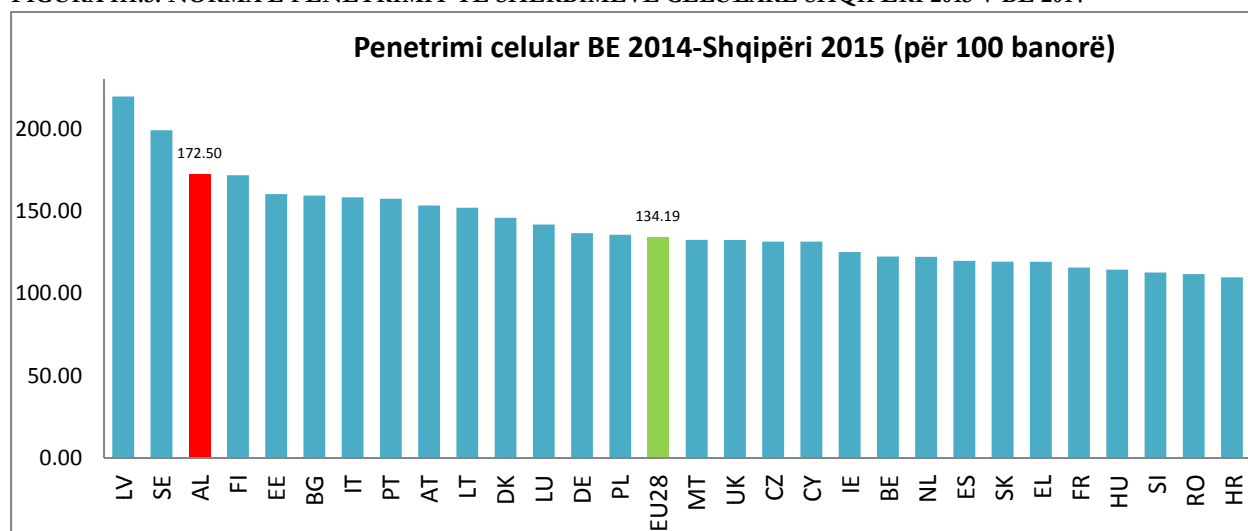
FIGURA III.4: NUMRI I PËRDORUESVE CELULARË AKTIVE TIV_2014-TIII_2016



Penetrimi i sherbimeve celulare

Norma e penetrimit (përdorues për 100 banorë) në 2015 ishte rreth 120% sipas përdoruesve aktivë dhe 167% sipas kartave SIM. N.q.s i referohemi përkufizimit të KE²⁰, penetrimi për vitin 2015 rezulton të jetë 172%, një vlerë kjo më e lartë se mesatarja e EU28 në vitin 2014.

FIGURA III.5: NORMA E PENETRIMIT TE SHERBIMEVE CELULARE SHQIPERI 2015 V BE 2014



Burimi: KE- Digital Agenda, dhe AKEP

²⁰ <http://digital-agenda-data.eu> (Definition: Number of active SIM cards divided by population. It includes both voice and data services, installed in telephones, modem, usb keys or other devices)

Struktura e përdoruesve

Tabela e mëposhtme paraqet peshën që zënë përdoruesit me kontratë në numrin total të përdoruesve, aktivë dhe sipas kartave SIM. Sikurse mund të vihet re përdoruesit me kontratë përbëjnë 5% të numrit total të përdoruesve aktivë celularë dhe 7 % të numrit të përdoruesve sipas kartave SIM. Midis operatorëve ka diferenca të mëdha. Vodafone dhe Telekom Albania me numrin më të madh të përdoruesve celularë, kanë vetëm 4-5% përdorues me kontratë dhe 95-96% me parapagim. Dy operatorët më të vegjël kanë pasur një proporcion më të madh të përdoruesve me kontratë në vitin 2013, p.sh. Plus për përdoruesit aktivë ka 44% me kontratë dhe 56% me parapagim, ndërsa në 2015 kjo diferencë është thelluar, duke shkuar në raportin 10 % me kontratë dhe 90% me parapagim. Për vitin 2015 kjo struktura ka pasur tendenca të dukshme e orientuar drejt segmentit me parapagim për të katërt operatorët, nisur kjo nga ndryshimet që kanë pësuar Telekom Albania, Altelecom dhe Plus, në harkun kohor 2013-2015.

TABELA III.3: STRUKTURA E PËRDORUESVE CELULARË KONTRATË/PARAPAGIM (2015)

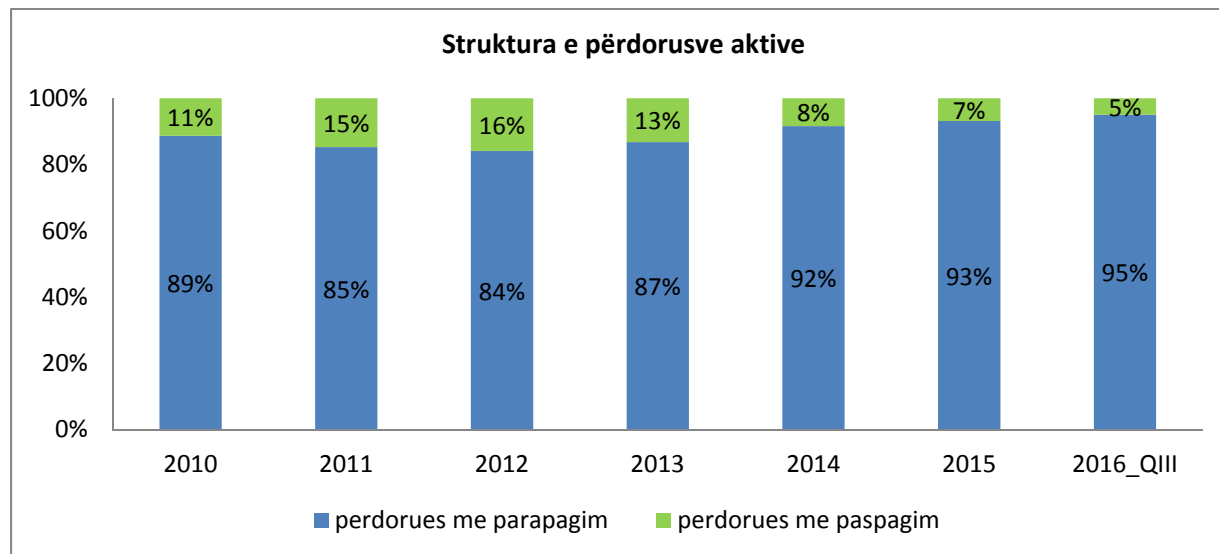
	Telekom Albania	Vodafone	Altelecom	Plus	Total
	Kontratë/parapagim	Kontratë/parapagim	Kontratë/parapagim	Kontratë/parapagim	Kontratë/parapagim
Përdorues Aktiv	5% / 95%	5% / 95%	15% / 85%	10% / 90%	7% / 93%
SIM	4% / 96%	4% / 96%	9% / 91%	5% / 95%	5% / 95%

Burimi: Perlllogaritje te stafit te AKEP bazuar ne te dhenat periodike te raportuara nga operatoret

Figura e mëposhtme paraqet ecurinë e strukturës së përdoruesve celularë sipas mënyrës së pagimit për shërbimet, me parapagim dhe me pas-pagim) në periudhën 2010-2015 dhe tremujorin e tretë 2016. Nga figura mund të vihet re se proporcioni më i madh i përdoruesve janë me parapagim. Pas një reduktimi të këtij proporcioni në vitet 2011-2012, në dy vitet e fundit ky raport është rritur perseri duke arritur në 93% në vitin 2015 dhe 95% në Tremujorin III 2016. Nga krahasimi i të dhënave për raportin e përdoruesve me paspagim/parapagim për vitet 2013 dhe 2015 vihet re se:

- Plus ka ndryshimin më të madh të këtij raporti nga 44%/56% në 10%/90%;
- Telekom Albania nga 13%/87 % shkoi në 5%/95 %
- Altelecom nga 24%/76% shkoi në 15 / 85%.
- Vodafone ka ndryshim të vogël vetëm me 2 pike përqindje.

FIGURA III.6: STRUKTURA E PËRDORUESVE AKTIVË 2010-2016_QIII



Burimi: Perlllogaritje te stafit te AKEP bazuar ne te dhenat periodike te raportuara nga operatorët

Ndryshimi i strukturës së përdoruesve celularë vlersohet të ketë ardhur nga politikat tarifore të operatorëve celularë. Prezenca e ofertave tarifore shumë atraktive për përdoruesit me parapagim si dhe eliminimi i grupeve të mbyllura për përdoruesit me kontratë kanë ndikuar në reduktimin e peshës së përdoruesve me paspagim.

Sherbime te reja (3G/4G)

Shërbimet e aksesit broadband nga rrjete celulare jane sherbime relativisht te reja ne Shqiperi. Keto sherbime filluan te ofrohen ne standardin 3G ne vitin 2011, pas pajisjes se Vodafone (Dhjetor 2010) dhe Telekom Albania (Shtator 2011) me autorizime individuale per brezat 1900/2100 MHz. Altelecom (EM) u pajis me autorizim individual per brezin 1900/2100 MHz ne Dhjetor 2012, ndersa Plus Communication ne vitin 2016. Sherbimet ne standardin 4G filluan te ofrohen ne Tremujorin III 2015, pas heqjes se kufizimeve te perdorimit te frekuencave per operatorët celulare dhe dhenies se autorizimeve ne brezin 2500/2600 MHz.

Numri i pajtimtarëve ²¹ me akses broadband celular në fund të vitit 2015 arriti në rreth 2 milion nga 1.5 milion në fund të 2014, që përbën rritje të konsiderueshme të numrit apo rritje me 30%. Ashtu si edhe në matjen e përdoruesve të zërit edhe për broadband, AKEP i mat në dy mënyra: 1) Përdorues që kanë përdorur aksesin broadband në Internet gjatë një viti; 2) Përdorues aktivë, që kanë përdorur aksesin broadband tre muajt e fundit.

Numri i përdoruesve aktivë (përdorim 3 muajt e fundit) të shërbimeve me akses broadband nga rrjetet celulare (3G/4G nga aparateve celulare dhe me karta USB/modem) në vitin 2015 ishte rreth 1.3 milion apo 43% më shumë se në vitin 2014. Përdorimi i aksesit broadband nga rrjetet 3G/4G është rritur me 49% për aksesin nëpërmjet aparateve celulare dhe me vetëm 1% nëpërmjet aparateve të tjerë me USB/Modem. Penetrimi per popullsi i perdoruesve aktive

²¹Numri i pajtimtareve (aktive ose jo) qe kane perdorur aksesin broadband(3G/4G) ne Internet te pakten nje here gjate vitit.

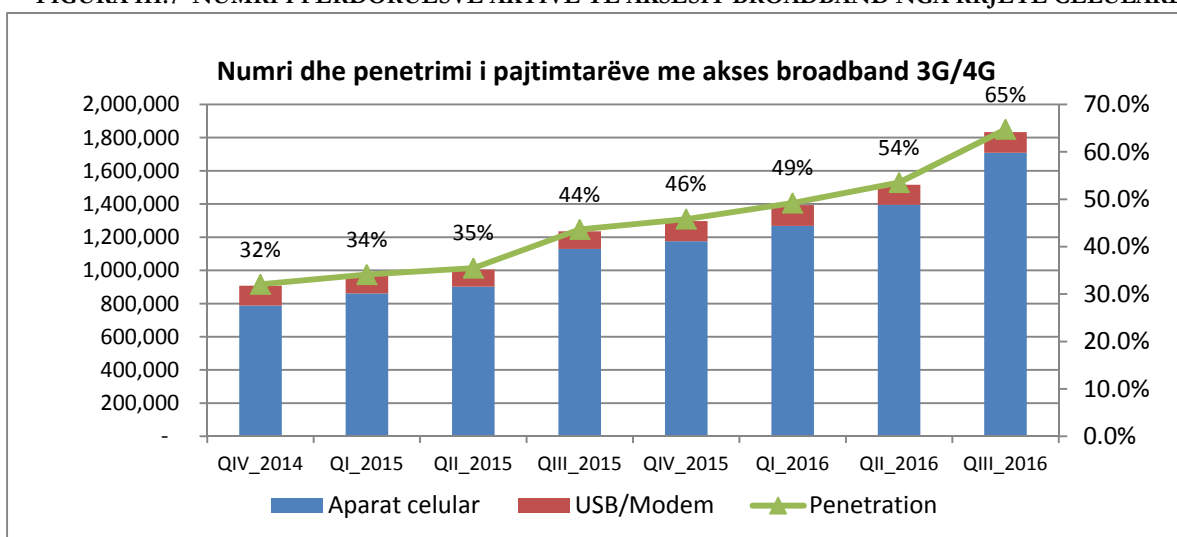
celulare te aksesit broadband nga rrjetet 3G dhe 4G arriti në 46% ne fundvitin 2015 krahasuar me 35% në fundvitin 2014. Të katërt operatorët me rrjete 3G/4G kanë pasur rritje të numrit të përdoruesve aktive të shërbimeve akses broadband nëpërmjet aparatave celulare. Vodafone dhe Altelecom kanë pasur reduktim të numrit të përdoruesve me karta USB/modem, ndërsa Telekom Albania ka pasur rritje të këtij treguesi.

TABELA IV.3: NUMRI I PAJTIMTARËVE ME AKSES BROADBAND 3G/4G

	Telekom Albania		Vodafone		Altelecom(EM)		Plus	Total	
	Aparat celular	USB/Modem	Aparat celular	USB/Modem	Aparat celular	USB/Modem	Aparat celular+ USB/Modem	Aparat celular	USB/Modem
2011	46,000	9,000	202,756	25,493				248,756	34,493
2012	222,882	17,833	371,426	37,572				594,308	55,405
2013	279,428	32,138	568,207	66,086	272,257	13,143		1,119,892	111,367
2014	163,797	61,549	503,855	46,341	119,998	12,435		787,650	120,325
2015	278,886	97,087	686,805	20,075	209,650	4,778		1,175,341	121,940
2016_QIII	351,456	102,902	1,025,687	19,067	261,628	2,517	69,974	1,708,745	124,486
Ndryshimi 2015/2014	70%	58%	36%	-57%	75%	-62%		49%	1%

Të dhenat periodike sipas tremujorëve tregojnë se ne Tremujorin III 2015 pati nje rritje te ndjeshme te përdoruesve të aksesit broadband në rrjete celulare qe perkon me fillimin ofrimit te shërbimeve me rrjete 4G. Megjathate edhe Tremujori III 2016 paraqet nje rritje te ndjeshme krahasuar me periudhat e meparshme, duke evidentuar efektin sezonal te ketij tremujori qe perkon me sezonin turistik dhe kthimin e perkohshem te emigrantëve ne Shqipëri.

FIGURA III.7 NUMRI I PËRDORUESVE AKTIVE TË AKSESIT BROADBAND NGA RRJETE CELULARE

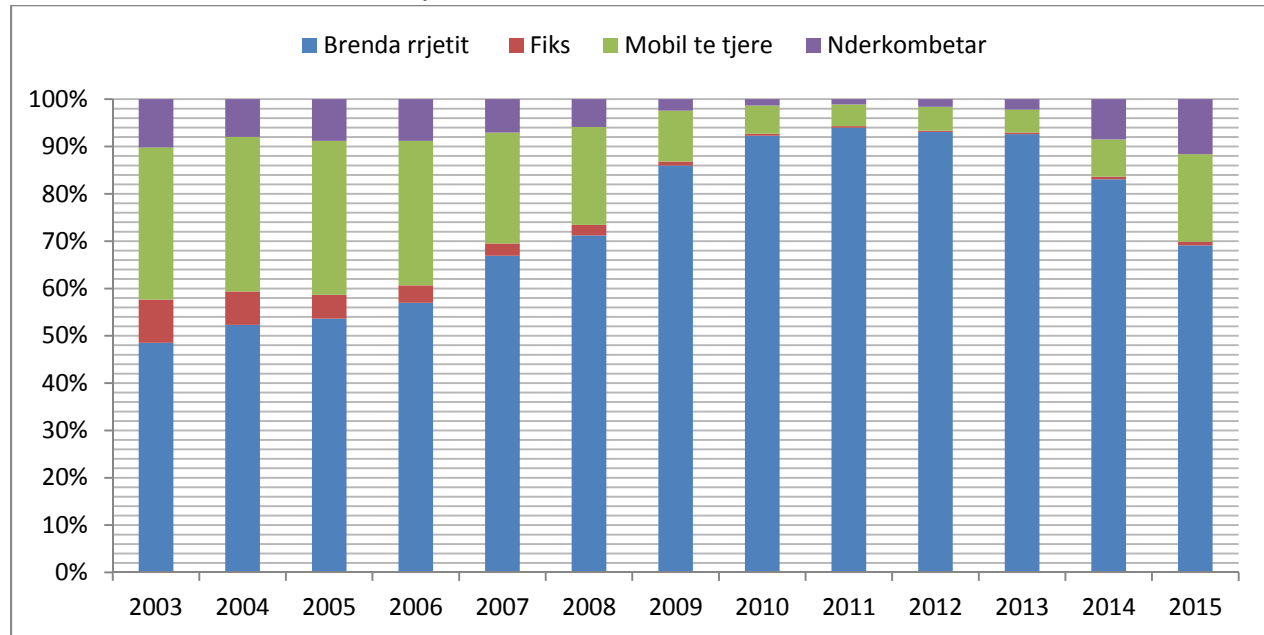


Rritja e përdorimit të aksesit broadband nga rrjetet celulare 3G/4G në vitet e fundit vihet re sidomos në rritjen e volumit të të dhënave të transmetuara në rrjetet celulare. Ne vitin 2014 rritja vjetore e trafikut të të dhënave në rrjetet celulare ishte 148%, dhe kjo tendencë vazhdoi edhe në vitin 2015 ku rritja vjetore ishte 103 %.

III.3. Trafiku telefonik dhe struktura e thirrjeve

Trafiku i gjeneruar nga rrjetet celulare gjatë vitit 2015 arriti ne rreth 7.4 miliard minuta, e cila perben nje rritje të vogël me rreth 1.5 % në krahasim me vitin 2014. Megjithëse sasia totale e thirrjeve nuk pati ndryshim të madh, struktura e trafikut dales pesoi ndryshime të ndjeshme. Në vitin 2015 thirrjet brenda rrjetit u reduktuan me 16% ndërsa thirrjet drejt rrjeteve të tjera celulare (off-net) u rritën me 2.4 herë në krahasim me vitin 2014. Rritje te ndjeshme patën dhe thirrjet drejt rrjeteve fikse dhe thirrjet nderkombëtare me 37-41%. Këto ndryshime kanë sjellë dhe ndryshim të strukturës së trafikut dalës gjatë vitit 2014 sic mund të vihet re nga grafiku i mëposhtëm.

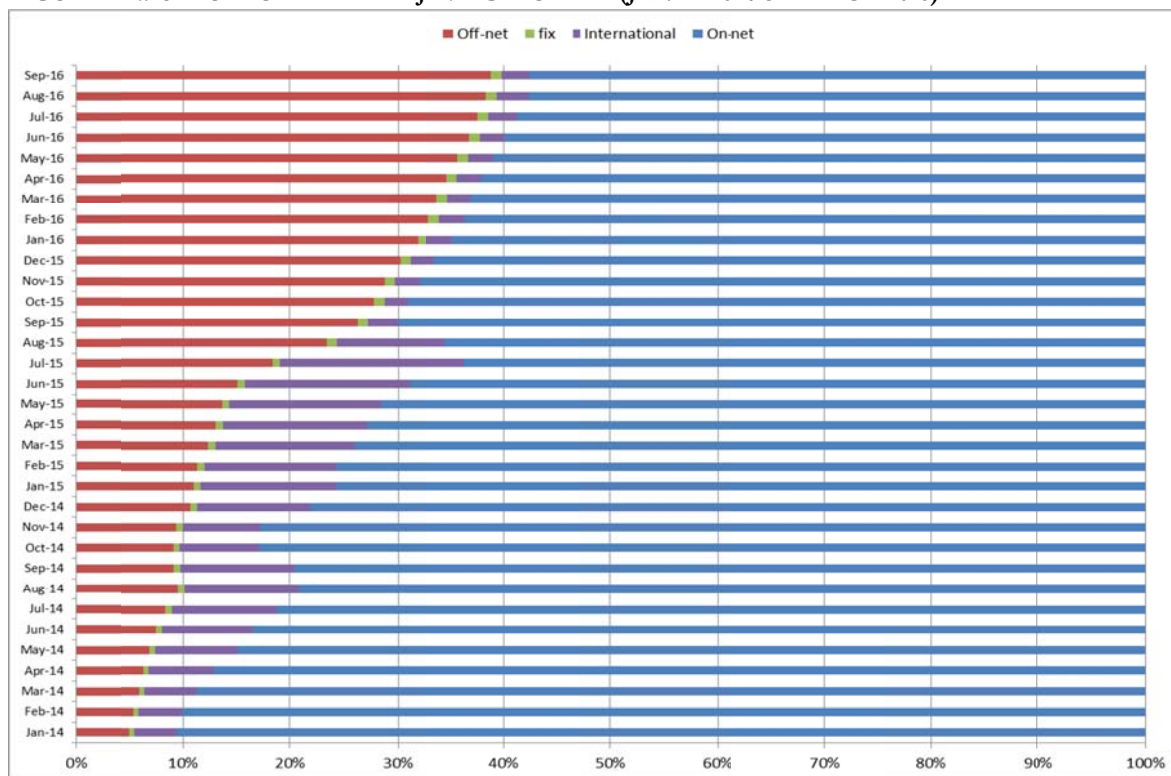
FIGURA III.8: STRUKTURA E THIRRJEVE DALESE CELULARE SIPAS DESTINACIONIT



Pesha e thirrjeve brenda rrjetit ndaj totalit të thirrjeve dalëse në vitin 2015 u reduktua në 69% krahasuar me 84% në 2014. Pesha e këtyre thirrjeve për Vodafone dhe Telekom Albania në 2015 ishte 75-77% krahasuar me 87-88% në 2014. Edhe tek Albtelecom dhe Plus është venë re reduktim i peshës së këtyre thirrjeve nga 58-67% në 2014 në 40-41% në 2015. Sasia e thirrjeve drejt rrjeteve të tjera celulare kombëtare pati rritjen më të madhe në 2015 dhe pesha e tyre në totalin e thirrjeve dalëse celulare në 2015 arriti në 18% krahasuar me 8% në 2014. Thirrjet ndërkombëtare kanë pasur rritje të ndjeshme në 2015 dhe pesha e tyre arriti në 12% krahasuar me 8% në 2014. Sasia e thirrjeve drejt rrjeteve fikse pati rritje të ndjeshme në 2015, por që nuk ka ndikuar në peshën e tyre në totalin e thirrjeve dalëse, e cila vazhdon të jetë 1%.

Figura e mëposhtëme paraqet ecurinë e strukturës së thirrjeve të përdoruesve celularë sipas destinacionit të thirrjeve në baze mujore ne periudhën Janar 2014-Shtator 2016. Nga të dhënat vihet re ndryshimet e mëdha në strukturën e thirrjeve dhe tendencat e rritjes së peshës së thirrjeve off-net (drejt rrjeteve të tjera celulare kombëtare) dhe reduktimin e peshës së thirrjeve brenda rrjetit (on-net). Pesha e thirrjeve off-net është rritur nga 5% në Janar 2014 në 39% në Shtator 2016. Në të njëjtën periudhë pesha e thirrjeve on-net është reduktuar nga 90% në Janar 2014 në 58% në Shtator 2016.

FIGURE III.9 STRUKTURA E THIRRJEVE CELULARE (JANAR 2014-SHTATOR 2016)

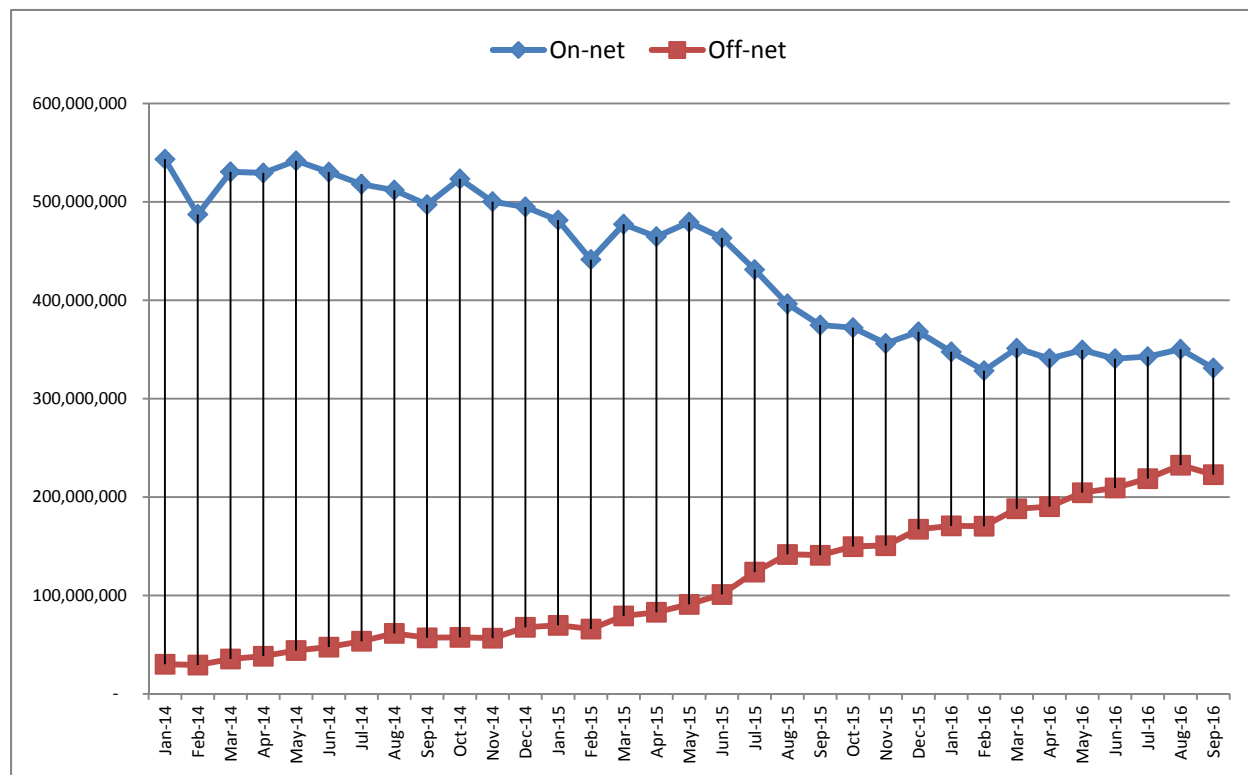


Ndryshimet më të ndjeshme të strukturës së thirrjeve janë vënë re në Korrik 2015 e në vijim, që përkon me afatin e fillimit të aplikimit të detyrimit të mos-diskriminimit në rrjetet e katër operatorëve celularë. Gjatë vitit 2015 është vënë re gjithashtu luajtje të mëdha të sasisë dhe proporcionit të thirrjeve dalëse ndërkombëtare nga rrjetete celulare. Sasia dhe proporcioni i thirrjeve ndërkombëtare është rritur ndjeshëm në gjashtëmujorin e parë 2015 për shkak të ofertave të operatorëve për këta lloj thirrjesh. Megjithatë në muajt Gusht e në vijim operatorët celularë kanë reduktuar ndjeshëm ofertat për thirrjet ndërkombëtare për shkak të rritjes së kostove të terminimit të këtyre thirrjeve në vendet e tjera (rritje e tarifave të terminimit nga operatorët e vendeve të huaja për thirrjet hyrëse ndërkombëtare që vijnë nga vendet jashtë BE).

Të katër operatorët celularë kanë pasur ndryshime të ndjeshme në strukturën e thirrjeve dalëse të përdoruesve të tyre. Raporti i thirrjeve on-net/off-net të operatorit më të madh celular, Vodafone Albania, ka ndryshuar nga 97%v3% në Janar 2014 në 70% v 30% në Shtator 2016. Për Telekom Albania ky raport ka pësuar ndryshime edhe më të mëdha: nga 96%v 4% në Janar 2014 në 59% v 41% në Shtator 2016.

Figura e mëposhtë paraqet ecurinë e trafikut të thirrjeve brenda rrjetit (on-net) dhe drejt rrjeteve të tjera celulare kombëtare (off-net) në periudhën Janar 2014-Dhjetor 2015. Nga të dhënat mund të vihet re sa sasia e thirrjeve off-net e operatorëve celularë është rritur 5.5 herë gjatë kësaj periudhe: nga rreth 30 milion minuta në muaj në rreth 167 milion minuta në muaj. Në të njëjtën periudhe sasia e thirrjeve on-net është reduktuar ndjeshëm me 29%: nga 520 milion minuta në muaj 368 milion minuta në muaj. Nga figura mund të vihet re se ndryshimet më të mëdha të sasive të trafikut on-net dhe off-net janë në periudhën Korrik-Dhjetor 2015: trafiku off-net është rritur me 65%, ndërsa trafiku on-net është reduktuar me 21%.

FIGURA III.10: ECURIA E SASISË SË TRAFIKUT ON-NET DHE OFF-NET JANAR 2014-DHJETOR 2015



Rritja e ndjeshme e sasisë së trafikut off-net dhe reduktimet e tarifave të terminimit kanë cuar dhe në ndryshime të ndjeshme të të ardhurave/pagesave neto midis operatorëve celularë për trafikun e terminuar në rrjetet e tyre, të cilat kanë rritur aftësitë konkurruese të dy operatorëve më të vegjel dhe të rinj në treg, Plus dhe Albtelcom (EM).

III.4 Përdorimi mesatar mujor i shërbimeve celulare

Në vijim është dhënë një tabelë me të dhëna për përdorimin mesatar mujor për përdorues celularë në 2008-2015, sipas dy treguesve të përdoruesve: përdorues aktiv dhe karta SIM. Përdorimi mesatar mujor për përdorues është llogaritur sipas thirrjeve dalëse (thirrje që gjenerohen nga një përdorues) dhe thirrjeve hyrëse (thirrjet e marra nga një përdorues), të matura në minuta. Si edhe në analizat pararendëse këto tregues kanë të njëjtin përkufizim, ndaj për më shumë detaje mund t'i referoheni analizën se 2014 (faqe30).

Gjatë vitit 2015, një përdorues celular aktiv (që ka kryer komunikim në 3 muajt e fundit) ka kryer mesatarisht 182 minuta thirrje dalëse, ka marrë mesatarisht 171 minuta thirrje hyrëse dhe ka dërguar 39 mesazhe SMS në muaj. Këto vlera përdorimi janë më të vogla nëse si numër përdoruesish celular i referohemi numrit të kartave SIM, 128 minuta dalëse, 120 minuta hyrëse dhe 28 SMS në muaj. Sasia e thirrjeve në minuta të gjeneruara (dalëse) mesatarisht gjatë një muaji në vitin 2015 është rritur me 6% në krahasim me 2014 dhe 17 % krahasuar me 2013

referuar një përdoruesi aktiv, ndërsa referuar SIM karta kjo sasi është rritur me 7% në krahasim me 2014 dhe 24% në krahasim me 2013. Përdorimi i mesazheve SMS ka pasur reduktim me 7-9% për përdoruesit e kartave SIM dhe përdoruesit aktive celulare në krahasim me 2014 dhe po të marrim si baze referimi 2013 ka pasur ndryshim 0-8%.

TABELA III.4: PËRDORIMI MESATAR I SHËRBIMEVE CELULARE 2008-2013²²

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Ndryshimi 2015/2013
Përdorues Aktiv									
Thirrje dalëse në muaj	N/A	N/A	N/A	130	152	156	173	182	17%
Thirrje të marra (hyrëse) në muaj	N/A	N/A	N/A	147	168	167	168	171	2%
MOU*	N/A	N/A	N/A	277	319	324	341	353	9%
SMS (dalëse) në muaj	N/A	N/A	N/A	19	35	39	43	39	0%
Përdorues Karta SIM									
Thirrje dalëse në muaj	26	53	80	83	93	103	120	128	24%
Thirrje të marra (hyrëse) në muaj	47	67	91	94	103	111	117	120	8%
MOU*	73	120	171	177	195	214	237	248	16%
SMS (dalëse) në muaj	12	14	10	12	21	26	30	28	8%
Perdomi mesatar i te dhenave (data) ne muaj				102	146	230	357	541	135%

Burimi: Perlllogaritje te stafit te AKEP bazuar ne te dhenat periodike te raportuara nga operatoret

Siç mund të vihet re nga tabela në periudhën 2011- 2015 dhe figura mëposhtë u vu re një rritje e përdorimit të shërbimeve të zërit (voice tradicional) kundrejt një ulje të ARPM²³ dhe ARPU. Tregues me tendencë rënësë është përdorimi i SMS, i cili në krahasim më 2014 ka një rënie më 9%, duke zbritur në vlerën e vitit 2013, pasojë kjo e rritjes së përdorimit të aksesit broadband dhe zëvendësimit të përdorimit të SMS tradicionale me mesazhe të dërguara nga aplikacione OTT si WhatsUp, Viber etj. AKEP gjykon se minutat reale të përdorimit mesatar janë më afër treguesve të matur me përdorues aktivë, pasi një numër i konsiderueshëm pajtimtarësh të kartave SIM janë vetëm përdorues sezonalë apo sporadikë (emigrantë, vizitorët që përdorin karta SIM të operatorëve celularë Shqiptarë gjatë qëndrimit të përkohshëm apo vizitave në Shqipëri).

Rreshti i fundit i tabelës së mesiperme tregon ecurinë e përdorimit mesatar të te dhenave në rrjetet 3G/4G, ku vihet re se ky tregues është me rritje të qëndrueshme vjetore prej 42-58% në periudhën 2011-2015. Në vitin 2015 një përdorues aksesi në internet celularë ka përdorur 541

²²Mund të ekzistojë një mospërputhje e vogël ndërmjet shumës së përbërësve dhe totalit të paraqitur në tabelë, për shkak të rrumbullakimeve.

²³ ARPU (Average Revenue Per Users-E Ardhura Mesatare Për Përdorues): E ardhura mesatare për përdorues të matur si raporti i të ardhurave në retail të operatorëve me numrin mesatar të përdoruesve (aktive) gjatë një viti.

ARPM (Average Revenue Per Minute-E Ardhura Mesatare Për Minutë): Treguesi i ARPM llogaritet nga AKEP në bazë të te dhenave që dërgojnë operatorët për të ardhurat dhe thirrjet telefonike. Për shkak të ofertave/shportave që kanë një pagesë fikse dhe përfshijnë përveç thirrjeve edhe SMS dhe kapacitetin Internet, vlerat e këtij treguesi mund të mos pasqyrojnë saktë të ardhurën mesatare retail për një minutë thirrje, megjithatë ai është një tregues i përafërt dhe mund të konsiderohet vlera maksimale kur si të ardhura përdoren të ardhurat totale retail

MB/muaj, qe perben rritje me 52% ne krahasim me vitin 2014 dhe 135% ne krahasim me vitin 2014.

III.5. Tarifat celulare

Operatoret celulare ofrojne nje sere sherbimesh dhe paketash tarifore dhe shpesh eshte e veshtire krahasimi i tarifave per sherbime te vecanta dhe/ose per njesi per shkak te rritjes se perdorimit te shportave (bundles) me nje sherbime ose me shume sherbime (paketa te integruara). Si edhe ne dokumentat e tjere te AKEP, ecuria e tarifave me pakice te tregut celular analizohet ne dy drejtime kryesore:

- Te ardhura mesatare per minute/perdorues (ARPM/ARPU);
- Tarifat nominale me pakice te operatoreve.

Ne seskionet ne vijim AKEP ka analizuar fillimisht ecurine e treguesve te ARPM dhe ARPU, dhe me pas te tarifave nominale te operatoreve celulare duke u fokusuar ne ndryshimet e kryera nga operatoret celulare ne zbatim te detyrimeve te mos-diskriminimit ne tarifat e thirrjeve on-net dhe off-net, tarifat e sherbimeve te aksesit broadband, krahsime te tarifave te segmenteve te parapagim dhe paspagim dhe tarifat per njesi komunikimi.

ARPM dhe ARPU

Treguesit e ARPU (Average Revenue Per User) dhe ARPM (Average revenue Per Minute) masin të ardhurat mesatare të operatorëve për përdorues dhe për minutë, por qe njekohesisht mund te interpretohen si shpenzime mesatare te perdoruesve celulare, dhe per kete arsye perdoren edhe si tregues agregate te ecurise se tarifave te sherbimeve celulare. Ne prezence te perdorimit te larte te paketave/ofertave dhe shportave te integruara te sherbimeve me sasi te medha sherbimesh te persfhira ne pagesat fikse, per perdorues me parapagim dhe me kontrate, ARPM dhe ARPU jane tregues te mire te tarifave dhe shpenzimeve mesatare efektive qe paguajne realisht perdoruesit celulare.

ARPM²⁴ apo e ardhura mesatare për minutë matet si raporti i te ardhurave nga sherbimet me pakice me numrin mesatar te perdoruesve gjate periudhes perkatese dhe perdoret si perafgues i cmimit që një përdorues celular paguan mesatarisht për një minutë thirrje telefonike. ARPU e matur si raporti i të ardhurave nga sherbimet me pakice të operatorëve me numrin mesatar të përdoruesve (aktive) gjatë një viti dhe tregon sa lek shpenzon mesatarisht një përdorues celular për shërbime celulare në vit apo në muaj. Vlerat e këtyre treguesve për periudhën 2010-2015 janë dhënë në tabelën e mëposhtëme.

²⁴ Treguesi i ARPM llogaritet nga AKEP ne baze te te dhenave qe dergojne operatoret per te ardhurat dhe thirrjet telefonike. Per shkak te ofertave/shportave qe kane nje pagese fikse dhe perfshijne pervec thirrjeve edhe SMS dhe kapacitet Internet, vlerat e ketij treguesi mund te mos pasqyrojne sakte te ardhuren mesatare retail per nje minute thirrje, megjithate ai eshte nje tregues i perafert dhe mund te konsiderohet vlere maksimale kur si te ardhura perdoren te ardhurat totale retail.

TABELA III.5: ECURIA E ARPM DHE ARPU 2010-2015

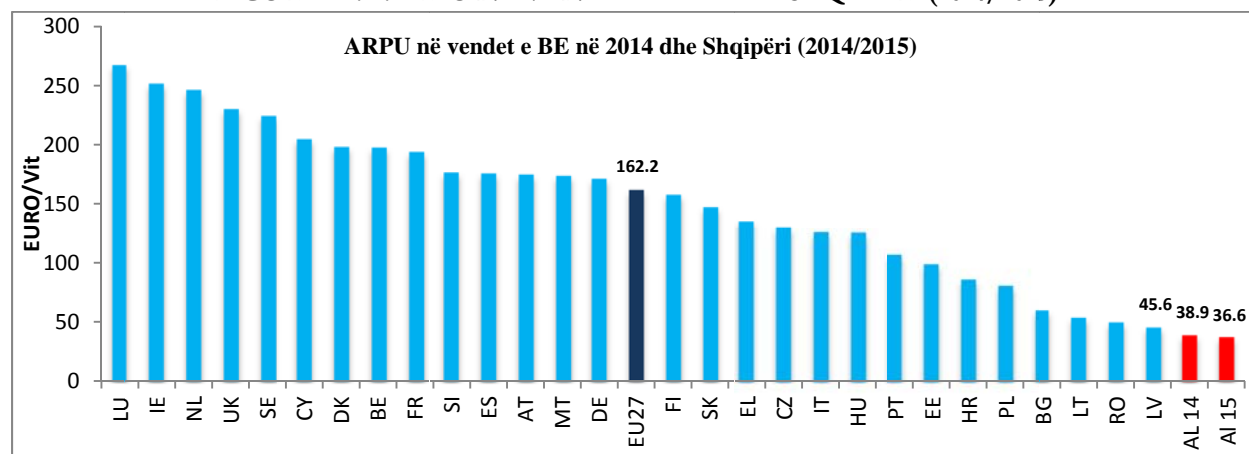
	ARPM (Lek/minute)	ARPU (Lek/vit)	ARPM Ndryshimi vjetor (%)	ARPU Ndryshimi Vjetor (%)
2010	6.49	8,594		
2011	5.35	8,319	-18%	-3%
2012	3.92	7,132	-27%	-14%
2013	3.13	5,863	-20%	-18%
2014	2.63	5,447	-16%	-7%
2015	2.36	5,125	-10%	-6%

Shënim: Vlerat pa TVSH

Nga tabela vihet re se ARPM dhe ARPU kanë tendencë rënëse dhe për vitin 2015 vlerat e tyre janë reduktuar me 10% dhe 6% respektivisht. Në vitin 2015 një përdorues celular ka paguar mesatarisht 2.83 lek/minutë (me TVSH) për thirrjet telefonike dhe ka shpenzuar mesatarisht 153 lek/muaj (me TVSH) për shërbime celulare.

Niveli i këtyre treguesve në Shqipëri është shumë më i ulët se niveli mesatar në vendet e BE dhe ndër më të ulët në rajon. ARPU në vitin 2015 në Shqipëri ishte 36.6 euro/vit, që është 23% më e ulët se Letonia me nivelin më të ulët në BE me 46 euro. Niveli mesatar i ARPU në BE në 2014 ishte 162.2 euro apo rreth 4.4 herë më e lartë se ARPU e Shqipërisë në 2015. ARPM për Shqipërinë ishte në nivelin rreth 1.9 eurocent në 2014 dhe rreth 1.7 eurocent në 2015. Te dhenat me të fundit për ARPM e vendeve të BE janë të disponueshme për vitin 2011 dhe krahasimi tregon se ARPM ka tendencë të ngjashme me ARPU, dhe raporti i ARPM se Shqipërisë me mestaren e BE është i ngjashëm me atë të ARPU.

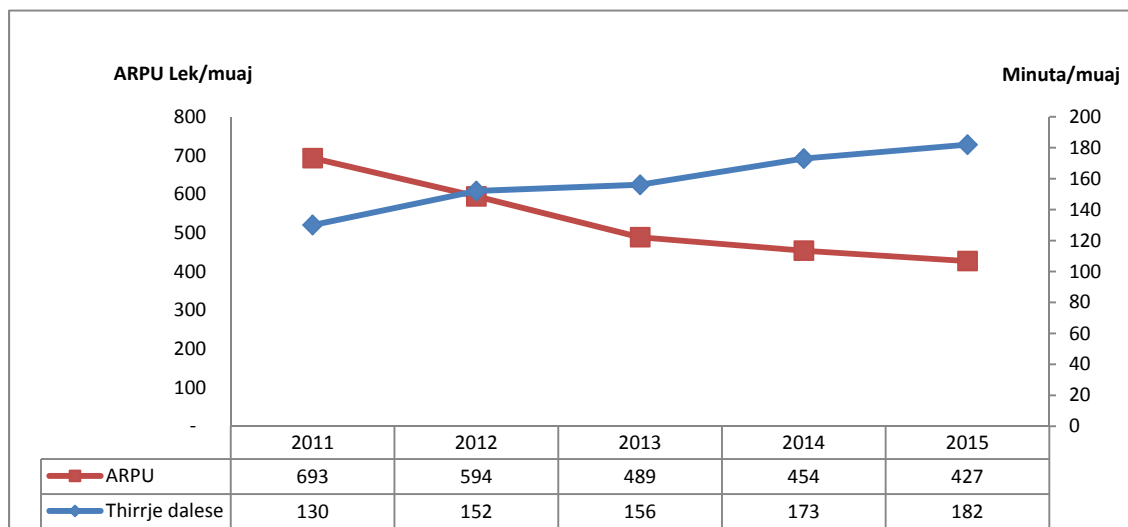
FIGURA III.11. ARPU NË VENDET E BE DHE SHQIPËRI (2014/2015)



Burimi: KE, Digital Agenda Scoreboard dhe AKEP

Figura e mëposhtme paraqet ecurinë e ARPU (lek/muaj pa TVSH) si dhe të përdorimit mesatar të thirrjeve dalëse (minuta/muaj) në periudhën 2011-2015. Figura tregon për një rënie të qëndrueshme të shpenzimeve mesatare (ARPU) të përdoruesve celulare si dhe një rritje të qëndrueshme të minutave mesatare të përdorimit të shërbimeve të telefonisë celulare.

FIGURE III.12 ECURIA E ARPU DHE THIRRJE PER PERDORUES



Tendencat renesë të shpenzimeve mesatare të përdoruesve celularë të shoqëruara me rritje të përdorimit mesatar të shërbimeve celularë, thirrje telefonike dhe përdorim të dhënash (data), tregojnë për rritje të përfitimeve të përdoruesve celularë nga konsumi i shërbimeve tradicionale dhe të reja të rrjeteve celularë.

Tarifat e thirrjeve on-net/off-net

Implementimi i masave rregullatore të përcaktuara nga AKEP në Vendimet e Nentor 2014/Mars 2015 si dhe në udhëzimet përkatëse të Qershor 2015 për mos diskriminim të tarifave on-net/off-net u krye në dy faza:

- Faza e parë, u aplikua për programet tarifore/ofertat/opsionet për përdoruesit me parapagim dhe përdoruesit e rinj me kontratë, përfshirë rinovimet e kontratave ekzistuese që u kryen pas datës 1 Korrik 2015;
- Faza e dytë filloi më 1.01.2016, duke u aplikuar për përdoruesit me kontrata specifike/te personalizuar apo kontrata që kishin afat maturimi përtej datës 1.01.2016.

Nga monitorimi i vazhdueshëm i publikimit të tarifave në faqet e internetit të operatorëve sipas masave rregulluese dhe rregullores mbi publikimin e informacionit për tarifën e shërbimeve të komunikimeve elektronike publike rezultoi se:

- Programet tarifore/ofertat/opsionet e katër operatorëve celularë treguan nga të katër operatorët me detyrimin e mos-diskriminimit midis tarifave të thirrjeve off-net dhe on-net;
- Në faqet e tyre të internetit u publikuan programet tarifore, ofertat, opsionet etj., për përdoruesit me parapagim dhe përdoruesit me kontratë, sipas detyrimit të sipërpermendur;
- Të gjitha produktet që nuk plotësonin detyrimin duke filluar nga data 01.07.2015 u hoqën nga tregu.

Nepermjet ketij detyrimi u thjeshtua informacioni per pajtimtaret ne lidhje me permbajtjen e programeve/ofertave/opsioneve dhe mundesia per te krahasuar keto te fundit midis operatoreve dhe midis njera-tjetres. U ul numri i ofertave sezonale, i cili në Qershor 2014 shkontë në 13-20 për operator, duke kaluar në paketa standarte. Njesitë e komunikimit te perfshira ne pagesa fikse u konvertuan nga minuta brenda rrjetit, në minuta kombetare ose ne sasi te barabarta mintash brenda dhe jashte rrjetit celular, duke mos prekur interesin e konsumatorit madje duke rritur perfitimet e tyre.

Më poshtë janë dhënë disa shembuj të ndryshimeve të kryera për zbatimin e detyrimeve të mos-diskriminimit në tarifën on-net/off-net në planet tarifore të operatorit më të madh celular Vodafone Albania, që ishte dhe objekt i hetimit të thelluar nga Autoriteti i Konkurrencës në periudhën 2012-2014.

TABELA III.6. NDRYSHIMET NË TARIFAT E THIRRJEVE ME PARAPAGIM (VODAFONE CLUB)

	2014	2015	Ndryshimi 2015/2014
Thirrje drejt Vodafone Club	39	N/A	
Drejt Vodafone	54	39	-28%
Drejt rrjeteve te tjera celulare	39	29	-26%
Drejt rrjeteve Fiks	39	29	-26%

Tarifat në Lekë/minutë me TVSH

Siç mund të vihet re tarifën e thirrjeve off-net të Vodafone për programin tarifor të cituar janë reduktuar me 26% në vitin 2015. Vodafone tashmë aplikon vetëm një plan tarifor standard me parapagesë, Vodafone Club, dhe ka hequr planet e tjera tarifore standarde me parapagesë. Gjithashtu ofertat e përkohshme (ose me afat të pacaktuar) për përdoruesit me parapagim janë ndryshuar në paketa standarde për këtë kategori përdoruesish, si në shembujt e dhënë në tabelat në vijim për ofertat/paketat ditore, javore, etj.

TABELA III.7: SHEMBUJ TE NDRYSHIMEVE TE OFERTAVE MUJORE TE VODAFONE (2014-2016)²⁵

Përmbajtja e Paketës	Club Mix		Club Superiore		Club Extra	
	2014	2015/2016	2014	2015/2016	2014	2015/2016
	<i>Oferte</i>	<i>Pakete Standarde</i>	<i>Oferte</i>	<i>Pakete Standarde</i>	<i>Oferte</i>	<i>Pakete Standarde</i>
Afati i vlefshmerise (dite)	30	30/28	30	30/28	30	30/28
Cmimi (leke)	1000	1000	1,200	1,200	1,600	1,600
Minuta on net	3000 (MB/SMS on net/minuta Vodafone Club)	3000 (MB/SMS on net/Minuta Kombetare)	800	2000	6000 Minuta/SMS On-net	2500

²⁵ Per lehtësi krahasimi në tabelenuk janë përfshirë SMS-te (kombetare/nderkombetare)

Minuta off net	0		0		0	
Minuta kombetare*	40	30	400		200	
Minuta Nderkombetare		0		300/20		440/60
Volumi Internet (MB)	3000 (MB/SMS on net/minuta Vodafone Club)	3000 (MB/SMS on net/Kombetare)	2048	Pa limit** (2048)	3072	Pa limit** (3072)

*Minuta kombetare perfshijne minuta brenda on-net, off-net dhe drejt rrjeteve fikse kombetare.

** Pas konsumit prej 2 ose 3GB perdoruesi vazhdon te kete internet pa limit, por me shpejtësi të reduktuar deri në 256 kbps.

TABELA III.8. SHEMBUJ TE NDRYSHIMEVE TE OFERTAVE TE VODAFONE (2014-2016)²⁶

	2014	2015/2016	2014	2015/2016
Emërtimi	Ofertë Ditore	Paketë Ditore Standarde	Oferta Javore 1/2	Paketë kombinuar Interneti/Club Javore Standarde
Çmimi (lekë)	70	70	300	300
Minuta on net	600	100	100/1200	300
Minuta Kombëtare	15		10/0	
SMS on-net	600	100	100/600	3000
SMS kombetare			0	30
Internet	100	100	1024/100	1024/300

Tabela e meposhteme paraqet shembuj te ndryshimeve te kryera ne dy programe tarifore me kontrate nga Vodafone, ku vihet re se jane hequr minutat pa limit brenda rrjetit dhe jane zevendesuar me mijera minuta kombetare (on-net, off-net dhe drejt fiks).

TABELA III.9. NDRYSHIME NË PLANE TARIFORE ME KONTRATË VODAFONE ALBANIA

	Vodafone RED 1		Vodafone RED 2	
	2014	2015	2014	2015
Pajtimi Mujor	4,800	4800	7,800	7800
Minuta on net	pa limit	4000	pa limit	6000
Minuta Kombëtare	250		500	
Minuta Ndërkombëtare*	Opsionale	200	Opsionale	300
Tarifa e Thirrjeve drejt rrjeteve celulare	33.62	18.00	33.62	18.00
SMS on net	Pa limit	Pa limit	Pa limit	Pa limit
SMS kombetare	300	300	500	500
Internet	1 GB	Pa limit*	1.5 GB	Pa limit*

²⁶ Per lehtesi krahasimi ne tabelenuk jane perfshire SMS-te (kombetare/nderkombetare)

Tabelat e mësipërme paraqesin një pjesë të ndryshimeve të kryera nga Vodafone Albania, ndërkohë që ndryshime të tilla janë kryer për të gjitha planet tarifore të tjera ketij operatori si dhe nga të tre operatorët e tjerë celularë për programet perkatese tarifore.

Transparenca dhe lehtësia e krahasimit

Nje nder problemet e evidentuara ne analizen e tregut 2014 ishte numri i madh i ofertave nga secili operator, te cilat conin ne konfuzion dhe veshtiresi ne krahasimin e tyre nga perdoruesit, si dhe ne kosto shtese te paparashikuara nga konsumi i thirrjeve off-net, jo te perfshira ne pageat fikse. Ndryshimet e kryera nga operatoret celulare ne zbatim te detyrimeve te mos-diskriminimit te tarifave te thirrjeve on-net/off-net, pervec eliminimit te diskriminimit ne keto tarifa kane cuar ne renie te ndjeshme te numrit te ofertave/paketave per secilin operator (krahasuar me numrin teper te larte para dy viteve), duke cuar ne rritje te transparences dhe lehtesise se krahasimit te paketave te ndryshme tarifore nga ana e perdoruesve celulare. Tendenca e konsumit e drejt paketave bundle me sherbime te integruara thirrje telefonike kombetare, SMS dhe akses ne Internet e shoqeruar me ndryshimet e cituara ka cuar ne krahasim me te lehte te paketave te nje operatori dhe ato midis operatorëve te ndryshem dhe kontroll me te lehte te shpenzimeve nga perdoruesit celulare. Tendenca e operatorëve celulare ne ofrimin e paketave per perdoruesit me parapagim eshte ofrimi i tyre ne baze konsumi 1 ditore, javor dhe mujor (30 ditore) ose 4 javor/28 ditore, duke perfshire ne shumicen e pervec thirrjeve telefonike dhe SMS edhe akses ne Internet. Tabelat e meposhteme paraqesin disa nga paketat tarifore standard te operatorëve per konsum ditore dhe 28/30 ditore te cilat jane lehtesisht te krahasueshme ne baze te cmimit dhe njesive te konsumit te perfshira ne paketa.

TABELA III.10. PAKETA STANDARTE DITORE

	Albtelecom	Telekom Albania	Vodafone
	Paketa Ditore	Paketa Ditore	Club Ditore
Ditë - përdorimi	1	1	1
Cmimi (leke)	100	70	70
Minuta drejt rrjetit fiks kombetar	100	-	-
Minuta kombetare	100	100	100
SMS brenda rrjetit	-	100	100
SMS kombëtare	100	-	-
Volumi Internet	250 MB	100 MB	100 MB
Koha fillestare + menyra e tarifimit	60"+60"	60"+60"	60"+60"

TABELA III.11. PAKETA STANDARTE 28/30 DITORE 800 LEKE

	Albtelecom		Plus	Telekom Albania	Vodafone
	Kupid	Mujore 800	Plus 800	Vitamina	Club Xtreme
Ditë - përdorimi	28	28	30	28	28

Cmimi (leke)	800	800	800	790	800
Minuta on-net	-	300	-	150	-
Minuta off-net	-	300	-	150	-
Minuta drejt rrjetit fiks	1000	1000	-	-	-
Minuta kombetare	200	-	500	-	200
Minuta nderkombetare	-	-	20	-	-
SMS on-net	-	-	600	-	-
SMS kombëtare	400	200	200	150	200
Volumi Internet	4 GB	1 GB	3 GB	3 GB	3 GB
Koha fill. + menyra e tarif.	60''+60''	60''+60''	60''+60''	60''+60''	60''+60''

Tabela te tilla krahasimore jane te publikuara ne faqen web te AKEP, ku publikohet periodikisht informacion krahasues per tarifate e operatoreve celulare, dhe sic eshte theksuar me sipër, tashme eshte shume me e lehte krahasimi i tarifave midis operatoreve. Nje zhvillim tjetër pozitiv eshte mundesimi nga Telekom Albania i krahasimit on-line te tarifave te paketave me parapagim qe ky operator ofron ne treg. Telekom Albania ne faqen e vet web ofron krahasimin e paketave te ndryshme tarifore me parapagim sipas kriterëve te ndryshme si cmimi apo paketat me te shitura, duke mundesuar dhe nje renditje te paketave sipas shpenzimeve te zgjedhura nga perdoruesi.

FIGURA III.13. INSTRUMENT KRAHASIMI ON-LINE I TARIFAVE TE TELEKOM ALBANIA

The screenshot shows the 'Paketat Standarde' section of the Telekom Albania website. The browser address bar indicates the URL: <https://www.telekom.com.al/category/paketat-standarde/cat7330485/?sort=price&order=ascending&sortType=numprop>. The page displays a list of 7 standard packages, with the first five visible:

- Faketa Ditore:** 70 Leke. Features: 100 MB Internet 4G/4G-, 100 Minuta Kombëtare, 100 SMS Telekom.
- Faketa Javore Data:** 290 Leke. Features: 1 GB Internet 4G/4G-, 100 Minuta Kombëtare, 3000 SMS Telekom.
- Faketa Javore:** 290 Leke. Features: 200 MB Internet 4G/4G-, 300 Minuta Kombëtare, 3000 SMS Telekom.
- Faketa Medium:** 990 Leke. Features: Internet 4G/4G- PA LIMIT, 2000 Minuta Kombëtare, 1000 SMS Telekom.
- Faketa Large:** 1100 Leke. Features: Internet 4G/4G- PA LIMIT.

Burimi: Faqja web e Telekom Albania.

Ndryshimet e ndodhura ne keto vite perfshijne ndryshimin nga Albtelecom, TA dhe Vodafone ne Mars 2016 te afatit te perdorimit te ofertave mujore nga 30 dite ne 28 dite. Operatoret kane zbatuar detyrimet e transparences dhe publikimit te tarifave per kete ndryshim. Ndryshimi i afatit rezulton te jete bere per shkaqe kompatibiliteti te afateve (ditore, javore dhe 4 javore) si dhe eshte ne vijim te praktikve te perdorura edhe nga operatore celulare ne vende te tjera europiane. AKEP pas sqarimeve te operatoreve ka bere kerkime ne website-et e disa operatorëve ne vendet te tjera, nga ku rezulton se ata ofrojnë paketa/oferta 4 javëshe për përdoruesit e tyre në tregun me pakicë, me parapagim si dhe me kontrate.

Tarifat per sherbimet e aksesit broadband

Konsolidimi i rrjeteve 3G dhe fillimi i ofrimit te sherbimeve ne rrjetet celulare 4G ka cuar ne rritje te ndjeshme te perdorimit te aksesit ne Internet nga rrjete celulare ne Shqiperi. Ofrimi i aksesit ne Internet ne rrjet celulare mund te perfitohet nepermjet paketave te perbashketa me sherbimet standarde telefonike ose nepermjet paketave te vecanta per te dhena. Programet tarifore te kater operatoreve celulare tregojne se shumica e paketave jane te integruara: telefoni/SMS dhe akses ne Internet 3G/4G. Keto paketa jane te shumellojshme dhe mund te blihen nga perdoruesit me parapagim per konsum ditor, javor apo 4-javor/Mujor.

Tarifat e ketyre paketave variojne sipas afatit te vlefshmerise dhe njesive te komunikimit dhe/ose aksesit ne Internet te perfshira ne pagesen fikse. AKEP ne seksionet e meparshme te ketij dokumenti ka dhene shembuj te paketave tarifore te ndryshme te operatoreve celulare ku mund te vihet re se aksesit ne Internet tashme eshte nje sherbim plotesisht i integruar ne te gjitha paketat tarifore te operatoreve celulare, pervec opsioneve ku ofrohen vetem minuta thirrje/SMS.

AKEP ne dokumentin e “Statusi i Sherbimit Universal te komunikemeve elektronike” te nxjerre ne keshillim publik ne Tetor 2016, nder te tjera ka analizuar nivelin dhe perballueshmerine e tarifave te aksesit broadband ne rrjete celulare, dhe perfundimet kryesore te dokumentit te cituar jane:

- perdoruesit me parapagim celular mund te perfitojne aksesin ne Internet celular se bashku me sherbime telefonike duke filluar nga 500 lek/muaj (400 minuta dhe 1 GB) si dhe kane opsione per paketa vetem me akses ne Internet duke filluar nga 400 lek/muaj per 2GB.
- Duke marre ne konsiderate tarifat aktuale te shportave te integruara (telefoni/SMS dhe Internet) ne rrjetet celulare per perdoruesit me parapagim rezulton se me 800-1000 lek/muaj (me TVSH) nje perdorues mund te perfitoje rreth 2000 minuta kombetare, qindra SMS dhe 1-2 GB Internet 3G/4G. Ky nivel konsumi është shumë më i lartë se konsumi i referuar nga ITU si benchmark për krahasimin midis vendeve për përballueshmërinë e tarifave. Ne terma të përballueshmerisë **shpenzimi 800-1000 lek/muaj për akses në telefoni dhe Internet celular është 1.75-2.15% e GNI për fryme të Shqipërisë ne 2014 (4505 USD). Për nivelin mesatar të të ardhurave, ky nivel shpenzimesh (per konsumin e cituar) vlerësohet te jete i perballueshem.**

Tarifat me Parapagim v Kontrate (paspagim)

AKEP ne analizen e tregut 2014 evidentoi nder te tjera nje problematike te struktures se tarifave te perdoruesve me parapagim dhe me pas-pagim (kontrate). Normalisht tarifat e sherbimeve per perdoruesit me parapagim jane më të larta se tarifat e programeve me kontratë, pasi keta te fundit jane perdorues me te medhenj dhe nepermjet pagesave fikse mujore perfitojne tarifa per njesi komunikimi me te lira se perdoruesit me parapagim. Megjithate orientimi i perdoruesve me parapagim nga operatoret celulare drejt konsumit te sherbimeve nepermjet ofertave dhe shportave te konsumit (pagese fikse me perfshirje minutash, SMS, MB etj) ne vend te perdorimit te tarifave standarde per njesi komunikimi, ka rezultuar edhe ne keto dy vite ne tarifa me te lira per perdoruesit me parapagim se ata me kontrate, duke cuar edhe ne rritje te proporcionit te perdoruesve me parapagim ne totalin e perdoruesve celulare. Me poshte jepen disa shembuj te ofertave/paketave tarifore te dy operatorëve me te medhenj ne treg per perdoruesit me parapagim dhe ata me kontrate.

TABELA III.12. TARIFA ME PARAPAGIM V KONTRATE VODAFONE

	Me parapagesë		Me kontratë	
	Club Superiore	Club Extra	Mini Red	VF Red
Pajtimi mujor	1,200	1,600	2,400	4,800
Minuta kombetare	2000	2500	2000	4000
Minuta ndërkombëtare	20	60	100	200
SMS on-net	2000		pa limit	pa limit
SMS kombetare	300	1000	200	300
Internet i perfshirë (ne GB)	2 GB	3 GB	pa limit*	pa limit"

* Pas konsumit prej 3GB perdoruesi vazhdon të kete internet pa limit, por me shpejtësi të reduktuar deri në 256 kbps.

Nga krahasimi i mesiperm vihet re se ofertat Vodafone Club, për një sasi pothuajse të njëjtë të minutave kombëtare, kanë tarifë mujore 50% më të ulët. Club Superiore dhe Mini Red ofrojnë nga 2000 minuta kombëtare, por e para kushton 1200 lekë në muaj, kurse e dyta që është me kontratë kushton 2400 lekë në muaj.

TABELA III.13. TARIFA ME PARAPAGIM V KONTRATE TELEKOM ALBANIA

	Me parapagesë		Me kontratë	
	Paketa Medium	Paketa Large	Smart Medium	Smart Large
Pajtimi mujor	990	1190	1390	1,990
Minuta kombëtare	2000	2000	2000	2000
Minuta ndërkombëtare	0	20	50	150
SMS brënda rrjetit	1000	2000	1000	1000
SMS kombëtare	300	500	40	40
Internet i përfshirë në MB	Pa limit*	Pa limit*	3GB	3GB

* Pas konsumit prej 2GB perdoruesi vazhdon të kete internet pa limit, por me shpejtësi të reduktuar deri në 128kbps.

Siç vërehet nga tabela e mësipërme, ku janë vendosur paralel dy paketa me parapagesë dhe dy plane me kontratë, shikohet se për sasi të njëjtë minuta kombëtare, planet me parapagesë kanë tarifë mujore shumë më të ulët se planet me kontratë. Paketa Medium (me parapagesë) kushton 990 lekë në muaj dhe është 30% më e lirë se Smart Medium (me kontratë) e cila kushton 1390 lekë në muaj, dhe të dyja ofrojnë nga 2000 minuta kombëtare në muaj. Paketa Large (me parapagesë) kushton 40% më pak se Smart Large (me kontratë).

Politika tarifore të ngjashme aplikohen edhe nga Altelecom dhe Plus të cilat mund të evidentohen nga planet dhe ofertat tarifore të këtyre operatoreve në treg.

Tarifat standarde për njësi komunikimi (pay as you go)

Në analizë 2014 AKEP evidentoi si problematike diferencën e lartë të tarifave për shërbimet e konsumuara për njësi (lek/minute, SMS) me tarifën e shërbimeve të përfshira në pagesën fikse si pjesë e ofertave. Tabelat e mëposhtme paraqesin tarifën e aplikuar për njësi shërbimi për thirrjet telefonike kombëtare, SMS dhe akses në Internet për përdoruesit me parapagim dhe me kontratë. Këto tarifa aplikohen nëse përdoruesi me parapagim nuk blen paketë/ofertë ose pasi ka konsumuar njësitë përkatëse të përfshira në cmimin e paketës/ofertes, si dhe për përdoruesit me kontratë pas konsumit të njësitë të përfshira në pagesën fikse mujore dhe/ose të paketave/opsioneve shtesë që mund të blejnë këto kategori përdoruesish.

TABELA III.14.TARIFAT PËR NJËSI TË SHËRBIMEVE PËR PËRDORUESIT ME PARAPAGIM

	Altelecom	Plus	Telekom Albania	Vodafone
Thirrje on-net	29.00	25.20	39.00	39.00
Thirrje off-net	29.00	25.20	39.00	29.00
Thirrje drejt rrjeteve fiks	29.00	25.20	39.00	29.00
SMS on-net	16.20	12.00	12.00	10.00
SMS off-net	16.20	14.40	12.00	10.00
SMS ndërkombëtare	18.00	18.00	18.00	18.00
Internet në MB	10.24	49.15	99.94	99.94

Shënim: Tarifat në Lek me TVSH

TABELA III.15.TARIFAT PËR NJËSI TË SHËRBIMEVE PËR PËRDORUESIT ME KONTRATË

	Altelecom	Plus	Telekom Albania	Vodafone
Thirrje on-net	15.00	20.16	29.00	18.00
Thirrje off-net	15.00	20.16	29.00	18.00
Thirrje drejt rrjeteve fiks	15.00	20.16	29.00	18.00
SMS on-net	12.00	12.00	12.00	12.00

SMS off-net	12.00	14.40	12.00	12.00
Internet ne MB	10.24	24.58	99.94	45.06

Shenim: Tarifat ne Lek me TVSH

Nga te dhenat e tabelave te mesiperme vihet re se:

- Per perdoruesit me parapagim, tarifat me te uleta per thirrjet kombetare aplikohen nga Plus ne nivelin 25.2 lek/minute, ndersa tarifat me te larta aplikohen nga TA per te gjitha thirrjet kombetare dhe Vodafone per thirrjet on-net ne nivelin 39 lek/minute;
- Per perdoruesit me kontrate, Albtelecom aplikon tarifat me te uleta ne nivelin 15 lek/minute, ndersa TA tarifat me te larta ne nivelin 29 lek/minute.
- Per perdoruesit me kontrate te kater operatoret ofrojne tarifa qe jane 20-54% me te uleta se tarifat e thirrjeve per perdoreusit me parapagim;
- Tarifat per aksesin ne Internet variojne nga rreth 10 lek/MB per Albtelecom ne reth 100 lek/MB per TA dhe Vodafone.

Keto tarifa megjithese aplikohen per nje numer shume te kufizuar perdoruesish te cilet nuk aktivizojne paketa/oferta apo pas perfundimit te tyre, ato jane shume here me te larta se tarifat mesatare qe aktualisht paguajne perdoruesit celulare. Sic eshte theksuar ne seksionin e ARPM, cmimi qe nje perdorues celular ka paguar mesatarisht per nje minute thirrje telefonike nga rrjete celulare eshte 2.83 lek/minute me TVSH, ndersa tarifat e mesiperme jane deri 14 here me te larta se kjo vlere mesatare e ARPM per vitin 2015.

Tarifat e mesiperme te aksesit ne internet, pa aktivizuar oferta/paketa, pervecse jane shume here me te larta se tarifat e ketij sherbimi kur ai eshte i perfshire ne paketa te dedikuara apo te integruara me telefonine, ato jane ne nivele teper te larta qe shkaktojne dhe fatura/shpenzime stratosferike per perdorusin celular. Per nje konsum 1GB shpenzimet perdoruesit me parapagim per aksesin ne Internet, pa aktivizuar oferta/paketa, mund te shkoje nga rreth 10.000 lek per Albtelecom ne rreth 100.000 lek per Vodafone dhe TA.

Krahasimet e mesiperme vene ne dukje diferencen midis cmimeve per njesi konsumi pa aktivizuar oferta/paketa dhe/ose pas konsumit te tyre dhe tarifave mesatare qe paguajne aktualisht perdoruesit celulare. Sic eshte theksuar ne seksionet e meparshme dhe mund te vihet re edhe nga tabelat krahasuese te tarifave, operatoret celulare kane oferta/paketa te cilat perfshijne njesi thirrje, SMS dhe MB duke dhene opsione zgjedhjeje ne varesi te cmimit, sasive te perfshira, afatiit te konsumit etj. Njekohesisht, operatoret celulare per te shmangur fatura stratosferike, shpesh aplikojne politikat tarifore te ashtuquajtura FUP (Fair Usage policy), ku ofrohet internet 'pa limit': Pas konsumit te nje sasie te caktuar GB apo MB, perdoruesi vazhdon te kete internet pa limit, por me shpejtësi të reduktuar deri në 128/256 kbps.

Pavaresisht sa me siper, diferenca e larte e tarifave per njesi konsumi pa aktivizim oferte/pakete me tarifat e tjera, dhe sidomos per sherbimin e Internetit, cojne:

- Dëmtim të interave të konsumatorëve duke cuar në shpenzime shume te larta te pajustificuara;

- ‘Kycje’ te perdoruesve ne perdorim te ofertave/paketave dhe ne nje fare mase edhe ne operatore te caktuar.

Tarifat e sherbimeve roaming nderkombetar

Roamingu nderkombetar eshte nje nder sherbimet qe shpesh ka impakt te konsiderueshem ne faturen mujore te perdoruesve celulare. Roamingu nderkombetar mundeson perdorimin e sherbimeve celulare jashte territorit te vendit perkates duke perdorur rrjetet dhe sherbimet e operatoreve te huaj. Tarifat e roamingut nderkombetar qe perdoruesit celulare paguajne varen ne mase te konsiderueshme nga tarifat me shumice te aplikuar nga operoret e huaj dhe keto tarifa jane shpesh te larta duke cuar ne tarifa shume te larta me pakice per keto sherbime. Per shkak te problematikes se tarifave te larta te ketyre sherbimeve dhe marrdhenieve midis operatoreve vendas dhe te huaj, qe nuk mund te adresohen plotesisht nga rregullatoret vendas, Komisioni European ka nderhyre ne nivel komunitar qe prej vitit 2017 e ne vijim per rregullimin e tarifave me pakice dhe me shumice te roamingut nderkombetar te aplikuar midis operatoreve te vendeve anetare te BE. Keto rregullime kane cuar ne ulje te ndjeshme te tarifave te roamingut nderkombetar ne vendet anetare te BE, por ato nuk jane detyruese per tu aplikuar per vendet qe nuk kane statusin e vendit anetar. Megjithate edhe ne Shqiperi jane vene re reduktime te tarifave te ketyre sherbimeve dhe operoret celulare ofrojne paketa te ndryshme tarifore per roamingun nderkombetar qe perfshijne minuta, SMS dhe Internet. Tabelat e meposhteme paraqesin disa nga ofertat/paketat per roaming nderkombetar te ofruara nga operoret celulare per perdorues me parapagim dhe me kontrate.

TABELA III.16. TARIFA TE ROAMINGUT NDERKOMBETARE

paketa roaming me parapagese	Vodafone				Telekom Albania			Albtelecom		Plus	
	1 ditore Paketa Europe	4 ditore Paketa Europe	10 ditore Paketa Europe	4 Ditore World	Travel & mix 1 ditore	Travel & mix 4 ditore	Travel & mix 10 ditore	Roaming 1	Roaming 4	Roaming 1	Roaming 2
Afati i perdorimit (Dite)	1	4	10	4	1	4	10	1	4	30	30
Cmimi	100	300	1000	2000	100	300	1000	99	299	2000	3000
Minuta dalëse drejt operorit ku je pajtuar	10	30	100	50*	10	30	100	10	30	10	10
Minuta hyrëse	10	30	100	50	10	30	100	10	30	50	100
SMS dalëse	10	30	100	50	10	20	50	10	30	10	30
MB Internet	10	30	100	50	10	20	50	10	30		

	Passport vodafone kontrate	Telekom Albania travel me kontrate
thirrje dalese	Tarifa për thirrje dalëse +120 lekë vlerë fikse për çdo telefonatë	Tarifa për thirrje dalëse + 120-180 lekë vlerë fikse për çdo telefonatë
Thirrje hyrese	120**	108-180

MB Internet	300 Lekë vlerë fikse për çdo 50MB të konsumuar + Tarifa kombëtare e Internetit sipas planit tënd tarifor.	50 MB - 300 lekë 150 MB - 750 lekë 500 MB - 2,000 lekë
--------------------	---	--

Vodafone	Red Roaming	
Destinacioni	Europe	Jo europe
Tarife ditore lidhjeje per te perdorur njesite e ofruara ne planin perkates Red si ne Shqiperi(leke/min)	500	1000
Per Planet Premium & Elite	falas	falas

Ne planet perkates te Albtelecom jane pershire edhe njesite e meposhte	Elite 3500	Elite 5000	Elite 8500	Elite 18000
Minuta në Roaming	20	30	60	100
SMS në Roaming	20	30	60	100
Internet në Roaming	50	100	200	1024

Nga keto paketa vihet re se operatorët ofrojnë paketa të ndryshme për konsum ditor si dhe opsione për përdorim të shërbimeve roaming si në Shqipëri për një tarifë shtese ditore apo për minute ose MB. Operatorët ofrojnë dhe skonto për përdorim të shërbimeve roaming në rrjetë të operatorëve të huaj me të cilët operatorët vendas kanë marrëveshje të vecanta, sidomos Vodafone dhe TA gjatë roamingut në rrjetet e operatorëve të huaj që janë pjesë e grupeve ndërkombëtare të Vodafone Group dhe Deutsche Telekom.

Opsionet e mësipërme përveç tarifave me të lira të roamingut ndërkombëtar mundësojnë përdoruesit të kontrollojnë me mirë shpenzimet gjatë roamingut ndërkombëtar, për të shmangur faturat shumë të larta sidomos për përdoruesit me kontratë. Rritja e përdorimit të Internetit në aparate celulare smart dhe shpejtesitë e larta 3G/4G kanë çuar edhe rritje të përdorimit të internetit në roaming ndërkombëtar, dhe nëpërmjet përdorimit të aplikacioneve OTT përdoruesit kanë mundësinë të shmangin tarifën e lartë për thirrje apo SMS në roaming ndërkombëtar. Megjithatë shpesh tarifën e internetit në roaming ndërkombëtar janë të larta dhe mundësia e kontrollit të shpenzimeve për përdorim të internetit është shumë me ulët se kontrolli i përdorimit të thirrjeve apo SMS-ve. Kjo ka çuar që shkaku kryesor i faturave tepër të larta të roamingut ndërkombëtar të jetë përdorimi i Internetit dhe jo me i thirrjeve apo SMS-ve. Megjithatë operatorët ofrojnë paketa të vecanta edhe për internet në roaming ndërkombëtar apo përfshirjen e sasive të caktuara të përdorimit të internetit në pagesat fikse, vihet re se tarifën standarde të përdorimit të Internetit në roaming ndërkombëtar jashtë këtyre paketave/opsioneve janë tepër të larta. Tabela e mëposhtme paraqet një përmbledhje të tarifave të internetit në roaming ndërkombëtar të aplikuar jashtë paketave/opsioneve për këto shërbime.

TABELA III.18. TARIFA TE ROAMINGUT NDERKOMBETARE JASHTE OFERTAVE/PAKETAVE

Operatori	Tarifat Roaming sipas zonave (Euro/MB)
Vodafone	2.6 Euro/MB per Rrjete Vodafone Group
	5.6/7.1 Euro/MB per rrjete te tjera Europiane/ dhe Jo Europe
TA	2.1 Euro/MB parapagim
	0.9 Euro/MB Rrjete te Deutche Telekom Group
	5.2-7.1 Euro Rrjete te tjera
Albtelecom	0.1 Euro/MB per rrjete te Zonave Promo 1 dhe 2
	5.4-14.3 Euro/MB per Zona te tjera
Plus	13.4 Euro/MB per te gjitha zonat

Sic mund te vihet re tarifat kane variacione te medha midis operatoreve dhe operatorët aplikojne tarifa me te lira per roaming ne operatore te te njejtit grup nderkombetar (Vodafone dhe TA) si dhe Albtelecom i cili megjithese nuk eshte pjese e ndonje grupi nderkombetar aplikon tarifa shume me te lira per roaming ne shume operatore te huaj me te cilet ka marrveshje te vecanta.

Perfundim per tarifat me pakice:

Niveli i tarifave/shpenzimeve mesatere per sherbimet celulare i matur nepermjet treguesve te ARPM dhe ARPU tregon se ato kane vijuar tendencë rënëse te vieteve te fundit, dhe për vitin 2015 vlerat e tyre janë reduktuar me 10% dhe 6% respektivisht. Në vitin 2015 një përdorues celular ka paguar mesatarisht 2.83 lek/minutë (me TVSH) për thirrjet telefonike dhe ka shpenzuar mesatarisht 513 lek/muaj (me TVSH) për shërbime celulare (thirrje, SMS dhe Internet). Vlerat e ketyre treguesve jane me te uleta se ne te gjitha vendet Europiane dhe disa here me te uleta se mesatarja ne vendet e BE.

Zbatimi i detyrimeve te mos-diskriminimit ne tarifat e thirrjeve on-net/off-net solli ndryshime të rëndësishme në planet tarifore të operatorëve celularë:

- përfshirjen e sasive të barabarta të minutave brenda rrjetit dhe drejt rrjeteve celulare apo të thirrjeve brenda dhe jashtë rrjetit (pa dallim destinacioni) në pagesat fikse të planeve tarifore me kontratë dhe me parapagim,

- reduktim të ndjeshëm të numrit të ofertave të përkohshme promovionale dhe rritje të numrit të paketave standarde me përfitime më të mëdha për përdoruesit celularë.

Këto ndryshime nga të katër operatorët celularë kanë çuar në rritje të përfitimeve të përdoruesve fundorë, pasi sasia e minutave të përfshira në pagesat fikse është e mjaftueshme dhe duke filluar nga pagesa shumë të ulëta fikse. Ofertat/paketat tarifore mund të mos kenë më thirrje ‘pa limit’ brenda rrjetit/grupit, por ato kanë sasi të konsiderueshme thirrjesh (qindra deri në mijëra minuta brenda dhe jashtë rrjetit) sa që praktikisht në shumë raste mund të konsiderohen pa limit. Pra përdoruesit celularë me të njëjtën kosto (pagesë) kanë përfituar sasi të konsiderueshme thirrjesh jashtë rrjetit celular (drejt rrjeteve të tjera celulare). Efektet e këtyre ndryshimeve janë vënë re në sasinë e thirrjeve dhe strukturën e thirrjeve të përdoruesve të katër operatorëve celularë.

Planet tarifore të operatorëve celularë kanë vazhduar tendencën e shitjes së produkteve nepermjet paketave tarifore me shërbime të integruara, dhe shumica e paketave tarifore përmbajnë minuta thirrje telefonike, SMS dhe kapacitet download në Internet. Ofrimi i shërbimeve me paketa të integruara është një tendencë e viteve të fundit të rrjeteve celulare dhe fikse në Shqipëri dhe ndjek tendencën edhe të vendeve të tjera Europiane.

Tarifat e aksesit në internet si për paketat e integruara dhe për paketa vetëm me akses në Internet rezultojnë të jenë në nivele të ulëta, duke çuar në rritje të ndjeshme të përdorimit të këtij shërbimi në rrjetet 3G/4G në vitet e fundit. Këto tarifa janë të ulët krahasuar edhe me ato të vendeve të tjera, siç evidentohet dhe nga krahasimet e ITU.

Zhvillime pozitive janë vënë re dhe në tarifën e shërbimeve të roamingut nderkombëtar, ku operatorët celularë nepermjet paketave/opsioneve të vecanta për këto shërbime mundësojnë përdorimin e tyre me tarifa mesatare më të ulëta dhe për përdoruesit fundorë dhe kontroll më të lartë të shpenzimeve nga këta të fundit, për të shmangur faturat tepër të larta. Vodafone Albania dhe Telekom Albania duke qenë pjesë e grupeve të mëdha nderkombëtare (Vodafone Group dhe Deutsche Telekom) kanë avantazhe të ofrimit të skontove për roaming nderkombëtar në operatorët e tjerë pjesë e grupve perkatese. Megjithatë edhe Altelecom që nuk është pjesë e ndonjë grupi të madh nderkombëtar vihet re se ofron skonto/tarifë atraktive për roaming nderkombëtar, madje për internetin në roaming ofron tarifë për njësi (MB jashtë paketave/ofertave) shumë më të lira se dy operatorët e tjerë celularë.

Ndryshimet e planeve/paketave tarifore kanë çuar dhe në rritje të transparencës dhe krahasueshmërisë së tarifave midis operatorëve të cilat çojnë në rritje të konkurrencës midis operatorëve dhe përfitimeve të përdoruesve fundorë. Ofrimi i paketave të ngjashme dhe të krahasueshme nga të katër operatorët si në cmime, sasi minutash, Interneti, shërbime të integruara (minuta, SMS dhe internet), afatet kohore të konsumit etj, tregojnë për sjellje të ngjashme të operatorëve në tregun me pakice dhe perceptim nga përdoruesit për produkte/shërbime të ngjashme jo të diferencuara midis operatorëve celularë.

Megjithatë ndryshimet e kryera në planet tarifore të operatorëve celularë, segmenti me parapagim rezultojnë të ketë shpesh paketa/opsione me tarifë më të lira se segmenti me kontratë si dhe tarifën standarde për njësi komunikimi janë shumë më të larta se tarifën mesatare që paguhen nepermjet shportave të komunikimit. Kjo diferencë e madhe midis tarifave mesatare të paguara me paketat/shportat dhe tarifave nominale standarde për njësi konsumi (minuta, SMS, MB) është shumë e theksuar sidomos për shërbimet e aksesit në Internet (në Shqipëri dhe gjatë roamingut

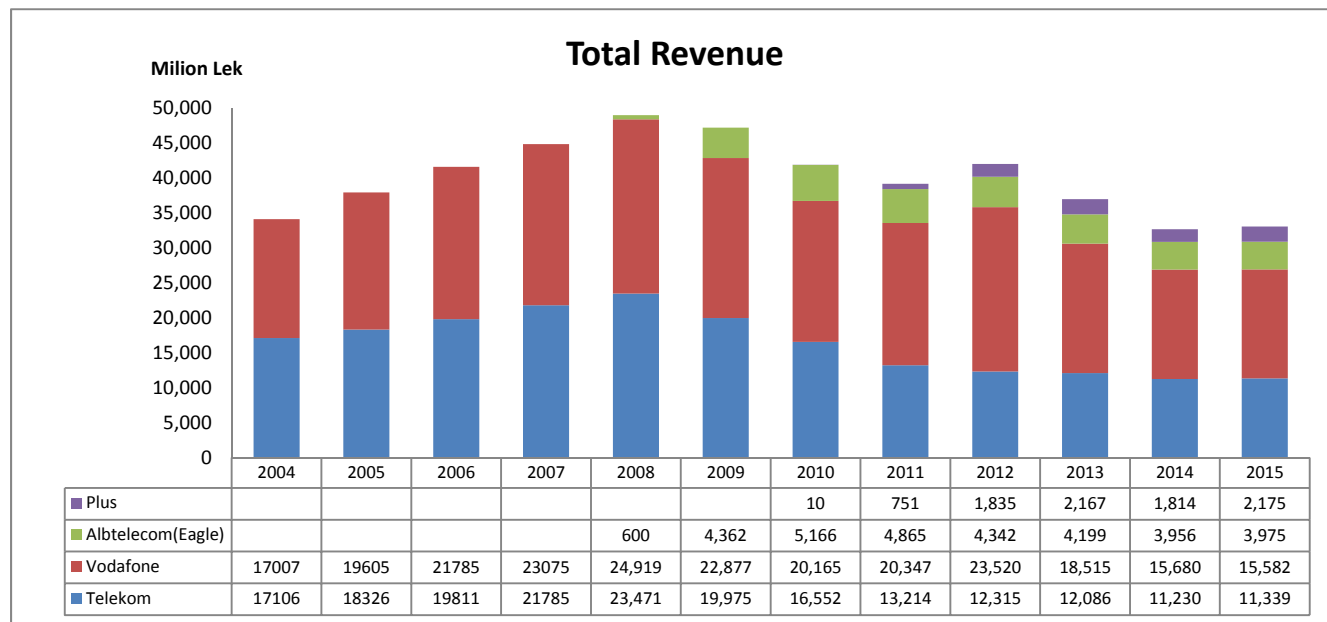
nderkombetar), shërbim i cili ka një tarifë tepër të lartë për konsumin për MB/GB. Kjo diferencë dhe tarifa tepër të larta për konsum për njësi rrisin në mënyrë të pajustificuar shpenzimet për përdoruesit celularë që nuk përdorin apo aktivizojnë paketat/ofertat operatorëve celularë.

III.6. Performanca financiare e kompanive celulare

Të ardhurat

Të ardhurat e operatorëve celularë në vitin 2015 ishin 33.1 miliard lek që përben një rritje të moderuar prej 1%, krahasuar me vitin 2014. Rritjen më të madhe e pati Plus me rreth 20%, ndërsa Telekom Albania kishte një rritje të moderuar prej 1%. Të ardhurat e Vodafone u reduktuan me 1%, ndërsa të ardhurat e Albtelecom ishin pothuajse të pandryshuara në krahasim me një vit më parë. Pjesët e tregut në të ardhura kanë pësuar ndryshime të vogla, Vodafone ka pësuar një rënie prej 1 pikë përqindje dhe Plus ka rritje me po 1 pikë përqindje. Siç mund të vihet re nga figura e mëposhtme të ardhurat totale të sektorit kanë pasur tendencë rënese që prej vitit 2009, ku përjashtim bëjnë rritja e ndjeshme në vitin 2012 dhe rritja e vogël e vitit 2015.

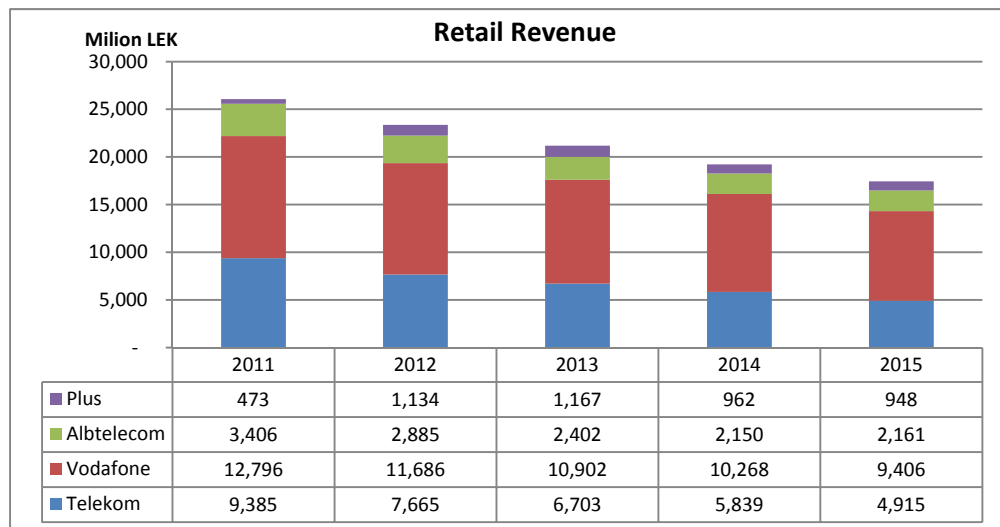
FIGURA III.14: TË ARDHURAT TOTALE TË OPERATOREVE CELULARE 2004-2015



Shënim: Të ardhurat në milion Lek dhe janë sipas deklarimeve të operatorëve

Të ardhurat nga shërbimet me pakicë (retail) u reduktuan me 9% në krahasim me një vit më parë. Reduktimi varion nga 16% për Telekom Albania, në 8% për Vodafone dhe 1% për Plus, ndërsa Albtelecom pati rritje më 1%. Figura më poshtë paraqet ecurinë e të ardhurave me pakicë për secilin operator në periudhën 2011-2015, ku vihet re tendenca rënese për të gjithë tregun dhe secilin operator gjatë gjithë periudhës.

FIGURA III.15: TE ARDHURAT NGA SHERBIMET ME PAKICE 2011-2015

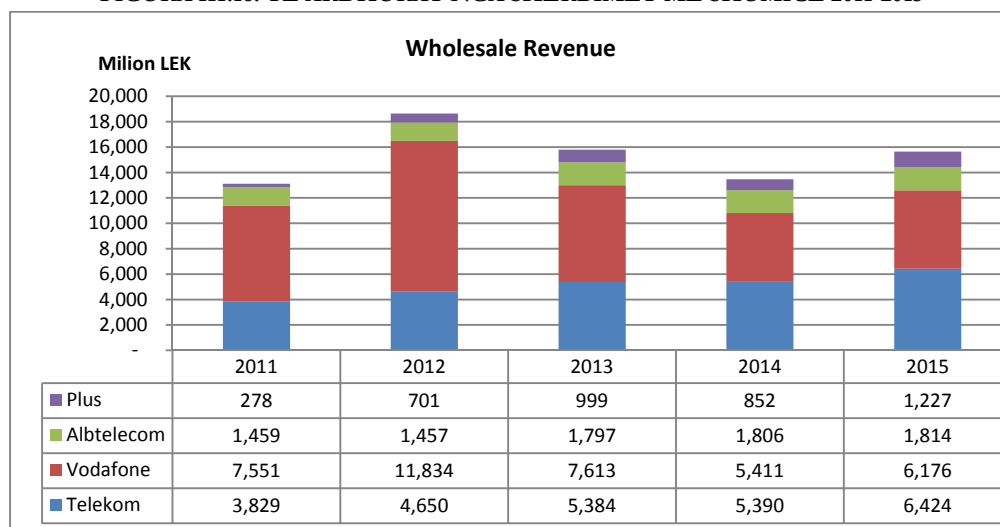


Shënim: Të ardhurat janë sipas deklarimeve të operatoreve

Te ardhura nga shërbimet me shumice të operatoreve celulare në 2015 u rriten me rreth 16% në krahasim me 2014. Operatori Plus pati rritjen më të madhe vjetore me 44%, ndërsa të ardhurat me shumice të Telekom Albania dhe Vodafone u rriten me më 19% dhe 14% përkatësisht. Të ardhurat me shumice të Albtelecom nuk peshuan ndryshim të ndjeshëm si edhe të ardhurat me pakice.

Në këtë rritje të të ardhurave me shumice ka ndikuar rritja e ndjeshme e trafikut off-net gjatë vitit 2015 duke cuar në rritje të të ardhurave nga terminimi i thirrjeve kombëtare, pavarësisht tarifave me të ulëta të terminimit të këtyre thirrjeve në krahasim me vitin 2014. Në rritjen e ndjeshme të ardhurave me shumice të Plus ka ndikuar rritja e të ardhurave nga terminimi i thirrjeve kombëtare me 37% dhe rritja e të ardhurave nga terminimi i thirrjeve hyrese ndërkombëtare me 72%.

FIGURA III.16: TE ARDHURAT NGA SHERBIMET ME SHUMICE 2011-2015

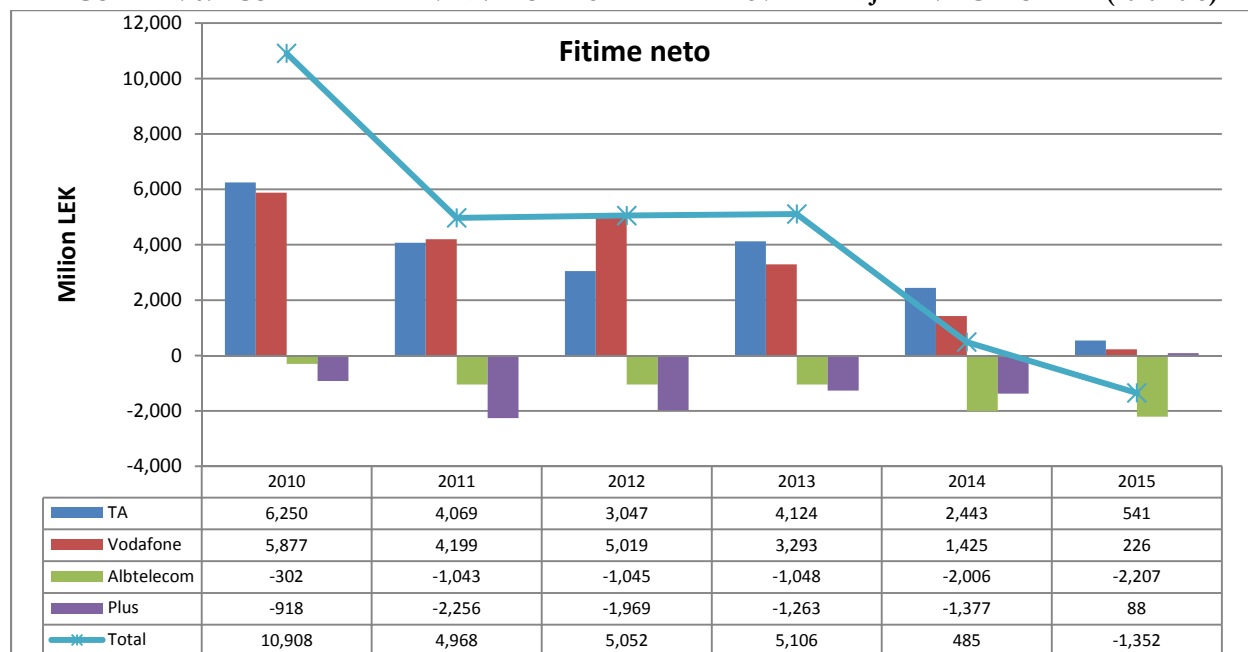


Burimi: Të ardhurat sipas deklarimeve të operatoreve në formularët përkatës

Fitimet

Figura e mëposhtme paraqet ecurinë e fitimit neto të secilit prej sipërmarrësve të rrjeteve të operatorëve celularë dhe toatlin për të katër sipërmarrësit së bashku, për periudhën 2010-2015

FIGURA III.17: ECURIA E FITIMEVE NETO TË SIPËRMARRËSVE TË RRJETEVE CELULARE (2010-2015)



Skenime:

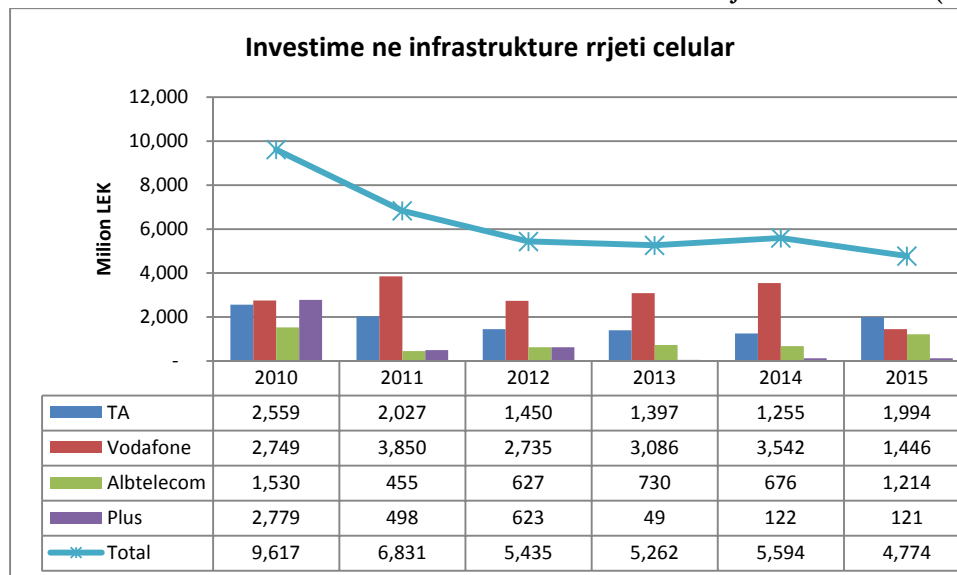
- Fitimi neto i Telekom Albania përshin të ardhura neto nga interesat që zënë një pjesë të rëndësishme në të ardhurat dhe fitimin e Telekom Albania.
- Fitimi (humbja) neto e Albtelcom për vitet 2014-2015 është rezultati neto i të gjithë kompanisë (sërbime celularë dhe fikse)

Nga figura mund të vëhet re se fitimet neto totale të të katër sipërmarrësve kanë pësuar reduktime të ndjeshme në vitet 2011, 2013-2015. Në vitin 2015 rezultati neto total i të katër sipërmarrësve të komunikimeve elektronike është negativ, dhe kjo është ndikuar nga rënia e ndjeshme e fitimeve të Vodafone dhe Telekom Albania në 2015 me 84% dhe 78% respektivisht. Plus është i vetmi sipërmarrës që pati një ndryshim pozitiv, nga humbje neto prej 1.4 miliard lek në 2014 në fitim neto prej 88 milion lek në 2015. Albtelcom dhe Plus kanë rezultate negative neto gjatë gjithë periudhës së hyrjes në treg si operatorë celularë (përveç vitit 2015 për Plus), ndërsa Vodafone dhe TA kanë pasur fitime neto të larta por që janë reduktuar ndjeshëm në 2014-2015. Rënia e ndjeshme e fitimeve të Vodafone dhe TA është shoqëruar edhe me rënie të normave të fitimit të këtyre dy sipërmarrësve.

Investimet

Figura e mëposhtme paraqet ecurinë e investimeve të katër sipërmarrësve në infrastrukturë të rrjeteve celularë (nuk përfshihen shpenzimet për licenca/autorizime) në periudhën 2010-2015.

FIGURA III.18: ECURIA E INVESTIMEVE TE SIPERMARRESVE NE RRJETE CELULARE (2010-2015)



Ecuria e investimeve ne rrjete celulare e te kater sipermarresve se bashku ka pasur renie te ndjeshme ne 2011 dhe 2012 por duket se eshte me e stabilizuar ne 2013-2015. Megjithate vlerat e investimeve sipas sipermarresve kane luhajte te konsiderueshme ne kohe dhe midis njeri tjetrit. Nga te kater operatoret celulare, Vodafone ka pasur nivelin me te larte te investimeve ne periudhen 2010-2015, duke arritur ne 3.8 miliard lek ne vitin 2011, qe perkon me fillimin e ofrimit te sherbimeve 3G nga ky operator, ndersa nivelin me te ulet ne vitin 2015 me 1.4 miliard lek. Telekom Albania dhe Altelecom kane pasur rritje te ndjeshme te investimeve ne vitin 2015 krahasur me tre dhe kater vitet e meparshme. Plus ka pasur nivelin me te larte te investimeve ne vitin 2010, qe perkon me fillimin e ofrimit te sherbimeve nga ky operator, ndersa ka pasur nivel shume te reduktuar ne vitet 2013-2015.

ARPU

Ndersa ne seksionin e tarifave treguesi i ARPU u perdor si tregues perafues (proxy) i shpenzimeve mesatare te perdoruesve, ne kete seksion ai paraqitet si tregues i te ardhurave mesatare te operatoreve. Figurat e meposhteme paraqesin ARPU sipas operatoreve ne periudhen 2011-2015. ARPU eshte paraqitur ne dy menyra matjeje, nga te ardhurat me pakice si dhe nga te ardhurat totale te sipermarresit. ARPU totale eshte nje tregues me vlere pasi tregon te ardhurat qe nje operator perfiton mesatarisht nga nje perdorues i rrjetit te vet, si nga sherbimet me pakice per te cilat paguan vet perdoruesi edhe nga te ardhurat me shumice (kryesisht terminimi i thirrjeve) per te cilat perdoruesi i rrjetit perkates nuk paguan, por qe per operatorin perbejne nje burim te rendesishem te ardhurash.

FIGURA III.19: ARPU RETAIL SIPAS OPERATOREVE 2011-2015

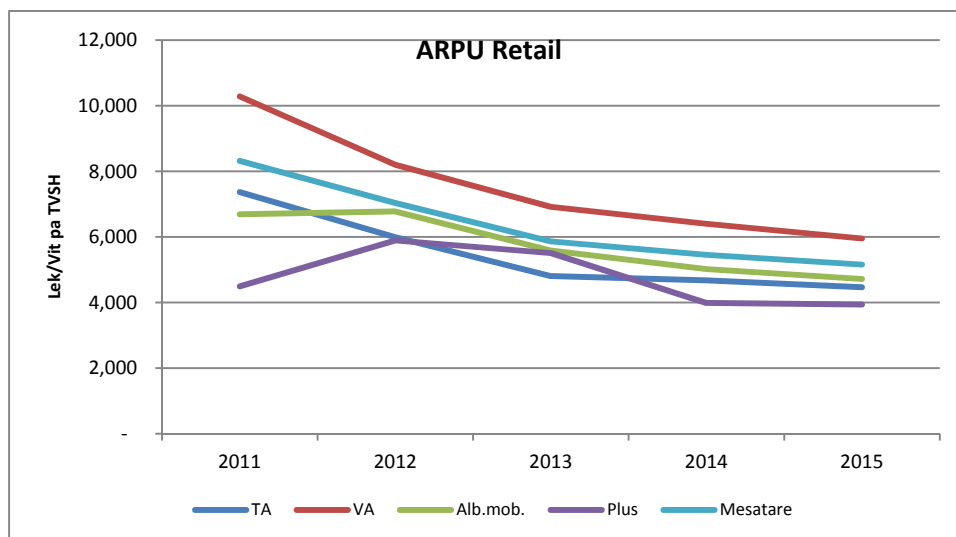
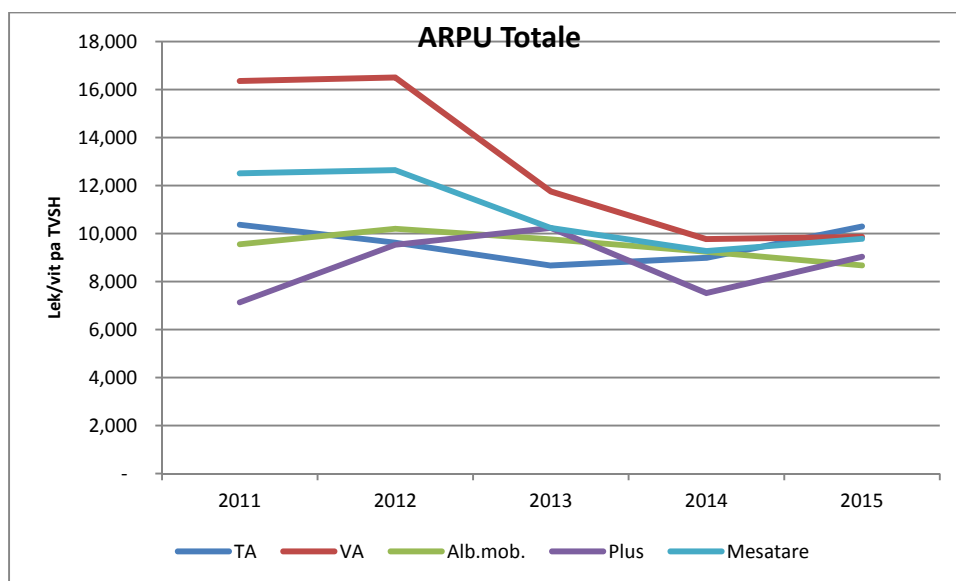


FIGURA III.20: ARPU TOTAL SIPAS OPERATOREVE 2011-2015



Nga ecuria e treguesve vihet re se:

- ARPU retail ka pasur tendence renese per te kater operatorët ne 2015 dhe ne te gjithë periudhën 2011-2015, përveç rritjes për Altelecom dhe Plus ne vitin 2012;
- ARPU Totale pati rritje ne vitin 2015 duke reflektuar rritjen e te ardhurave nga shërbimet e shumice, kryesisht nga rritja e te ardhurave te terminimit te thirrjeve kombetare. Plus dhe Telekom Albania paten rritjen me te madhe me 20% dhe 15% respektivisht, Vodafone pati nje rritje te vogel me 1% ndërsa Altelecom pati nje renie me 6% te ketij treguesi. Ky tregues ka tendenca te ndryshme renese dhe rritese sipas operatorëve ne periudhën 2011-2015;

- Vodafone ka perdoruesit me ARPU me te madhe ne retail dhe total, pervec ARPU totale ne vitin 2015, ku Telekom Albania pati ARPU Totale me te larte. Ne periudhen 2011-2012 ARPU totale e Vodafone kishte diferencen me te madhe nga operatoret e tjere, duke pesuar renie te ndjeshme ne 2013 dhe konvergim me operatoret e tjere ne 2014-2015.

Perfundim

Te ardhurat totale te operatoreve celulare ne vitin 2015 paten nje rritje te vogel qe perben nje ndryshim nga tendenca renese e tyre ne vitet e fundit. Te ardhurat nga sherbimet me pakice vijuan tendencen renese qe prej vitit 2011 dhe e shoqeruar me rritje te ndjeshme te konsumit mesatar te sherbimeve celulare, sidomos akses ne internet, ka cuar ne renie te ARPU retail te operatoreve celulare.

Megjithre reduktimet e ndjeshme ne tarifat e terminimit, te ardhurat nga sherbimet me shumice ne vitin 2015 paten rritje te konsiderueshme, e ndikuar nga rritja e ndjeshme e trafikut off-net midis operatoreve celulare per shkak te masave te imponuara nga AKEP per mosdikriminim ne tarifat e thirrjeve on-net dhe off-net. Rritja e te ardhurave me shumice ka cuar edhe ne rritje te ARPU totale per operatoret celulare.

Ne vitet 2014 dhe 2015 eshte vene re nje renie e madhe e fitimeve neto totale e kater sipermarresve te sektorit celular, sidomos per dy operatoret me te medhenj, Vodafone dhe TA. Ne vitin 2015 per here te pare rezultati neto total i te kater sipermarresve ishte negativ.

Megjithre renien e madhe te fitimeve neto, niveli total i investimeve ne infrastructure rrjeti celular ne kete periudhe nuk ka pasur renie te ndjeshme, madje sipermarresit kane kryer investime te larta ne asete jo-te prekshme si pagesat one-off per rinovime frekuencash 900/1800 MHz (TA dhe Vodafone) dhe blerje te brezave te rinj te frekuencave ne keto vite per ofrim te sherbimeve ne rrjete 3G/4G.

Tendenca renese e fitimeve te operatoreve me te medhenj dhe me te hershem ne treg eshte ne linje me rritjen e konkurrences ne treg, pasi hyrjet e reja dhe rritja e konkurrences reduktojne deri eliminojne fitimet e teperta te operatoreve me te medhenj. Megjithate, rezultatet neto negative te dy operatoreve me te vegjel celulare per shume vite si dhe per Albtelecom si kompania incumbent ne tregun fiks si dhe rezultati total negativ ne vitin 2015 i kater kompanive me te medha te sektorit (qe perbejne mbi 90% te qarkullimit monetar te gjithe sektorit) eshte tregues i konkurrences agresive ne cmime (ARPU dhe ARPM shume te uleta), por qe mund te ndikoje ne konkurrencen afatgjate dhe aftesite per investime te operatoreve ne nje sektor qe karakterizohet nga zhvillime dinamike ne teknologji dhe kerkesa te larta per investime.

III.7. Pjeset e Tregut

Në tabelën mëposhtëme janë dhene pjesët e tregut te operatoreve celulare për treguesit kryesore në periudhën 2010-2015 si dhe tremujorin e trete 2016 së bashku me indeksin HHI²⁷ të përqëndimit.

TABELA III.19. PJESET E TREGUT TE OPERATOREVE CELULARE 2010-QIII_2016

	Viti	Telekom Albania	Vodafone	Albtelecom	Plus	HHI
Përdorues Aktivë	QIII_2016	33.2%	49.9%	12.7%	4.1%	3,770
	2015	31.9%	47.4%	14.2%	6.5%	3,508
	2014	33.2%	46.1%	12.9%	7.8%	3,455
	2013	37.5%	45.0%	11.5%	6.0%	3,600
	2012	39.8%	42.2%	12.3%	5.7%	3,549
	2011	37.0%	43.7%	13.4%	5.9%	3,493
	2010	44.2%	35.8%	19.1%	0.9%	3,601
Përdorues (Karta SIM)	QIII_2016	32.5%	48.8%	14.3%	4.5%	3,662
	2015	32.6%	42.5%	16.4%	8.5%	3,210
	2014	38.8%	40.3%	13.8%	7.1%	3,370
	2013	39.0%	42.4%	12.8%	5.8%	3,516
	2012	33.4%	35.9%	25.3%	5.4%	3,074
	2011	36.7%	34.6%	21.2%	7.6%	3,051
	2010	44.5%	36.8%	18.1%	0.6%	3,662
Përdorues me Kontratë	QIII_2016	28.5%	37.3%	29.6%	4.5%	3,100
	2015	24.7%	34.8%	31.5%	9.0%	2,894
	2014	19.5%	36.8%	33.6%	10.0%	2,963
	2013	37.4%	22.2%	20.6%	19.8%	2,708
	2012	30.5%	18.2%	35.9%	15.3%	2,784
	2011	35.0%	24.2%	34.3%	6.5%	3,029
	2010	42.9%	30.0%	26.8%	0.4%	3,459
Thirrje dalëse	QIII_2016	34.1%	51.2%	10.9%	3.8%	3,918
	2015	31.7%	49.3%	13.1%	5.9%	3,642
	2014	33.6%	50.2%	11.0%	5.2%	3,797
	2013	39.0%	51.0%	7.0%	3.0%	4,180
	2012	39.0%	50.0%	8.0%	3.0%	4,094
	2011	37.0%	51.0%	10.0%	2.0%	4,074
	2010	46.0%	45.0%	9.0%	0.0%	4,222
SMS dalëse	QIII_2016	21.7%	65.8%	8.9%	3.5%	4,892
	2015	18.1%	65.8%	8.1%	8.0%	4,787

²⁷ HHI (Herfindahl–Hirschman Index), i matur si shuma e katroreve te pjesëve te tregut te gjithë lojtareve te tregut.

	2014	19.4%	66.4%	4.7%	9.5%	4,898
	2013	21.0%	73.0%	5.0%	1.0%	5,796
	2012	20.0%	73.0%	6.0%	1.0%	5,766
	2011	27.0%	64.0%	8.0%	1.0%	4,890
	2010	34.0%	57.0%	9.0%	0.0%	4,486
Te ardhura totale nga komunikimet	2015	34.3%	47.1%	12.0%	6.6%	3,582
	2014 ²⁸	34.4%	48.0%	12.1%	5.6%	3,665
	2013	32.7%	50.1%	11.4%	5.9%	3,744
	2012	29.3%	56.0%	10.3%	4.4%	4,120
	2011	33.7%	51.9%	12.4%	1.9%	3,987
	2010	39.5%	48.1%	12.3%	0.0%	4,025
Të ardhura në pakicë	2015	28.2%	54.0%	12.4%	5.4%	3,894
	2014	30.4%	53.4%	11.2%	5.0%	3,926
	2013	31.7%	51.5%	11.3%	5.5%	3,815
	2012	32.8%	50.0%	12.3%	4.9%	3,751
	2011	36.0%	49.1%	13.1%	1.8%	3,882

Nga të dhënat per vitin 2015 vihet re se:

- Për treguesit e numrit të përdoruesve:
 - Vodafone ka pasur rritje me 1-3 pikë përqindje në pjesën e tregut të numrit total të përdoruesve dhe reduktim me 2 pikë përqindje në përdoruesit me kontratë;
 - Telekom Albania ka humbur 1-6 pikë përqindje në pjesën e tregut të numrit total të përdoruesve dhe rritje me 5 pikë përqindje në përdoruesit me kontratë;
 - Alblecom (EM) dhe Plus kanë fituar ose kanë humbur 1-2 pikë përqindje pjesë tregu të numrit total të përdoruesve dhe përdoruesit me kontratë;
- Alblecom dhe Plus kanë fituar 1-2 pikë përqindje pjesë tregu në thirrjet dalëse ndërsa Vodafone dhe Telekom Albania kanë humbur 1-2 pikë përqindje pjesë tregu për këtë tregues;
- Pjesa e tregut e Vodafone për SMS vazhdon të jetë e lartë me 66% pa ndryshim nga viti 2014. Telekom Albania dhe Plus kanë humbur pjesë tregu me 1 pikë përqindje secila, ndërsa Alblecom ka fituar 2 pikë përqindje pjesë tregu;
- Pjesa e tregut në të ardhura e Vodafone për 2015 rezulton të jetë 47% që përbën rënie nga niveli 48% në 2014 dhe 50 % në 2013. Telekom Albania nuk ka ndryshime nga 2014, por ka një rritje nga 2013 me rreth 2 pikë përqindje. Alblecom si edhe Telekom Albania

²⁸ Treguesi është rishikuar pasi sipërmarresi Vodafone Albania bëri saktësime në lidhje me vlerën e të ardhurave për vitin 2014. Mund të ekzistojë një mospërputhje e vogël ndërmjet shumës së përbërësve dhe totalit të paraqitur në tabela, për shkak të rrumbullakimeve

nuk ka ndryshim nga 2014, por nga 2013 ka një rritje më 0.6 pikë përqindje. Plus në 2015 nga 5.6% pjesë tregu në të ardhura që kishtë në 2015, shkoi në 6.6%;

- Pjesët e Telekom Albania në të ardhura më pakicë edhe këtë vit kanë pësuar rënie më rreth 2 % në krahasim më një vit më parë, ndërsa Vodafone, Altelecom dhe Plus kanë rritje që varion në intervalin 0.4-1.2 pikë përqindje.
- Indeksi HHI ka pasur ulje si në të ardhurat totale ashtu edhe në ato më pakice, përkatësisht ulje më 77 dhe 37 pikë. Gjithashtu indeksi HHI matur sipas të gjithë treguesve pa pësuar rënie më 37-159 pikë, përveç rastit kur matet sipas përdoruesve aktivë për të cilin ka pësuar një rritje prej 49 pikësh. Uljen më të madhe e ka për thirrjet dalëse ku dallohet së dy operatorët e medhenj kanë humbur pjesë tregu më 1-2 pikë përqindje. Vihet re se HHI per numrin përdoruesve dhe te ardhura ka reduktim te ndjeshem pas hyrjes ne treg te dy operatoreve me te rinj Altelecom dhe Plus: nga nivele rreth 5000 ne nivele 3500-3700.

Nga krahasimi i pjeseve te tregut ne Tremujorin e III 2016 me vitin 2015 vihet re se ndryshimet kryesore jane:

- Vodafone ka rritje te pjeseve te tregut te perdoruesve aktive dhe me kontrate me 2.5 pike perqindje, me 6.5 pike perqindje per karta SIM dhe me 1.9 pike perqindje per thirrje dalese;
- Telekom Albania ka rritje te pjeses se tregut per perdorues me kontrate me 3.8 pike perqindje (pp) dhe me 2.4 pp dhe 3.6 pp per SMS dhe thirrje;
- Altelecom ka renie te pjeseve te tregut per perdorues me 1.5-2.1 pp, dhe me 2.2 pp per thirrje dalese;
- Plus ka renie te pjeseve te tregut per perdorues me 2.4-4.5 pp per perdorues dhe 2.1 pp dhe 4.1 pp per thirrje dhe SMS;
- Treguesi HHI ka pasur rritje me 206-452 pike per pjeset e tregut per perdorues, rritje me 276 pike per thirrje dalese dhe 106 pike per SMS

Pjeset e tregut deri ne vitin 2015 kryesisht kane pasur tendence per reduktim te pjeseve te tregut te operatoreve me te medhenj dhe rritje te pjeseve te tregut per operatore me te vegjel, duke cuar ne reduktim te perqendrimit te tregut. Ndersa ne vitin 2016, deri ne tremujorin e trete, vihet re tendenca e kundert ku Vodafone dhe TA kane pasur rritje te pjeseve te tregut dhe Altelecom dhe Plus kane pasur reduktim te tyre, duke cuar ne rritje te HHI.

III.8. Tendanca nderkombetare te tregjeve celulare

AKEP pasi ka dhene nje panorame te zhvillimeve ne tregun celular me pakice ne Shqiperi ne vitet e fundit duke bere disa krahasime me vendet e tjera per disa tregues, ne kete seksion paraqet disa tendenca te tregjeve celulare ne vendet e BE dhe rajonit, bazuar ne dokumenta te KE dhe BEREC.

Propozimi i KE per ndryshimin e kuadrit rregullator

KE ne vijim te zhvillimeve te ndodhur dhe te pritshme te sektorit te komunikimeve elektronike si dhe me qellim konsolidimin e metejshe me tregut te perbashket te BE (single market), me date 14.09.2016, publikoi propozimet per rishikimin e kuadrit aktual rregullator te komunikimeve elektronike. Nder elementet kryesorë te propozimeve te KE, janë:

- Përcaktimin e objektivave jo-detyruese për Shoqërinë Gigabit (Gigabit Society) për vitin 2025 (të gjitha familjet të kenë akses broadband me shpejtësi 100 Mbps, që mund të rritet në shpejtësi me Gigabps);
- Plan veprimi për mbulimin me rrjete celulare 5G;
- Ndërmarrja e masave për stimulimin e instalimit të rrjeteve me fibra optike;
- Përcaktimin e afatit minimal prej 25 vitesh për autorizimet e reja individuale për përdorimin e radiofrekuencave;
- Përfshirjen në fushën e SHU të aksesit bazik broadband me cmime të përballueshme;
- Vendosje të tavanëve për tarifën e terminimit në rrjetet fikse dhe celulare;
- Zgjerimi i rolit dhe reformimi i BEREC.

Propozimet e KE për rishikimin e kuadrit rregullator do të jenë objekt i këshillimit me palët e interesuara dhe parashikohet që të miratohen nga Parlamenti dhe Këshilli European fundi i vitit 2017. Ne lidhje me rrjetet celulare propozimet kryesore janë:

- Plan veprimi për mbulimin me rrjete celulare 5G:
 - o frekuencat ne brezin 700 MHz te jene te disponueshem per operatorët celulare ne vitin 2020
 - o te gjitha zonat urbane dhe rruget kryesore te kene mbulim %g deri ne 2025;
 - o ofrimi komercial i 5G te filloje ne 2018 dhe deri ne fund te 2020 te kete cdo vend anetar i BE te kete nje qytet kryesor me mbulim 5G;
- OTT qe perdorin numeracion te kene detyrime si operatorët e k.elektronike
- Mos-perjashtim i rrjeteve celulare ne ofrimin e SHU
- Vendosje tavanesh ne nivel BE per tarifën e terminimit te thirrjeve ne rrjetet celulare (1.23 eurocent/minute)

Efekti i OTT dhe shërbimet e integruara ne paketa (bundles)

Rritja e përdorimit dhe cilesise se shërbimit te aksesit broadband ne rrjetet celulare 3G/4G ka cuar ne rritjen e përdorimit te shërbimeve te aplikacioneve OTT (Over The Top). Aplikacione te tilla si WhatsUp, Viber, Skype etj, ofrojne shërbime qe kane efekte zevendesuese dhe konkurrojne direkt apo indirekt me shërbimet tradicionale te ofruara nga operatorët e rrjeteve celulare si thirrje telefonike dhe SMS. Megjithë vështiresine ne matjen e përdorimit te këtyre aplikacionave, efekti i zvendesimit te thirrjeve telefonike (rrjete celulare dhe fikse) me thirrje nga Skype, se fundmi dhe nga WhatsUp dhe Viber, si dhe i mesazheve SMS nga rrjetet celulare me mesazhe WhatsUp apo Viber, është i njohur dhe pranuar tashme ne shume vende, përfshire edhe nga BEREC, i cili ka publikuar nje sere dokumentash per OTT dhe marrëdhëniet midis ofruesve OTT dhe operatorëve te rrjeteve celulare.. Rritja e përdorimit te shërbimeve te aksesit broadband con ne rritjen e përdorimit te aplikacioneve OTT duke cuar edhe ne rritjen e presionit konkurrues te këtyre te fundit ndaj shërbimeve tradicionale te ofruar nga operatorët celulare. Gjithsesi duhet theksuar se rritja e përdorimit te aplikacioneve OTT con ne rritje te kërkeses per trafik data dhe askes broadband nga rrjete celulare.

BEREC ne dokumentin “*Report on OTT services*”, January 2016 (BoR (16) 35), ka bere nje kategorizim te shërbimeve OTT ne tre grupe:

- OTT-0: nje shërbim OTT qe permbush kushtet si shërbim i komunikimeve elektronike (ECS-Electronic Communication Service)
- OTT-1: nje shërbim OTT qe nuk është ECS por potencialisht konkurron me ECS
- OTT-2: shërbime te tjera OTT

Shërbimet OTT-0 jane shërbime qe mundesojne komunikim zanor jo vetem me përdorues qe te njetin aplikacion por edhe përdoruesit e shërbimeve te komunikimeve elektronike publike si Skype Out/Viber Out etj. Ndersa shërbimet e aplikacioneve te tilla si ËhatsApp, Viber etj qe mundesojne komunikim vetem me përdorues te tjere te te njetit aplikacion nuk jane shërbime ECS, megjithate ato krijojne presion konkurrues ne shërbimet tradicionale si thirrje, SMS etj.

Megjithese shërbimet OTT-0 dhe OTT-1 kane efekt direkt dhe potencial ne konkurrence me operatorët e rrjeteve celulare, keta te fundit përfshihen ne ofrimin e shërbimeve OTT edhe nepermjet marrvëshjeve me ofruesit e shërbimeve OTT-2 te permbajtjes si transmetim permbajtje TV, video/audio streaming dhe rrjete sociale. Dokumenti i BEREC “*Report on new bundles trends*” (BoR (16) 173), tregon se operatorët celulare gjithmone e me shume per përdorin shërbimet e reja te OTT si pjese te shërbimeve te reja qe ata ofrojne. Kjo tendence është vene re keto vite edhe ne Shqiperi si psh. nepermjet ofrimit nga operatorët te akses ne internet falas per shërbime te rrjeteve sociale, ofrim kapaciteti ne Cloud, Mobile Tv etj.

Matja e përdorimit te këtyre aplikacioneve dhe efektit ne konkurrence është e vështire, megjithate ajo qe tashme pranohet si nga industria dhe autoritete rregullatore është fakti se zhvillimet e aksesit broadband ne rrjete celulare, telefonave smart, OTT kane cuar ne rritje te zevendesueshmerise se shërbimeve zanore dhe SMS nga rrjete celulare me shërbime nga keto aplikacione si dhe kërkesë me te larte per kapacitete transmetimi te dhenash ne rrjetet celulare dhe rrjedhimisht ne invetsime me te medha nga operatorët e rrjeteve celulare ne 4G dhe me vone dhe ne 5G. Efektet zevendesuese kane filluar te ndihen keto vite te fundit edhe ne Shqiperi per shkak te rritjes se ndjeshme te përdorimit dhe cilesise se aksesit broadband te mundesuar nga rrjetet 3G dhe sidomos 4G dhe nga rritja e përdorimit te aparateve celulare smart.

Per sa me siper, AKEP vlereson se ky faktor con ne rritje te konkurrences potenciale ne tregun celular me pakice si dhe ne nevojte per investime me te medha ne rrjete broadband celular per te perballuar kerkesen ne rritje per keto sherbime.

Struktura e tregut ne vende te BE dhe rajonit SEE

Tregu celular eshte treg oligopol dhe ne vende te ndryshme ka pasur kohe te ndryshme te hyrjes se operatoreve ne treg. Zakonisht operatoret qe kane hyre me shpejt ne treg kane pjese tregu me te madhe, megjithate vihet re se niveli i pjeses se tregut te operatorit me te madh apo me te vegjel varet nga shume faktore, nder te cilet koha e hyrjes ne treg eshte shume e rendesishme. Tabela e meposhtme paraqet pjeset e tregut ne pajtimtare te operatoreve celulare ne vendet e BE, per operatorin me te madh (leader), operatorin e dyte me te madh dhe te gjithe operatoret e tjere se bashku.

TABELA III.16: PJESET E TREGUT NE PAJTIMTARE NE VENDET E BE (2015/2016)

	Operatori me i madh	Operatori i dyte	Operatoret e tjere
AT	40.42%	28.98%	30.60%
BG	39.64%	32.25%	28.11%
CH	60.88%	22.18%	16.94%
CY	62.59%	31.99%	5.42%
CZ	39.15%	31.41%	29.44%
DK	36.77%	23.65%	39.58%
EE	39.55%	33.79%	26.66%
ES	31.05%	25.04%	43.91%
FI	39.00%	35.00%	26.00%
IE	38.30%	32.00%	29.70%
IS	35.00%	33.00%	32.00%
IT	32.20%	26.50%	41.30%
LT	42.91%	30.73%	26.36%
LU	52.13%	32.80%	15.07%
LV	35.85%	35.53%	28.62%
ME	38.75%	32.73%	28.52%
FYROM	46.86%	27.11%	26.03%
MT	44.74%	37.94%	17.32%
NL	31.72%	24.82%	43.46%
NO	50.90%	37.99%	11.11%
PT	46.48%	30.35%	23.17%
SE	37.14%	27.47%	35.39%
SK	38.07%	31.33%	30.60%
TR	46.76%	30.06%	23.18%

Burimi: BEREC²⁹

²⁹ http://berec.europa.eu/eng/document_register/subject_matter/berec/reports/6086-termination-rates-at-european-level-january-2016

Sic mund te vihet re nga tabela, në vitin 2015/2016 nga 25 vendet e BEREC qe publikojne pjeset e tregut, në 10 vende operatori lider celular kishte pjesë tregu per pajtimtare ne nivel 40% ose me te larte. Madje edhe ne kater vende te tjera operatori kryesor ka 39% pjese tregu. Ecuria kohore tregon se pjesa e tregut e operatorit kryesor celular ne vendet e BE mesatarisht ka qene ne reduktim, per te arritur ne 36% ne 2012.

Nderkohe nga te dhenat e KE ne Digital Agenda rezulton se tendenca e pjeses se tregut te operatorit lider celular (Mesatarja) ka tendence renese nga 37.9% ne vitin 2009 ne 34.3% ne vitin 2015. Megjithate vihet re se renia eshte vogel (3.6 pike perqindje) si dhe ne vitin 2015 nga 24 vende te BE ne 14 prej tyre pjesa e tregut e operatorit lider celulare varion nga 40% ne 62%.

Ne vendet e BE numri i operatoreve te rrjeteve celulare (MNO) te gjenerates se dyte (2G) zakonisht eshte 3 dhe ne disa vende jane 4 operatore 2G. Hyrjet e reja te operatoreve 2G ne vendet e BE kane qene shume te hershme, nderkohe qe dhenia e autorizimeve/licensave per 3G dhe LTE se fundmi, ka cuar ne rritje te numrit te operatoreve te rrjeteve ne vendet e BE duke cuar ne zakonisht 4 operatore dhe ne disa raste dhe 5-6. Ne 13 vende te BE ka dhe operatore rrjetesh virtuale (MVNO), pjeset e tregut te te cileve kane variacion shume te madh nga 0.8% ne 15%.

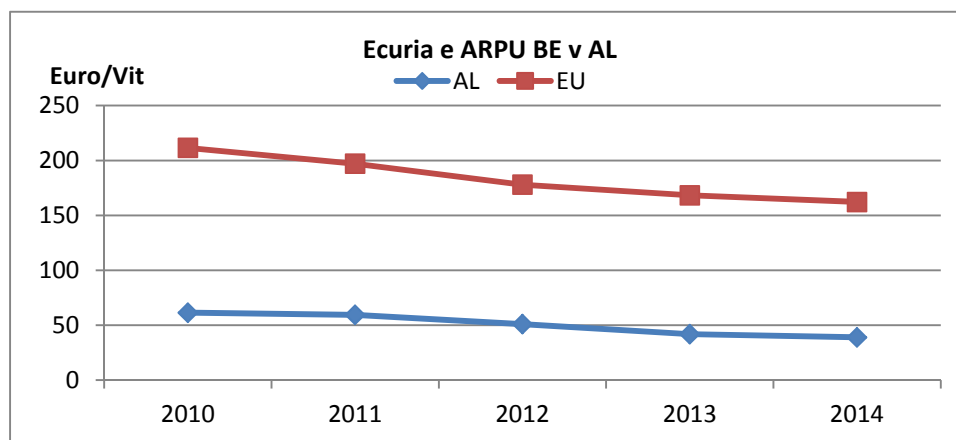
Nje tendence e viteve te fundit qe ka lidhje me strukturen e tregjeve celulare ne vendet e BE-se eshte konsolidimi i ketyre tregjeve nepermjet bashkimit apo blerjeve me perthithje (Mergers and acquisitions) te operatoreve te rrjeteve celulare te cilet kane cuar ne reduktim te numrit te operatoreve te rrjeteve celulare ne disa vende nga 4 ne 3. Rastet me te rendesishme ne bashkim te operatoreve kane qene ne Gjermani, Austri dhe Irlande. Ne vendet e rajonit permendim FYROM, ku operatori nr.2 dhe 3 u bashkuan duke kaluar nga nje structure tregu me 3 operatore rrjetesh ne 2 operatore rrjetesh celulare. Gjithashtu propozime per bashkime te MNO-ve ka pasur dhe ne vend te tjera si UK, Danimarkë per kalim nga 4 ne 3 operatore, propozime qe jane ende duke u shqyrtuar nga institucionet perkatese. Ne rastet e miratimit te bashkimeve te MNO-ve, ato jane shoqeruar me masa rregulluese nga autoritetet perkatetese, kryesisht per dhenie aksesit per MVNO dhe hyresve te rinj te mundshem si operator rrjeti celular.

Tendanca e ARPU ne vende te BE dhe Shqiperi

Figura e meposhtme paraqet ecurine e ARPU retail ne vendet e BE dhe ne Shqiperi. Nga figura mund te vihet re se tendencat jane te ngjashme, megjithate:

- Ne nivel absolut ARPU ne Shqiperi eshte shume me ulet se mesatarja ne vendet e BE
- Ne periudhen 2010-2014, ARPU ne vendet e EB eshte reduktuar 23%, ndersa ne Shqiperi norma e reduktimit ne keto 5 vjet eshte 37%

FIGURA III.21: TENDENCA E ARPU NE BE DHE SHQIPERI 2010-2015



III.9. Perfundim per tregun me pakice te sherbimeve celulare

Numri i përdoruesve celularë aktivë në fund të vitit 2015 arriti në 3.4 milion, krahasuar me 3.36 milionë në fund të vitit 2014, një rritje vjetore kjo e moderuar prej 1.2%. Kjo normë ndryshon sipas operatorëve dhe ka vlera pozitive dhe negative, për Telekom Albania dhe Plus është rënëse me 2.8% dhe 15.8 % dhe për Vodafone dhe Albtelecom është rritëse me 4 % dhe 12.2%.

Struktura e përdoruesve celularë sipas mënyrës së pagimit për shërbimet, me parapagim dhe me paspagim) është e fokusuar në përdoruesit me parapagim. Pas një reduktimi të këtij proporcioni në vitet 2011-2012, në dy vitet e fundit ky raport është rritur perseri duke arritur në 93% në vitin 2015, dhe në 95% në T-III 2016. Ndryshimi i strukturës së përdoruesve celularë vlerohet të ketë ardhur nga politikat tarifore të operatorëve celularë. Prezenca e ofertave tarifore shumë atraktive për përdoruesit me parapagim si dhe eliminimi i grupeve të mbyllura për përdoruesit me kontratë kanë ndikuar në reduktimin e peshës së përdoruesve me paspagim.

Të dhënat periodike sipas tremujorëve tregojnë se në Tremujorin III 2015 pati një rritje të ndjeshme të përdoruesve të aksesit broadband në rrjete celulare që perkon me fillimin ofrimit të shërbimeve me rrjete 4G. Megjithatë edhe Tremujori III 2016 paraqet një rritje të ndjeshme krahasuar me periudhat e mëparshme, duke evidentuar efektin sezonal të këtij tremujori që perkon me sezonin turistik dhe kthimin e perkohshëm të emigrantëve në Shqipëri.

ARPM dhe ARPU kanë vazhduar tendencë rënëse dhe për vitin 2015 vlerat e tyre janë reduktuar me 10% dhe 6% respektivisht. Në vitin 2015 një përdorues celular ka paguar mesatarisht 2.83 lek/minutë (me TVSH) për thirrjet telefonike dhe ka shpenzuar mesatarisht 513 lek/muaj (me TVSH) për shërbime celulare.

Niveli i këtyre treguesve në Shqipëri është shumë më i ulët se niveli mesatar në vendet e BE dhe ndër më të ulët në rajon. ARPM për Shqipërinë ishte në nivelin rreth 1.9 eurocent në 2014 dhe rreth 1.7 eurocent në 2015. ARPU në vitin 2015 në Shqipëri ishte 36.7 euro/vit, që është 23% më e ulët se Letonia me nivelin më të ulët në BE me 47 euro. Niveli mesatar i ARPU në BE në 2013 ishte 162.6 euro apo rreth 4.4 herë më e lartë se ARPU e Shqipërisë në 2015.

Zbatimi i detyrimeve të mos-diskriminimit në tarifën e thirrjeve on-net/off-net të përcaktuara me Vendimet e Analizës së tregut 2014 sollën ndryshime të rëndësishme në planet tarifore të operatorëve celularë:

- përfshirjen e sasive të barabarta të minutave brenda rrjetit dhe drejt rrjeteve celulare apo të thirrjeve brenda dhe jashtë rrjetit (pa dallim destinacioni) në pagesat fikse të planeve tarifore me kontratë dhe me parapagim,
- reduktim të ndjeshëm të numrit të ofertave të përkohshme promovionale dhe rritje të numrit të paketave standarde me përfitime më të mëdha për përdoruesit celularë.

Këto ndryshime nga të katër operatorët celularë kanë çuar në rritje të përfitimeve të përdoruesve fundorë, pasi sasia e minutave të përfshira në pagesat fikse është e mjaftueshme dhe duke filluar nga pagesa shumë të ulëta fikse. Ofertat/paketat tarifore mund të mos kenë më thirrje 'pa limit' brenda rrjetit/grupit, por ato kanë sasi të konsiderueshme thirrjesh (qindra deri në mijëra minuta brenda dhe jashtë rrjetit) sa që praktikisht në shumë raste mund të konsiderohen pa limit. Pra përdoruesit celularë me të njëjtën kosto (pagesë) kanë përfituar sasi të konsiderueshme thirrjesh jashtë rrjetit celular (drejt rrjeteve të tjera celulare). Efektet e këtyre ndryshimeve janë vënë re në sasinë e thirrjeve dhe strukturën e thirrjeve të përdoruesve të katër operatorëve celularë.

Tarifat e aksesit në internet si për paketat e integruara dhe për paketa vetëm me akses në Internet rezultojnë të jenë në nivele të ulëta, duke çuar në rritje të ndjeshme të përdorimit të këtij shërbimi në rrjetet 3G/4G në vitet e fundit. Këto tarifa janë të ulëta krahasuar edhe me ato të vendeve të tjera, siç evidentohet dhe nga krahasimet e ITU. Zhvillime pozitive janë vënë re dhe në tarifën e shërbimeve të roamingut ndërkombëtar, ku operatorët celularë nepermjet paketave/opsioneve të vecanta për këto shërbime mundësojnë përdorimin e tyre me tarifa mesatare me të ulëta dhe për përdoruesit fundorë dhe kontroll me të lartë të shpenzimeve nga këta të fundit, për të shmangur faturat teper të larta.

Ndryshimet e planeve/paketave tarifore kanë çuar dhe në rritje të transparencës dhe krahasueshmërisë së tarifave midis operatorëve të cilat çojnë në rritje të konkurrencës midis operatorëve dhe përfitimeve të përdoruesve fundorë. Ofrimi i paketave të ngjashme dhe të krahasueshme nga të katër operatorët si në cmime, sasi minutash, Interneti, shërbime të integruara (minuta, SMS dhe internet), afate kohore të konsumit etj, tregojnë për sjellje të ngjashme të operatorëve në tregun me pakice dhe perceptim nga përdoruesit për produkte/shërbime të ngjashme jo të diferencuara midis operatorëve celularë.

Nga të dhënat e ecurisë së strukturës së thirrjeve të përdoruesve celularë sipas destinacionit të thirrjeve në periudhën Janar 2014-Shtator 2016 vihen re ndryshime të mëdha në strukturën e thirrjeve dhe tendencat e rritjes së peshës së thirrjeve off-net (drejt rrjeteve të tjera celulare kombëtare) dhe reduktimit të peshës së thirrjeve brenda rrjetit (on-net). Peshë e thirrjeve off-net është rritur nga 5% në Janar 2014 në 39% në Shtator 2016. Në të njëjtën periudhë peshë e thirrjeve on-net është reduktuar nga 90% në Janar 2014 në 58% në Shtator 2016. Ndryshimet më të ndjeshme të strukturës së thirrjeve janë vënë re në Korrik 2015 e në vijim, që përkon me afatin e fillimit të aplikimit të detyrimit të mos-diskriminimit në rrjetet e katër operatorëve celularë.

Të katër operatorët celularë kanë pasur ndryshime të ndjeshme në strukturën e thirrjeve dalëse të përdoruesve të tyre. Raporti i thirrjeve on-net/off-net të operatorit më të madh celular, Vodafone

Albania, ka ndryshuar nga 97%v3% në Janar 2014 në 70% v 30% në Shtator 2016. Për Telekom Albania ky raport ka pësuar ndryshime edhe më të mëdha: nga 96%v 4% në Janar 2014 në 59% v 41% në Shtator 2016.

Të ardhurat e operatorëve celularë në 2015 patën një rritje të moderuar prej 1%, nga 32.7 miliard lek në 2014 në 33.1miliard lek në 2015. Rritjen më të madhe e pati Plus me rreth 20%, dhe një rritje të moderuar prej 1% e pati Telekom Albania. Albtelcom ka qëndruar në nivelin e një viti më parë, ndersa Vodafone pati një rënie me 1%. Pjesët e tregut në të ardhura kanë pësuar ndryshime të vogla, Vodafone ka pësuar një rënie prej 1 pikë përqindje dhe Plus ka rritje me po 1 pikë përqindje.

Megjithë ndryshimet e ndjeshme në tarifatat dhe trafikun off-net dhe on-net, si dhe reduktimet e ndjeshme të tarifave të terminimit, të imponuara nga masat rregulluese të AKEP, pjesët e tregut të operatorëve nuk kanë pësuar ndryshime të ndjeshme në këto dy vite. Plus vihet re se ka humbur pjesë tregu në disa tregues si numër përdoruesish dhe Vodafone vazhdon të ketë pjesën më të madhe të tregut për shumicën e treguesve. Pjesët e tregut të Vodafone janë rreth nivelit 50% për shumë tregues, përveç segmentit të përdoruesve me kontratë, që ka një përqendrim më të ulët se të gjithë treguesit e tjerë.

Axhenda digitale e KE dhe propozimet e fundit vënë në dukje nevojën për investime shtesë në rrjetet fikse me fibra optike si dhe në rrjetet celulare duke mundësuar akses në brezin 700 MHz për këto rrjetet, për të mundësuar zhvillimin e rrjeteve celulare 5G, të cilat do të rrisin mbulimin dhe shpejtësinë e aksesit në rrjetet broadband.

Rritja e përdorimit dhe cilësive të shërbimit të aksesit broadband në rrjetet celulare 3G/4G ka çuar në rritjen e përdorimit të shërbimeve të aplikacioneve OTT (Over The Top). Zhvillimet e aksesit broadband në rrjetet celulare, telefonave smart, OTT kanë çuar në rritje të zëvendësueshmërisë së shërbimeve zanore dhe SMS nga rrjetet celulare me shërbime nga këto aplikacione si dhe kërkesë më të lartë për kapacitete transmetimi të dhenash në rrjetet celulare dhe rrjedhimisht në investime më të mëdha nga operatorët e rrjeteve celulare në 4G dhe më vonë dhe në 5G. Efektet zëvendësuese kanë filluar të ndihen këto vite të fundit edhe në Shqipëri për shkak të rritjes së ndjeshme të përdorimit dhe cilësive të aksesit broadband të mundësuar nga rrjetet 3G dhe sidomos 4G dhe nga rritja e përdorimit të aparateve celulare smart. AKEP vlerëson se ky faktor çon në rritje të konkurrencës potenciale në tregun celulare me pakicë si dhe njëkohësisht në nevojë për investime më të mëdha në rrjetet broadband celular për të përballuar kërkesën në rritje për këto shërbime, përfshirë mundësimin e aksesit në brezat 800 MHz për 4G dhe më vonë dhe 700 MHz për 5G.

Ecuria e tregut me pakicë në këto dy vite tregon për rritje të konkurrencës dhe përfitimeve të përdoruesve nga shërbimet celulare. AKEP pret që këto përfitime të vijojnë të rriten edhe në vitet në vijim dhe të rritet përdorimi i shërbimeve të reja të aksesit broadband nëpërmjet 4G. Këto vlerësime të AKEP për tregun celulare me pakicë janë mbi bazën e zbatimit të detyrimeve për FNT në tregun e terminimit të thirrjeve. Në mungesë të këtyre detyrimeve ecuria dhe vlerësimi për tregun me pakicë të shërbimeve celulare do të ishte i ndryshëm. Përfundimet e AKEP për tregun me pakicë janë rivlerësuar në kapitullin V, pas propozimeve për FNT dhe masat rregulluese për terminimin e thirrjeve në kapitullin IV.

IV. TERMINIMI I THIRRJEVE NË RRJETET CELULARE

Ne raundin e fundit të analizës së tregut celular për terminimin e thirrjeve të kryer në vitin 2014. AKEP me Vendimet nr.2522-2526, datë 06.11.2014, ka shpallur me FNT katër operatorët celularë: Telekom Albania, Vodafone Albania, Albtelecom dhe Plus Communication. Përveç analizës së tregut dhe vendimeve në 2014, terminimi i thirrjeve në rrjetet celularë është analizuar nga AKEP edhe në raundin e analizave të mbajtura në vitin 2006, 2007, 2010 dhe 2012 dhe si i tillë edhe në këto analize dokumenti mbart me vetë aspekte teorike dhe arsyetime të trajtuara edhe më parë në dokumentet e analizave të sipërcituara. Në të gjitha analizat e deritanishme, terminimi i thirrjeve në rrjetet celularë është perkufizuar si një treg perkates për secilin rrjet celular dhe të gjithë operatorët celularë aktivë në treg janë percaktuar me FNT në ofrimin e terminimit në rrjetet e tyre celularë.

Komisioni Europian (KE) në vijim të direktivave të vitit 2002, nxjerr në mënyrë periodike rekomandime me listën e tregjeve perkates të dyshuar/justifikuar për nderhyrje dhe rregullim ex-ante nga ana e autoriteteve rregullatore të komunikimeve elektronike në vendeve anetare të BE. Tregu perkates i terminimit të thirrjeve në rrjet individual celular, është përfshirë në listën e tregjeve perkatese të justifikuar/dyshuar për nderhyrje ex-ante të të gjitha Rekomandimeve të KE, 2003, 2007 dhe së fundmi edhe në rekomandimin e vitit 2014. Tregjet që janë pjesë e listës së rekomandimeve të KE, identifikohen si tregje të justifikuar/dyshuar për nderhyrje ex-ante në bazë të aplikimit të testit të tre kriterëve. Ky treg perkates është njekoheisht pjesë e listës së tregjeve perkates të Rregullores së Analizës së Tregut të AKEP, numri 7, dhe i njëjti me perkufizimin e tregut perkates në Rekomandimet e KE, përfshirë atë të vitit 2014 (tregu numer 2). Siç është theksuar në kapitullin e parë të këtij dokumenti, bazuar në percaktimet e Rregullores së Analizës së Tregut, meqenëse tregu perkates i terminimit të thirrjeve është pjesë e listës së Rregullores dhe njekoheisht edhe rekomandimit në fuqi të KE për tregjet perkates (Rekomandimi i vitit 2014), AKEP nuk ka anevojë të kryejë testin e tre kriterëve për këto treg.

Në seksionet në vijim, AKEP ka analizuar faktorët dhe ndryshimet e ndodhura apo që priten të ndodhin dhe që mund të kenë ndikim në perfundimet për perkufizimin e tregut perkates dhe FNT në treg për terminimin e thirrjeve në rrjetet celularë.

IV.1. Perkufizimi i tregut të terminimit të thirrjeve në rrjetet celularë

Sherbimi i terminimit të thirrjeve zanore në një rrjet celular është një shërbim interkoneksioni i percaktuar edhe në oferten referencë të operatorëve celularë, si dhe në Marrëveshjet e Interkoneksionit (MI) të lidhura me operatorët celularë, i cili është perkufizuar si më poshtë:

“Sherbimi i Terminimit në rrjetin e operatorit celular X”

Sherbimi nëpërmjet të cilit operatori celular X, në emër të Operatorit Perfitues përcjell Thirrjet nga Pika e Interkoneksionit për në një Pike fundore të Rrjetit të tij në Republikën e Shqipërisë, të identifikuar nëpërmjet numrave të abonenteve/pajtimtareve të operatorit celular X.

“Abonent/pajtimtar i rrjetit operatorit celular X”: Abonentet/pajtimtaret që:

- Kane numer celular qe i perket serive numerike 06X³⁰ xx xxxxx të alokuar nga AKEP operatorit celular X, numer i cili nuk eshte portuar ne rrjetin e nje operatori tjetere, ose
- Kane numer qe nuk i perket serive numerike 06YX xx xxxxx te alokuar nga AKEP operatorit celular X, por qe eshte portuar ne rrjetin e operatorit celular X.

Terminimi i thirrjeve ne rrjetet celulare eshte nje sherbim me shumice, i cili perben nje input te domosdoshem per operatoret e rrjeteve te tjere (fikse dhe celulare) qe t'u ofrojne thirrje perdoruesve te rrjetit te vet drejt perdoruesve te nje rrjeti celular.

Terminimi i thirrjeve ne rrjetet e operatoreve celulare ne Shqiperi eshte kryer dhe kryhet nepermjet interkoneksionit direkt midis operatoreve (Albtelecom-celulare, celular-celular, Nderkombetare-celulare apo celular-operatore alternative), ose nepermjet interkoneksionit indirekt, duke bere tranzitim nepermjet rrjeteve te tjera te cilat mundesojne sherbimin e tranzitimit drejt rrjeteve celulare.

Ne te gjitha raundet e analizave te tregut celular per terminimin e thirrjeve, AKEP ka percaktuar tregje perkatese te vecanta per terminimin e thirrjeve ne secilin rrjet celular te operatoreve aktive ne treg: Telekom Albania, Vodafone Albania, Albtelecom (viti 2010 e ne vijim), dhe Plus Communication (viti 2012 e ne vijim).

Ne analizen e tregut 2012 dhe ne vitin 2014, AKEP ka perfshire ne tregun e terminimit te thirrjeve ne rrjetet celulare vetem thirrjet e origjinuara ne Republiken e Shqiperise, pra terminimi i thirrjeve hyrese nderkombetare nuk perfshihet si pjese e ketij tregu perkates. AKEP vlereson se ne lidhje me kete ceshtje nuk eshte e nevojshme te kryhen ndryshime, pasi kjo zgjidhje eshte analizuar nga AKEP dhe pranuar tashme nga tregu dhe njekohesisht edhe ne vendet e BE tendenca dy viteve te fundit tregon se shume vende anetare te BE kane filluar te trajtojne ne menyre te ndryshme terminimin e thirrjeve hyrese nderkombetare te origjinuara nga vendet anetare te BE dhe EEA (European Economic Area) dhe thirrjet hyrese nderkombetare te origjinuara nag vendet e tjera.

Nder ndryshimet e ndodhura ne tregun e telefonise se levizshme, ne periudhen 2 vjecare pas analizes 2014, dhe qe mund te ndodhin ne periudhe 2-3 vjecare pas kesaj analize tregu dhe qe mund te konsiderohen me ndikim ne perkufizimin e tregut te terminimit te thirrjeve ne rrjetet celulare:

- Proceset e re-farming te brezave te frekuencave 900 dhe 1800 MHz, dhe heqja e kufizimeve teknologjike te perdorimit te ketyre brezave;
- Procese alokimi te frekuencave ne brezat e frekuencave 900, 1800 dhe 2600 MHz gjate viteve 2015 dhe 2016 dhe procese te tjera qe mund te kryhen ne te ardhmen;
- Fillimi i ofrimit të shërbimeve ne rrjetet LTE-4G ne vitin 2015 dhe mundesia ne te ardhmen e ndertimit e rrjeteve 5G.

Te gjitha keto ndryshime jane te lidhura me brezat e frekuencave dhe standardet te rrjeteve celulare 3G-UMTS, 4G-LTE apo edhe 5G ne te ardhmen, por duke iu referuar dhe rekomandimeve te KE, tregu me shumice i terminimit te thirrjeve zanore ne nje rrjet celular perfshin te gjitha llojet e topologjive te rrjeteve celulare: 2G/GSM, 3G-UMTS edhe 4G-LTE, dhe nuk ndikojne ne perkufizimine tregu perkates.

³⁰ X=6, 7, 8 ose 9.

AKEP gjykon se gjate kesaj periudhe 2014-2016 dhe ne 2-3 vitet e ardhshme (deri ne nje analize tjeter) nuk kane ndodhur ndryshime apo do te ndodhin ndryshime te tilla qe te ndikojne ne konkluzionet e arritura ne analizen e 2014 ne lidhje me perkufizimin e tregut te terminimit te thirrjeve ne rrjetet celulare, perfshire parimin *Pala Thirrese Pagan (CPP-Calling Party Pays)*. Per keto arsye AKEP nuk e konsideron te nevojshme te beje nje analize te testit te tre kriterëve apo te produkeve/sherbimeve te perfshira ne kete treg, duke permbledhur sa me poshte:

- Sherbimi i terminimit te thirrjeve zanore ne rrjet celular eshte nje treg i vecante per secilin operator rrjeti celular aktiv ne treg.
- Tregu me shumice i terminimit te thirrjeve zanore ne nje rrjet celular perfshin te gjitha llojet e topologjive/teknologjive/standardeve te rrjeteve celulare: GSM, UMTS dhe LTE, pra perfshire cdo lloj topologjie/teknologjie apo rrjeti celular te mundshem.
- Terminimi i SMS-ve nuk eshte pjese e tregut perkates te terminimit te thirrjeve ne rrjet celular.
- Tregun i terminimit te thirrjeve ne rrjetet celulare perfshin vetem thirrjet e origjinuara ne Republiken e Shqiperise;
- Dimensioni gjeografik i sherbimit te terminimit ne secilin nga rrjetet celulare eshte kombetar, d.m.th territori i Republikes se Shqiperise.

Si perfundim, tregjet perkates te terminimit te thirrjeve ne rrjet individual celulare jane:

- **Tregu i terminimit te thirrjeve zanore ne rrjetin celular Telekom Albania, sherbim i ofruar nga sipermarresi Telekom Albania sh.a.**
- **Tregu i terminimit te thirrjeve zanore ne rrjetin celular Vodafone Albania, sherbim i ofruar nga sipermarresi Vodafone Albania sh.a.**
- **Tregu i terminimit te thirrjeve zanore ne rrjetin celular Albtelecom, sherbim i ofruar nga sipermarresi Albtelecom sh.a.**
- **Tregu i terminimit te thirrjeve ne rrjetin celular Plus Communication, sherbim i ofruar nga sipermarresi Plus Communication sh.a.**

IV.2. Analiza per Fuqi te Ndjeshme ne Treg

Sipas perkufizimit te tregjeve perkates te terminimit te thirrjeve zanore ne rrjetet individuale celulare, terminimi i thirrjeve eshte monopol natyror dhe çdo operator celular eshte monopolist ne ofrimin e sherbimit te terminimit te thirrjeve zanore ne rrjetin e vet. AKEP ne dokumentet e meparshme te analizave te zhvilluara per kete treg, duke i'u referuar edhe dokumentave shpjegues te KE per Rekomandimin e tregjeve perkates SWD(2014) 298, Commission Staff Working Document Explanatory Note³¹), ka analizuar si faktore te rendesishem per FNT ne tregjet e terminimit:

³¹A market definition for call termination on each network could imply that currently each network operator is a single supplier on its respective termination market, which suggests that each operator has a 100% market share. While a 100% market share provides a very strong presumption of SMP, in accordance with competition law principles, a finding that there is no SMP may occur if there is sufficient countervailing buyer power, which would render any non-transitory price increase unprofitable.

- pjeset e tregut;
- konkurrenca e mundshme;
- fuqia kundervepruese e blesesve te sherbimit;
- tarifimi i sherbimit te terminimit.

Tre faktoret e pare nuk kane pasur ndryshime dhe nuk pritet te kene ndryshime deri ne nje analize tjetere te ketij tregu, pasi:

- secili operator celular ka 100% pjese tregu ne ofrimin e sherbimit te terminimit ne rrjetin e vet, qe vjen nga perkufizimi i tregut perkatese te terminimit, dhe kjo nuk pritet te ndryshoje ne te pakten 2-3 vitet e ardhshme, pavaresisht ndryshimeve te ndodhur dhe te pritshme teknologjike;
- Asnje operator celular, nuk kerconohet nga operatore te tjere te mundshem qe te hyjne ne tregun individual te secilit prej tyre dhe te ofrojne sherbimin e terminimit te thirrjeve ne rrjetin e nje operatori tjetere celulare, pasi ky sherbim mund te ofrohet vetem nga operatori i rrjetit perkates;
- Asnje nga kater operoret celulare nuk ndeshet dhe nuk pritet te ndeshet me fuqi kundervepruese nga operatore te tjere qe te kufizojne fuqine e ndjeshme te secilit prej tyre ne percaktimin e tarifave se terminimit te rrjeteve respektive celulare, ne mungese te rregullimit te tarifave te terminimit nga AKEP (me vendime te vecanta sipas statusit se FNT apo nepermjet procedurave te zgjidhjeve te mosmarreshjeve).

Ecuria e tarifave te terminimit ne rrjetet celulare

Niveli i tarifave te terminimit ne rrjetet celulare ka qene objekt rregullimi nga AKEP (me pare ERT) qe nga viti 2006. Rregullimi i ketyre tarifave nga AKEP deri ne vitin 2010 eshte kryer duke perdorur nivelin mesatar te tarifave te terminimit ne vendet e BE, dhe duke filluar nga viti 2010, ky rregullim eshte kryer bazuar ne reduktimin e pershkallezuar per orientimin ne kosto drejt vleres se nxjerrje nga modeli BU-LRAIC³² i ndertuar ne vitin 2010 nga AKEP me konsulence nderkombetare.

AKEP me Vendimin nr.1505, date 10.02.2011, miratoi dokumentin per orientimin e tarifave te terminimit ne koston BULRAIC, duke percaktuar nje grafik per reduktimin e pershkallezuar (glide path) te tarifave te terminimit te thirrjeve ne rrjetet e kater operatorëve celulare (tarifat per Plus ishin rekomanduese, pasi Plus nuk kishte status me FNT ne kohen e vendim-marrjes). Vendimet 1506-1508, percaktuan tarifat e terminimit te thirrjeve ne menyre individuale per Telekom Albania, Vodafone Albania dhe Albtelecom.

Ne dokumentin e Analizes se tregut celular, miratuar me 4.07.2012, dhe me vendimet perkatese te FNT, AKEP ka miratuar nivelin e tarifave te terminimit te kater operatorëve celulare deri ne vitin 2015 apo deri ne nje vendim-marrje tjetere. Tarifat e percaktuara me vendimet 2118-2122, date 4.07.2012 ishin te njehja me Vendimet 1505-1508, duke konfirmuar reduktimin e pershkallezuar te vendosur ne Shkurt 2011, me disa ndryshime per operatorin Plus Communication.

³² Bottom-Up Long Run Average Incremental Cost (Model Poshte-Lart i Kosos Mesatare Inkrementale Afatgjate)

Sipas vendimeve të mësipërme tarifat e terminimit të Telekom Albania, Vodafone dhe Albtelecom janë reduktuar dhe më 1.09.2013 kanë arritur nivelin e koston 4.57 lek/minutë, ndërsa për Plus me vendimet e dates 4.07.2012 u vendos qe tarifa e terminimit te arrijë nivelin 4.57 lek/minutë më 1.09.2015.

AKEP me vendimet nr.2431-2435, date 13.03.2014, vendosi qe tarifat e terminimit te kater operatoreve te reduktoheshin gradualisht duke filluar nga 1.04.2014 per te arritur ne nivelin 1.48 lek/minute ne 1.01.2016, e cila eshte sa vlera mesatare e tarifave te terminimit ne vendet Evropiane qe kane aplikuar LRIC te paster ne vitin 2013.

Bazuar në gjetjet e analizes se tregut 2014, AKEP me Vendimet nr.2522-2526, datë 06.11.2014, percaktoi qe tarifa 1.48 lek/minute te fillonte te aplikohet qe prej dates 1.12.2014 per Vodafone, Telekom Albania dhe Albtelecom, ndersa tarifa e terminimit ne rrjetin Plus te qendronte ne vleren 6.52 lek/minute deri ne nje vendim tjetet te AKEP.

Bazuar ne procesin e shqyrtimit te ankimeve administrative te kater operatoreve celulare per vendimet e dates 6.11.2014, AKEP me Vendimin nr.2542, datë 13.03.2015, ndryshoi tarifen e terminimit ne rrjetin Plus (te percaktuar me vendimet e dates 6.11.2014), duke percaktuar nje glidepath (reduktim te pershkallezuar) ne menyre qe tarifa e terminimit ne rrjetin Plus te arriente nivelin 1.48 lek/minute me date 1.01.2016. Reduktimi u percaktua te kryhet me dy faza te ndermjetme qe fillonin me 1.04.2015 dhe 1.07.2015.

AKEP në vijim të Vendimeve për monitorim të situates ne treg, bazuar në vlerësimin e rrethanave konkrete në treg, me VKD nr.2664, datë 14.01.2016, njoftoi operatoret për një pezullim 90 ditor në lidhje me fillimin e aplikimit të simetrisë me datë 1.01.2016.

AKEP me Vendim nr.2676, datë 14.04.2016, miratoi mbylljen e procesit te filluar me VKD 2664 dhe miratimin e rezultateve, duke vendosur datën 1 Prill 2016 si datë për vendosjen e simetrisë së MTR-ve për të gjithë operatorët.

Proceset gjyqesore

Sipermarresi Plus Communication sh.a ankimoi ne rruge gjyqesore Vendimin nr.2542, date 13.03.2015 duke kerkuar shfuqizimin e ndryshimeve te kryera nepermjet ketij vendimeve per tarifen e terminimit te thirrjeve ne rrjetin Plus dhe afatin e fillimit te aplikimit te detyrimit te mos-diskriminimit ne tarifat e thirrjeve on-net dhe off-net.

Gjykata Administrative e Shkallës së Parë Tiranë me Vendimin nr.1567 datë 1.04.2016 ka pranuar kërkesë padine e Plus Communication. Gjykata Administrative e Apelit Tiranë me Vendimin Nr.2459 datë 9.09.2016, ka lene ne fuqi vendimin të Gjykses Administrative të Shkallës së Parë, Tirane.

AKEP ka depozituar në Gjykatën e Lartë recurs në lidhje me Vendimin Nr.2459 datë 9.09.2016 të Gjykses Administrative e Apelit Tiranë dhe është në pritje të sqarimeve nga Gjykata e Lartë.

Vodafone, Telekom Albania dhe Albtelecom ankimuan Vendimin 2664/2016 dhe Gjykata Administrative e Shkallës së Parë Tiranë me Vendimin Nr.80-2016-4342, datë 26.09.2016, pranoi kerkese padine e tre operatoreve. AKEP ka apeluar kete vendim ne Gjykatën Administrative te Apelit Tiranë dhe eshte ne pritje te vendimit te kesaj gjykate.

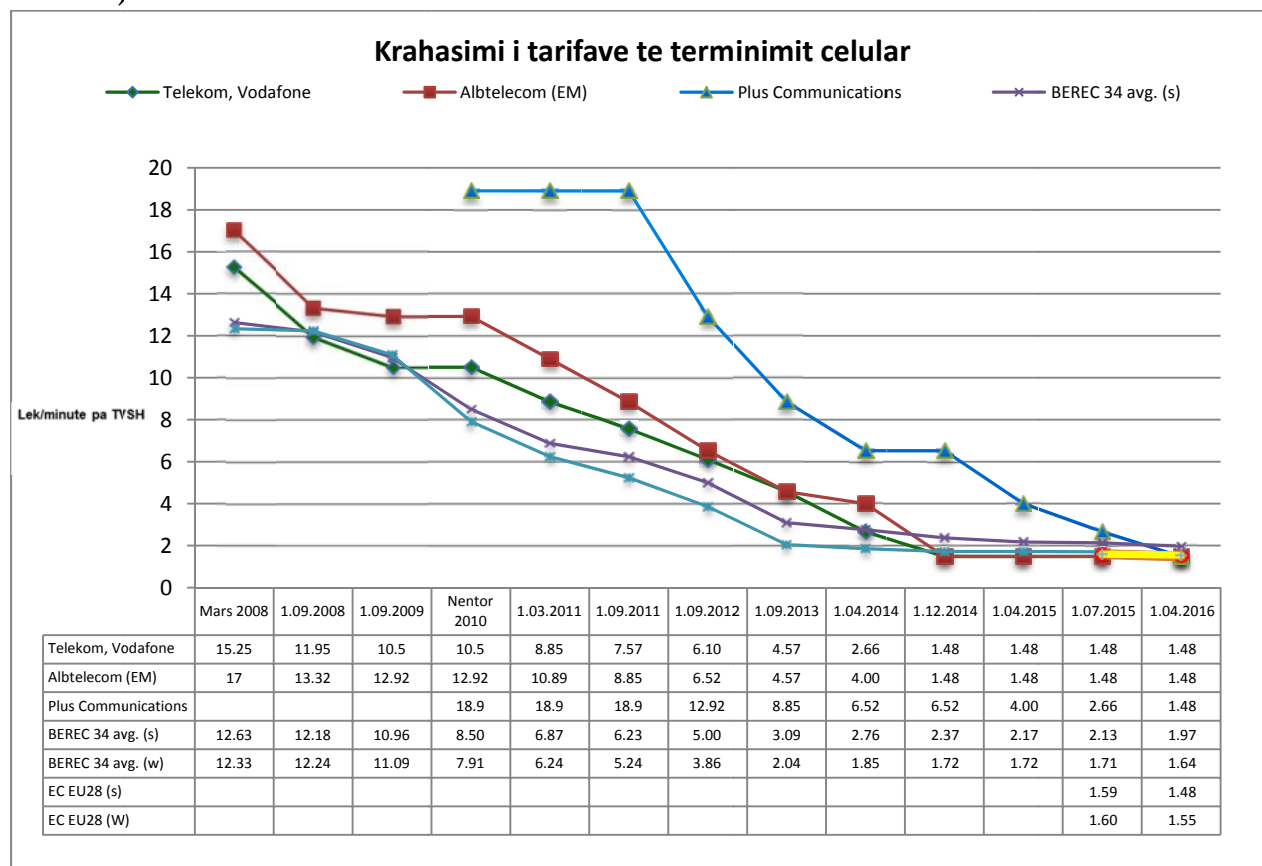
Plus Communication ankimoi ne rruge gjyqesore Vendimin 2676/2016 dhe Gjykata Administrative e Shkallës së Parë Tiranë me Vendimin nr. 80-2016-5079, datë 31/10/2016, pranoi kerkese padine e Plus. AKEP ka apeluar kete vendim ne Gjykatën Administrative te Apelit Tiranë dhe eshte ne pritje te vendimit te kesaj gjykate.

Sic mund te vihet re proceset gjyqesore kane krijuar dhe nje konfuzion ne lidhje me tarifat qe duhet te aplikohen per terminimin e thirrjeve ne rrjetin Plus, nga data 1.04.2015 e ne vijim. AKEP nuk ka te drejte te kryeje interpretim te vendimeve te gjyqesorit dhe ka orientuar palet ne gjetjen e zgjidhjeve sipas percaktimeve te ligjeve perkatese.

Ecuria dhe krahasimi i tarifave te terminimit celular me vendet e BE/BEREC

Figura e meposhtme paraqet ecurine e tarifave te terminimit ne rrjetet celulare te kater operatoreve per periudhen Mars 2008 deri ne vitin 2016, sipas vendimeve te AKEP deri me 14.04.2016, si dhe krahasimin e ketyre tarifave në Shqipëri me tarifat mestare ne vendet e BE dhe BEREC per periudhen 2008-2016.

FIGURA IV.1: TARIFAT Ë TERMINIMIT NË VENDET E BE DHE RAJONIT DHE SHQIPËRI (2008-2016)



Burimi: AKEP, BEREC, Kursi I kembimit i perdorur: 1 Euro=140 lek

Sic mund të vihet re, tarifat e terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare të dy operatoreve me të mëdhenj në Shqipëri kanë qenë afër nivelit mesatar të vendeve të BE në vitet 2008 deri sa barazohen në vitin 2014, duke pasur një diferencë me të madhe në 2013 me vendet e BE dhe BEREC. Diferenca më e lartë me vendet e BEREC dhe BE në 2013 ka ardhur për shkak të reduktimeve të mëdha në vendet e BE dhe rajonit, në 2013, për orientimin në kostot LRIC të pastër. Reduktimet e AKEP të përcaktuara me Vendimet e datës 13.03.2014 e në vijim, për orientimin në kostot LRIC të pastër, duke përdorur të dhëna benchmark, çojnë:

- Në Prill 2014 dhe Prill 2015 tarifat e terminimit të Vodafone dhe Telekom Albania barazohen me tarifat mesatare në 34 vendet e raportuara nga BEREC në Janar dhe Korrik 2013 (tarifa e terminimit në Prill 2014 për këta dy operatore është pothuajse e njëjta me tarifen mesatare në vendet e BE në Janar 2014);
- Në Prill 2016 tarifat e të katër operatorëve celularë barazohen me tarifën mesatare në vendet e BE dhe rajonit (të referuara nga BEREC) që kanë aplikuar LRIC të pastër në 2013.

Duke iu referuar ecurisë së tarifave në periudhën 2012 deri aktualisht si edhe në periudhën para vitit 2012, vihet re se reduktimet në vite të tarifës së terminimit në rrjetet celulare, përafërsisht i tarifës së terminimit me nivelet mesatare të BE, dhe përcaktimet për orientim në kosto të tyre (BULRAIC dhe benchmark sipas mesatares së vendeve Evropiane me LRIC të pastër) nuk kanë ardhur si pasojë e presionit konkurrues në tregjet përkatëse të terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare, por për shkak të nderhyrjes së AKEP nëpërmjet procedurave të zgjidhjeve të mos-marreveshjeve, implementimit të metodologjive të rregullimit të tarifave si edhe orientimit në kosto. Në mungesë të nderhyrjes rregullatore, operatorët celularë do të ishin dhe do jënë në gjendje t'u impononin operatoreve vendas tarifa më të larta për terminimin e thirrjeve në rrjetet e tyre celulare. AKEP ka përcaktuar nivelin maksimal të tarifave dhe asnjë operator nuk ka aplikuar tarife më të ulët se vlera maksimale e imponuar nga AKEP.

Referuar dokumentave rregullatore të KE-së, dhe së fundmi edhe dokumentit të BEREC *BoR (16) 159, 'BEREC Report Regulatory Accounting in Practice 2016' 6 October 2016* rezultojnë se të gjithë operatorët e rrjeteve celulare aktive në treg janë përcaktuar si operatore me FNT për terminimin e thirrjeve zanore në rrjetet e tyre., dhe në disa vende edhe MVNO-të janë përcaktuar me FNT për këtë shërbim.

Perfundim mbi FNT

Në analizën e faktorëve të marre në konsideratë për fuqinë e ndjeshme në tregjet përkatëse, rezultojnë se nuk ka ndryshime nga analiza e mëparshme 2014:

- Secili prej operatoreve Telekom Albania, Vodafone Albania, Albtelecom (Eagle Mobile) dhe Plus Communication zoteron 100 % të tregut të terminimit të thirrjeve në rrjetet e tyre;
- Operatorët celularë nuk përballen me kercenimin e hyrjes në tregjet e tyre të terminimit të operatoreve të tjera, që do të ishin të afte të kryenin edhe terminimin e thirrjeve në këto rrjete;
- Operatorët celularë ndeshen me fuqi të ulët kundërvepruese nga operatorët e tjera të telefonisë së lëvizshme dhe të telefonisë fikse;

- Ne mungese te nderhyrjes rregullatore, cdo operator celular do te jete ne gjendje t'ju impononte operatoreve vendas tarifa te larta per terminimin e thirrjeve ne rrjetin celular qe zoteron.
- Kriteret e marra ne shqyrtim nuk kane ndryshuar dhe nuk pritet te ndryshojne te pakten ne nje periudhe afatmesme 2-3 vjecare, ne menyre qe te eliminojne aftesine ndikuese te operatoreve ne tregjet perkates te terminimit te thirrjeve.

Duke marre ne konsiderate faktoret (argumentat) e mesiperm, AKEP vlereson se kater operatoret celular permbushin kriteret per fuqi te ndjeshme ne tregjet perkatese te terminimit te thirrjeve zanore ne rrjetet e tyre celulare:

- **Sipermarresi Telekom Albania sh.a permbush kriteret per FNT ne tregun e terminimit te thirrjeve ne rrjetin celular Telekom Albania.**
- **Sipermarresi Vodafone Albania sh.a permbush kriteret per FNT ne tregun e terminimit te thirrjeve ne rrjetin celular Vodafone Albania.**
- **Sipermarresi Albtelecom sh.a permbush kriteret per FNT ne tregun e terminimit te thirrjeve ne rrjetin celular Albtelecom.**
- **Sipermarresi Plus Communication sh.a permbush kriteret per FNT ne tregun e terminimit te thirrjeve ne rrjetin celular Plus Communication.**

IV.3. MASAT RREGULLUESE

Nga analiza per FNT ne tregun e terminimit te thirrjeve ne rrjetet e telefonise celulare ne kapitullin IV te ketij dokumenti, rezulton se permbushen kriteret per FNT (dominance individuale) ne tregun perkates te secilit nga rrjetet celulare aktive ne Shqiperi, Telekom Albania, Vodafone Albania, Albtelecom (Eagle Mobile) dhe Plus Communication.

Ne baze te parashikimeve te ligjit, **neni 34**: *Nëse AKEP-i përcakton se një ose disa sipërmarrës kanë fuqi të ndjeshme në treg, në tregun përkatës, pra nuk ka konkurrencë efektive, atëherë ajo vendos ndaj tyre një, disa ose të gjitha detyrimet e veçanta të nevojshme, të cilësuar në nenet 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45 e 56 të këtij ligji.*

Detyrimet qe mund te vendosen ne lidhje me sherbimin e terminimit te thirrjeve ne rrjetin celular te Telekom Albania, Vodafone Albania, Eagle Mobile dhe Plus Communication, jane :

- Mosdiskriminimi (neni 39),
- Transparenca (neni 40),
- Dhenie Akses dhe Interkoneksion dhe perdorimi i perbashket i faciliteteve te rrjetit (neni 42),
- Kontrolli i tarifave dhe sistemi i mbajtjes se llogarive(neni 45)
- Ndarja e llogarive (neni 41)

Nderkohe nenet 55-59, permbajne percaktime ne lidhje me detyrimet per kontrollin dhe rregullimin e tarifave dhe zbatimin e tyre.

Ne vendosjen e detyrimeve, AKEP duhet te mbaje parasysh objektivat rregullatore dhe detyrimet ndaj operatoreve me FNT, duhet te jene proporcionale me masen e problemit dhe te mos jene barre e tepert per operatorin.

AKEP bazuar ne gjetjet e analizes se vitit 2014 nepermjet Vendimeve 2522-2526, date 14.11.2014, te ndryshuara me Vendimin 2542, date 13.03.2015, ka percaktuar masat rregullatore ndaj operatoreve me FNT ne tregun e terminimit te thirrjeve, ne reference te Ligjit 9918 dhe kuadrit rregullator, qe ne permbledhje jane:

1. Detyrimi i Mosdiskriminimit (neni 39)
2. Detyrimi i transparencës (Neni 40)
3. Detyrimi për akses dhe interkoneksion dhe përdorimi i përbashkët i faciliteteve të rrjetit (Neni 42)
4. Detyrimi për kontroll të tarifave (Neni 45)

AKEP kapitujt III dhe IV ka analizuar efektet ne tregun me pakice te masave rregulluese te vendosura sipas analize 2014 dhe me pare. AKEP vlereson se te kater operatoret te vazhdojne te kene te njejtat detyrime per FNT ne terminimin e thirrjeve si edhe masat rreguluese te percaktuara ne Vendimet e dates 6.11.2016, te ndryshuara.

Detyrimi i Mosdiskriminimit (neni 39)

Ky detyrim i percaktuar dhe pershkruar ne nenin 39 te Ligjit, per FNT ne terminimin e thirrjeve, do te vijoje te zbatohet sipas percaktimeve te kryera ne analizat e meparshme, si dhe ne analizen e vitit 2014, dhe perfshin edhe detyrimin e mos-diskriminimit ne tarifate me pakice te thirrjeve on-net/off-net. AKEP gjykon se vazhdimi i zbatimit te kesaj mase eshte i nevojshem, pasi pavaresisht ndryshimeve te ndjeshme ne strukturen e thirrjeve celulare, te evidentuara ne kete dokument, ne mungese te ketij detyrimi operatoret celulare do te kishin stimulim e rikthimit ne praktikate tarifore te meparshme. Kjo theksohet akoma me shume nga fakti se megjithe ndryshimet e vena re ne strukturen e thirrjeve dhe rritjen e ndjeshme te thirrjeve off-net, pjeset e tregut ne treguesit kryesore nuk kane pesuar ndryshime te ndjeshme. Sic eshte theksuar ne vendimet e meparshme kjo mase rregulluese perfshin detyrimet e meposhtme:

Sipermarrësi X ndalohet të aplikojë tarifa në nivel me pakicë që kanë efekt diskriminues për sipërmarësit e rrjeteve të tjera celulare kombëtare:

- (1) tarifate e thirrjeve drejt rrjeteve të tjera celulare kombëtare nuk duhet të jenë më të larta se tarifate e thirrjeve brenda rrjetit;*
- (2) Sasia e minutave brenda rrjetit të përfshira në oferta/pagesë fikse të paketave tarifore nuk duhet të jetë më e madhe se sasia e minutave drejt rrjeteve të tjera celulare kombëtare;*
- (3) Përcaktimet e pikave 1 dhe 2 më sipër aplikohen për të gjitha paketat tarifore standarte, ofertat, shportat, opsionet dhe skontot të ofruara për pajtimtarët;*

Detyrimi per aplikim te tarifave te njejtat me pakice on-net/off-net nenkupton qe edhe ofertat/shportat/opsionet apo skontot ne teresi duhet te kene nivel te njejte on-net/off-net: tarifa dhe/ose sasi minutash te përfshira ne oferte/pagese fikse.

Njekohesisht AKEP propozon qe te vijojte edhe aplikimi i masave te tjera rregulluese per kohezgjatjen e ofertave sipas percaktimeve ne analizen e vitit 2014, pasi edhe kjo mase ka dhene efekt ne reduktimin e numrit teper te madh te ofertave te operatoreve celulare qe krijojnë konfuzion dhe pasiguri tek perdoruesit fundore.

Aplikimi i detyrimit te mesiperm eshte i drejtperdrejte, i thjeshte dhe me efikas dhe me proporcional se lidhja e tarifave se terminimit me tarifen mesatare on-net.

Detyrimi për kontroll i tarifave (Neni 45)

AKEP në analizën e fundit te tregut celular ka dhene detaje per procesin e rregullimit te tarifave te terminimit dhe metoden e rregullimit te tyre, perfshire zbatimin e Rekomandimit te Komisionit European të datës 7 Maj 2009 (2009/396/EC),³³ nepermjet metodes benchmark me tarifen mesatare te vendeve qe kane aplikuar metodën e kostove BU-LRIC e pastër.

AKEP gjykon se masa rregulluese e kontrollit te tarifave te terminimit te kater operatoreve me FNT eshte e nevojshme, pasi ne mungese te saj secili operator, qe eshte monopolist ne ofrimin e terminimit te thirrjeve ne rrjetin e vet, do kishte stimujt per te aplikuar tarifa te larta terminimi ne dem te konkurrences dhe interesave te konsumatoreve. Vlen te theksohet se ne gjithe proceset e analizave te tregut celulare, vendosja e kesaj mase rregulluese nuk ka pasur kundershime nga operatoret. Operatoret kane kundershuar nepermjet komenteve, ankimeve administrative apo ne rruge gjyqesore kryesisht nivelin e tarifave se terminimit te percaktuar nga AKEP, por jo vete masen rregulluese te kontrollit/rregullimit te kesaj tarife.

Sic eshte theksuar ne hyrje te dokumentit te analizes, ky dokument nxirret ne keshillim publik ne lidhje me perfundimet e AKEP per perkufizimin e tregjeve, FNT dhe masat rregulluese te propozuara per FNT. Ne lidhje me metoden e kontrollit te tarifave te terminimit te sipermarresve te propozuar per status me FNT, AKEP do te zhvilloje nje proces te vecante keshillimi publik, ne perputhje me percaktimet e nenit 57 e ne vijim te Ligjit 9918. Ky proces do te kryhet se shpejti dhe paralelisht me keshimin publik te ketij dokumenti ne javet ne vijim.

³³ *COMMISSION RECOMMENDATION of 7 May 2009 on the Regulatory Treatment of Fixed and Mobile Termination Rates in the EU (2009/396/EC)*

V. Perfundim

AKEP nepermjet ketij dokumenti te analizes se tregut celular per keshillim publik ka evidentuar zhvillimet ne tregun celular me pakice ne Shqiperi dhe tendencat per te ardhmen si dhe ka analizuar tregun perkates me shumice te thirrjeve ne rrjetet individuale celulare.

Zhvillimet ne tregun celular me pakice ne Shqiperi ne keto vite te fundit jane analizuar ne terma te ecurises se perdorimit te sherbimeve, struktures se thirrjeve celulare, tarifave te perdorusve fundore, tregues financiare te kompanive celulare si dhe pjeset e tregut te tyre. Gjithashtu AKEP ka shqyrtuar efektet e masave rregulluese te percaktuara ne analizen e meparshme te tregut per terminimin e thirrjeve ne tregun me pakice celular.

Zbatimi i detyrimeve te mos-diskriminimit ne tarifate e thirrjeve on-net/off-net te percaktuara me Vendimet e Analizes se tregut 2014 sollen ndryshime te rendesishme ne planet tarifore te operatorëve celularë:

- përfshirjen e sasive të barabarta të minutave brenda rrjetit dhe drejt rrjeteve celulare apo të thirrjeve brenda dhe jashtë rrjetit (pa dallim destinacioni) në pagesat fikse të planeve tarifore me kontratë dhe me parapagim,
- reduktim të ndjeshëm të numrit të ofertave të përkohshme promovionale dhe rritje të numrit të paketave standarde me përfitime më të mëdha për përdoruesit celularë.

Këto ndryshime nga të katër operatorët celularë kanë çuar në rritje të përfitimeve të përdoruesve fundorë, pasi sasia e minutave të përfshira në pagesat fikse është e mjaftueshme dhe duke filluar nga pagesa shumë të ulëta fikse. Ofertat/paketat tarifore mund të mos kenë më thirrje 'pa limit' brenda rrjetit/grupit, por ato kanë sasi të konsiderueshme thirrjesh (qindra deri në mijëra minuta brenda dhe jashtë rrjetit) sa që praktikisht në shumë raste mund të konsiderohen pa limit. Pra përdoruesit celularë me të njëjtën kosto (pagesë) kanë përfituar sasi të konsiderueshme thirrjesh jashtë rrjetit celular (drejt rrjeteve të tjera celulare). Efektet e këtyre ndryshimeve janë vënë re në sasinë e thirrjeve dhe strukturën e thirrjeve të përdoruesve të katër operatorëve celularë.

Nga te dhenat e ecurisë se strukturës së thirrjeve të përdoruesve celularë jane vene re ndryshime te mëdha në strukturën e thirrjeve dalese: rritje e peshës së thirrjeve off-net (drejt rrjeteve të tjera celulare kombëtare) dhe reduktimi i peshës së thirrjeve brenda rrjetit (on-net). Pesha e thirrjeve off-net ne totalin e thirrjeve dalese është rritur nga 5% në Janar 2014 në 39% në Shtator 2016. Në të njëjtën periudhë pesha e thirrjeve on-net është reduktuar nga 90% në 58%. Raporti i thirrjeve on-net/off-net të operatorit më të madh celular, Vodafone Albania, ka ndryshuar nga 97% v 3% në Janar 2014 në 70% v 30% në Shtator 2016.

ARPM dhe ARPU kanë vazhduar tendencën rënëse dhe për vitin 2015 vlerat e tyre janë reduktuar me 10% dhe 6% respektivisht. Në vitin 2015 një përdorues celular ka paguar mesatarisht 2.83 lek/minutë (me TVSH) për thirrjet telefonike dhe ka shpenzuar mesatarisht 513 lek/muaj (me TVSH) për shërbime celulare.

Niveli i këtyre treguesve në Shqipëri është shumë më i ulët se niveli mesatar në vendet e BE dhe ndër më të ulët në rajon. ARPM për Shqipërinë ishte në nivelin rreth 1.9 eurocent në 2014 dhe

rreth 1.7 eurocent në 2015. ARPU në vitin 2015 në Shqipëri ishte 36.7 euro/vit, që është 23% më e ulët se Letonia me nivelin më të ulët në BE me 47 euro. Niveli mesatar i ARPU në BE në 2013 ishte 162.6 euro apo rreth 4.4 herë më e lartë se ARPU e Shqipërisë në 2015.

Të ardhurat e operatorëve celularë në 2015 patën një rritje të moderuar prej 1%, nga 32.7 miliard lek në 2014 në 33.1 miliard lek në 2015. Rritjen më të madhe e pati Plus me rreth 20%, dhe një rritje të moderuar prej 1% e pati Telekom Albania. Albtelecom ka qëndruar në nivelin e një viti më parë, ndërsa Vodafone pati një rënie me 1%. Pjesët e tregut në të ardhura kanë pësuar ndryshime të vogla, Vodafone ka pësuar një rënie prej 1 pikë përqindje dhe Plus ka rritje me po 1 pikë përqindje.

Megjithatë ndryshimet e ndjeshme në tarifën dhe trafikun off-net dhe on-net, si dhe reduktimet e ndjeshme të tarifave të terminimit, të imponuara nga masat rregulluese të AKEP, pjesët e tregut të operatorëve nuk kanë pësuar ndryshime të ndjeshme në këto dy vite. Plus vihet re se ka humbur pjesë tregu në disa tregues si numër përdoruesish dhe Vodafone vazhdon të ketë pjesën më të madhe të tregut për shumicën e treguesve. Pjesët e tregut të Vodafone janë rreth nivelit 50% për shumë tregues, përveç segmentit të përdoruesve me kontratë, që ka një përqendrim më të ulët se të gjithë treguesit e tjerë.

Axhenda digitale e KE dhe propozimet e fundit vënë në dukje nevojën për investime shtesë në rrjete fikse me fibra optike si dhe në rrjetet celulare duke alokuar frekuenca në brezin 700 MHz për këto rrjete, për të mundësuar zhvillimin e rrjeteve celulare 5G, të cilat do të rrisin mbulimin dhe shpejtësinë e aksesit në rrjete broadband.

Rritja e përdorimit dhe cilësia e shërbimit të aksesit broadband në rrjetet celulare 3G/4G ka cuar në rritjen e përdorimit të shërbimeve të aplikacioneve OTT (Over The Top). Zhvillimet e aksesit broadband në rrjete celulare, telefonave smart, OTT kanë cuar në rritje të zëvendësueshmërisë së shërbimeve zanore dhe SMS nga rrjete celulare me shërbime nga këto aplikacione si dhe kërkesë më të lartë për kapacitete transmetimi të dhenash në rrjetet celulare dhe rrjedhimisht në investime më të mëdha nga operatorët e rrjeteve celulare në 4G dhe më vonë dhe në 5G. Efektet zëvendësuese kanë filluar të ndihen këto vite të fundit edhe në Shqipëri për shkak të rritjes së ndjeshme të përdorimit dhe cilësia së aksesit broadband të mundësuar nga rrjetet 3G dhe sidomos 4G dhe nga rritja e përdorimit të aparateve celulare smart.

AKEP vlerëson se ky faktor con në rritje të konkurrencës potenciale në tregun celular me pakicë si dhe njëkohësisht në nevojë për investime më të mëdha në rrjete broadband celular për të përballuar kërkesën në rritje për këto shërbime, përfshirë mundësimin e aksesit në brezat 800 MHz për 4G dhe më vonë dhe 700 MHz për 5G.

Perfundime të analizës së terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare:

Duke marrë në konsideratë faktorët (argumentat) për FNT në tregun perkates të terminimit të thirrjeve, AKEP vlerëson se këtu operatorët celulare përbushin kriteret për fuqi të ndjeshme në tregjet perkatese të terminimit të thirrjeve zanore në rrjetet e tyre celulare:

- **Sipërmarresi Telekom Albania sh.a përbush kriteret për FNT në tregun e terminimit të thirrjeve në rrjetin celular Telekom Albania.**

- **Sipermarresi Vodafone Albania sh.a permbush kriteret perFNT ne tregun e terminimit te thirrjeve ne rrjetin celular Vodafone Albania.**
- **Sipermarresi Albtelecom sh.a permbush kriteret perFNT ne tregun e terminimit te thirrjeve ne rrjetin celular Albtelecom.**
- **Sipermarresi Plus Communication sh.a permbush kriteret per FNT ne tregun e terminimit te thirrjeve ne rrjetin celular Plus Communication.**

Kriteret e marra ne shqyrtim per FNT pwr terminimin e thirrjeve nuk kane ndryshuar dhe nuk pritet te ndryshojne te pakten ne nje periudhe afatmesme 2-3 vjecare, ne menyre qe te eliminojne aftesine ndikuese te operatoreve ne tregjet perkates te terminimit te thirrjeve ne rrjetet e tyre individuale.

AKEP propozon qe operatoret celulare te vijojne zbatimin e masave rregulluese te percaktuara nga analiza e meparshme, perfshire detyrimin e mos-diskriminimit ne tarifat e thirrjeve on-net/off-net. Ky detyrim i fundit ka pasur efekt te dukshem ne treg duke rritur edhe aftesisne konkurruese te operatoreve me te vegjel celulare ne tregun me pakice per shkak te eliminimit te efekteve ‘club’ te krijuara nga diferencat e medha ne tarifat e thirrjeve on-net dhe off-net.

AKEP propozon qe masa rregulluese e kontrollit te tarifave te terminimit te kater operatoreve me FNT eshte e nevojshme per tu zbatuar edhe ne vitet ne vijim, pasi masat e tjera rregulluese nuk jane te mjaftueshme per te eliminuar FNT ne terminimin e thirrjeve si dhe ne mungese te kesaj mase rregulluese, secili operator, qe eshte monopolist ne ofrimin e terminimit te thirrjeve ne rrjetin e vet, do kishte stimujt per te aplikuar tarifa te larta terminimi ne dem te konkurrences dhe interesave te konsumatoreve.

Perfundim per Tregun me Pakice

Nga analiza rezulton se tregu me pakice celular ka sjelle rritje te perfitimeve te perdoruesve fundore nga konsumi i sherbimeve celulare ne terma te rritjes se perdorimit te sherbimeve celulare sidomos te dhena (Internet) ne rrjetet 4G, tarifa me te lira dhe pa diskriminim ne thirrjet brenda dhe jashte rrjetit, rritje te krahasueshmerise/transparences se tarifave, si dhe me shume zgjedhje ne paketa sipas cmimit, sasise dhe afatit te perdorimit te paketave ne sektorin me parapagim. Ecuria e tregut me pakice ne keto dy vite tregon per rritje te konkurrences dhe perfitimeve te perdoruesve nga sherbimet celulare. AKEP pret qe keto perfitime te vijojne te rriten edhe ne vitet ne vijim dhe te rritet perdorimi i sherbimeve te reja te aksesit broadband nepermjet rrjeteve 4G.

Masat e marra ne nivel me shumice per terminimin e thirrjeve vleresohet se kane pasur efekt pozitiv ne treg dhe vazhdimi i zbatimit te tyre, se bashku me masat e tjera rregulluese per operatoret celulare si dhe nderhyrjet e mundshme ex-post te AK, vleresohet te jene te mjaftueshme per te adresuar problematikat e mundshme qe mund te shfaqen ne tregun me pakice.

Ne lidhje me problematiken e diferencave te medha ne tarifate per njesi komunikimi dhe paketave/ofertave, AKEP vlereson se megjithese tarifimi per njesi komunikimi pa aktivizuar ofertat/paketat aplikohet per sasi te vogla komunikimi, ai ka nevojte per adresim. Ne analizen e vitit 2014, AKEP evidentoi si problematike keto diferenca, por megjithe ndryshimet positive te vena re ne tarifate e sherbimeve celulare, ky problem vijon te jete i qendrueshem. AKEP nepermjet masave te mos-diskriminimit ne tarifate on-net/off-net adresoi problematiken e diferencave te medha te ketyre tarifave nepermjet masave rregulluese per terminimin e thirrjeve (mos-diskriminim). Nderhyrja ne nivelin e tarifave te cituara (pa aktivizuar ofertat/paketat) perben rregullim te tarifave ne nivel me pakice qe mund te kryhet sipas nenit 55 te ligjit 9918, vetem per sherbimet qe jane pjese e SHU dhe/ose te operatorit me FNT ne tregun perkates me pakice.

AKEP eshte duke vleresuar menytrat e mundshme te adresimit te ketij problemi jashte statusit se FNT, pasi tregu me pakice celular nuk eshte treg i justifikueshem per nderhyrje ex-ante. Njekohesisht edhe nese ky treg do te konsiderohej te ishte i justifikueshem per nderhyrje ex-ante, FNT ne tregun me pakice celulare me kater operatore dhe perfitimet e medha per perdoruesin fundor, do te ishte shume e veshtire per t'u provuar (perfshire dominicane e bashkuar). Problematika ekziston te te kater operoret celulare dhe rezulton se kjo menytre tarifimi nuk vjen si rezultat i sjelljes koluzive me interes te perbashket te kater operatoreve, por secili vepron ne kete menytre ne interesin e vet per shkak te preferencave konsumatore drejt paketave, qe jane tendence edhe ne vende te tjera.

Dokumenti i BEREC "*Report on Oligopoly analysis and regulation*" (BoR (15) 195) analizon mungesen e instrumentave per nderhyrje ex-ante ne tregjet 'oligopol i ngushte' (tight oligopoly)³⁴ duke propozuar KE per perditestim te Udhezimit per analizen e tregut dhe FNT duke pergatitur kriteret per te vleresuar si dominancen (FNT) e bashkuar dhe nderhyrje te mundshme ex-ante per rastet e oligopoleve te ngushta. BEREC vlereson se keto instrumenta te rinj jane te nevojshme ne kushtet kur tregjet e komunikimeve elektronike po tentojne ne tregje oligopol me disa operatore dominues si dhe ne kushtet e zvogelimit te numrit te operatoreve per shkak te tendencave se bashkimeve dhe blerjeve me perthithje (mergers and acquisitions) gjate viteve te fundit.

Nje alternative per adresimin e ketij problemi mund te jete rregullimi i tarifave per njesi komunikimi (thirrje/SMS kombetare, Internet) qe jane jashte paketave/ofertave, duke percaktuar cmime tavan (maksimale) si pjese e Sherbimit Universal. AKEP ne dokumentin e "Statusi i Sherbimit Universal te komunikimeve elektronike" te nxjerre ne keshillim publik ne Tetor 2016, ka propozuar paketa sherbimesh celulare (thirrje, SMS dhe Internet) si pjese e SHU, dhe ne kete kuader mund te percaktoje nivele maksimale te tarifave per sherbimet e cituara, si edhe per paketat/shportat qe jane propozuar si pjese SHU.

³⁴ Tight oligopolies are oligopolistic market structures that cause inefficient market outcomes without explicit collaboration or tacit collusion. Faqe 61 BoR (15) 195

ANEKS 1. Pyetjet e Keshillimit Publik

Me poshte eshte nje permbledhje e pyetjeve per te cilat AKEP eshte i interesuar te marre komente nga palet e intersuara. Ne pergjigjet e dhena per pyetjet, palet jane te lutura te perfshijne edhe argumentim per pergjigjet/komentet. Palet mund te japin komente edhe per pjese te tjera te dokumentit te analizes dhe perfundimeve te AKEP, apo dhe sugjerime shtese per nje rregullim sa me te mire te tregut te analizuar.

- 1. A ka pasqyruar drejt AKEP zhvillimet ne tregun me pakice te sherbimeve celulare?**
- 2. Cfare mendoni per konkluzionin e AKEP per rritjen e perfitimeve te perdoruesve celulare ne tregun me pakice te sherbimeve celulare si thirrje telefonike, SMS, Internet?**
- 3. Cili eshte opinioni juaj ne lidhje me efektet e masave rregulluese te mos-diskriminimit ne tarifat e thirrjeve on-net/off-net?**
- 4. Cfare mendoni ne lidhje me ecurine e pjeseve te tregut dhe treguesve financiare te operatoreve celulare?**
- 5. A jeni dakort me perfundimet e AKEP per perkufizimin e tregut perkates te terminimit te thirrjeve ne rrjet individual celular?**
- 6. A mendoni se te kater operoret celulare aktiv ne treg, permbushin kriteret per FNT ne terminimin e thirrjeve ne rrjetet e tyre individuale?**
- 7. Cfare mendoni per masat rregullatore per terminimin ne rrjetet celulare?**
- 8. A jeni dakort me propozimin e AKEP se masa rregulluese e mos-diskriminimit ne tarifat on-net/off-net e vendosur ne analizen e tregut 2014 duhet te vijoje te aplikohet edhe per statusin me FNT te propozuar me kete analize?**
- 9. Cila do te ishte alternativa me e mire per adresimin e problematikes se tarifave teper te larta te komunikimit (thirrje/SMS/Internet) pa aktivizuar paketat/ofertat e sherbimeve celulare?**